

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน 2563)
Vol.2 No.2 (January - June 2020)

JOURNAL

of Humanities and Social Science
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Journal of Humanities and Social Sciences
Nakhonratchasima Rajabhat University

วารสารราย 6 เดือน ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2563)
Vol. 2 No. 2 (January – June 2020)

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Journal of Humanities and Social Sciences Nakhonratchasima Rajabhat University
วารสารราย 6 เดือน ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2563)
Vol. 2 No. 2 (January – June 2020)

เจ้าของ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวี วัชรเกียรติศักดิ์	รองอธิการบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และการวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชคัตตชัย ริยะสวัสดิ์	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

หน้าที่: ให้คำปรึกษาในการจัดทำวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนชัย หมั่นยิ่ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์บัญชา วิทยอนันต์	วิทยาลัยนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัต	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิจฐเขต ไกรवास	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา เตชะชั้นหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา รุจิระกุล	นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี ไพบูลย์นุกุลกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรขา อินทรกำแหง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สถิต จำเริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตติกร ศรีชัยชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หน้าที่ : กำหนดทิศทางของวารสาร ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการและจัดทำวารสารให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานจัดทำวารสารบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นิมพลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หน้าที่ : ดำเนินงานบริหารจัดการวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กองบริหารงานวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายยนต์ ชาวอุบล
อาจารย์ ดร.สักรินทร์ อินทรวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกอมร ภัทรกิจพงศ์
อาจารย์ชมชนก ธนาวิราภรณ์
นางจุติมา เต็มสิริทิพรตัน
นางสาวนิดา เจริญหนึ่ง
นายปริญญา สุขะประเมษฐ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หน้าที่ : ดำเนินงานบริหารจัดการและจัดทำวารสารและงานที่รับมอบหมายจากบรรณาธิการ

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review)

รองศาสตราจารย์ ดร. วัฒนชัย หมั่นยิ่ง
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ
รองศาสตราจารย์พินลีน สารिया
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา จันทน์นวล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิงขร ภัคดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาวุฒิ อภิรติง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หลี่ เหมรินเหลียง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขสันติ แวงวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี ไพบูลย์นุกุลกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัลย์ ศิริศรีมังกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นิยมพลี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตติกร ศรีชัยชนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร
ดร.วทีญญ ภูครองนา

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร

จัดรูปเล่ม

นางจุติมา เต็มสิริทิพรตัน

ออกแบบปก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกอมร ภัทรกิจพงศ์และนางสาวนิดา เจริญหนึ่ง

สำนักงานวารสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทร. 044 009009 ต่อ 3602 ,3621 โทรสาร. 044 256103
อีเมล : human.nrru@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (Journal of Humanities and Social Sciences NakhonRatchasimaRajabhat University) ฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 2 ฉบับที่ 2(มกราคม – มิถุนายน2563) มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้และผลงานวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความที่น่าสนใจหลากหลายประเด็นจำนวน 8 บทความทั้งในลักษณะของบทความวิจัยเชิงสร้างสรรค์ บทความวิจัย และบทความวิชาการ เริ่มต้นด้วยบทความวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เรื่อง (1) การศึกษาอนุภาคในบทละครนอกเรื่องไฉ่พิกษาเพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยบทความวิจัย เรื่อง (2) กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษามหาวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์(3) การใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ (4) LEARNING ICT TOOLS THROUGH TASK – BASED APPROACH : A CASE STUDY OF TEACHERS OF ENGLISH IN UDON THANI PROVINCE, THAILAND (5) ลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กและบทความวิชาการ เรื่อง (6) พระพุทธศาสนากับนวัตกรรม(7) ศิลปศึกษาท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และ (8) 4 วิถีชุมชนสู่พิพิธภัณฑน์มีชีวิต

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและขอให้คณาจารย์ นักวิจัย และบุคคลทั่วไปได้โปรดมีส่วนร่วมด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และส่งบทความมาร่วมตีพิมพ์ เพื่อจะได้ช่วยกันขับเคลื่อน “วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาให้มีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพต่อไปในอนาคต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนกพร นิมพลี
บรรณาธิการ

สารบัญ

การศึกษาอนุภาคในบดละครนอกเรื่องโหม่งป่าเพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย <i>ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด</i>	1
กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ <i>ธีรกรณ์ พรเสนา</i>	11
การใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รายวิชาสัทศาสตร์ภาษาอังกฤษ <i>รัชดา พงศ์ไพรัตน์</i>	21
LEARNING ICT TOOLS THROUGH TASK – BASED APPROACH : A CASE STUDY OF TEACHERS OF ENGLISH IN UDON THANI PROVINCE, THAILAND <i>WORAWOOT TUTWISOOT</i>	37
ลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊ก <i>อุบลานพวย, วาสนา กาญจนะคุหะ</i>	49
พระพุทธศาสนากับนวัตกรรม <i>มานิตย์ อรรคชาติ</i>	59
ศิลปศึกษาท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 <i>สืบศักดิ์ สิริมงคลกาล</i>	69
4 วิถีชุมชนสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต <i>สุธิดา วรรณะปกรณ์</i>	83
หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์ในวารสาร	105

การศึกษาอนุภาคในบทละครนอกเรื่องโม่งป่า
เพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย
A STUDY OF MOTIFS IN LAKHON NOK “MONG PHA”
TO FIND WAYS TO CREATE THAI DANCING

ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด

SARIYA HONGYEESIBED

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนุภาคที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องโม่งป่า จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยที่มาจากอนุภาคในบทละครเรื่องโม่งป่า ซึ่งเป็นการค้นหอนุภาคที่เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งมหัศจรรย์ และสิ่งแปลกประหลาดพิสดารที่สอดแทรกอยู่ในบทละคร

จากการศึกษาพบว่า อนุภาคที่ปรากฏในบทละครเรื่องโม่งป่า แบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ ประกอบด้วย อนุภาคการแปลงกายของตัวละคร อนุภาคอาวุธและสิ่งของวิเศษ อนุภาคเทวดาผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม อนุภาคการเนรมิตสิ่งต่าง ๆ และร้ายมนตร์คาถา อนุภาคการฟื้นคืนชีพ อนุภาคตัวละคร อมนุษย์และสัตว์ และอนุภาคการกำเนิดของตัวละครที่ผิดปกติ อนุภาคเหล่านี้เป็นประเด็นที่สำคัญในการนำไปใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างแรงบันดาลใจโดยการหยิบยกประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับอนุภาคในบทละครเรื่องโม่งป่า นำมาสร้างเป็นแนวความคิดหลักถ่ายทอดผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทยรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การแสดงรำและระบำ การแสดงละครไทยทั้งแบบดั้งเดิมและละครสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน โดยแนวความคิดนี้สามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงอื่น ๆ ประกอบด้วย บทละคร ลีลาทางนาฏศิลป์ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี อุปกรณ์ประกอบการแสดง และพื้นที่การแสดง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์ในแวดวงวิชาการและสามารถนำไปต่อยอดในด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ไทย รวมถึงเป็นการสืบสานวรรณคดีที่เก่าแก่ของไทยให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้จักและตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีไทย

คำสำคัญ : อนุภาค, โม่งป่า, การสร้างสรรค์นาฏศิลป์

ABSTRACT

This study aims to investigate motifs appeared in Lakohn Nok “Mong Pha” and to identify ways to create Thai dancing which occurred from this drama. For this Lakhon Nok “Mong Pha”, it involved with searching for supernatural particles, wonders, and strange things that are inserted in this drama.

From the study, it was found that the motifs appeared in Lakohn Nok “Mong Pha” can be divided into 8 categories which were character transformation, weapons and magical items, the angel particles that help out, events or behaviors, particles to create things and incantations, resurrection particles, characters of humans and animals, and the atypical characterization of

characters. These motifs were important issues in applying to create Thai dance in various forms, starting from the inspiration by picking the interesting issues about these motifs in the drama "Mong Pha" to be the main concepts conveyed through various forms of Thai dance such as dancing performances in both traditional and modern Thai ways, dramas in accordance with the context of today's society. This style can lead to the creation of other performing elements, including drama, dance and style, costumes, musical instruments, props, and the exhibition area. This was an intention to create knowledge that was useful in academic circles and can be further used in the creation of Thai dance, including to carry on ancient Thai literature for future generations to know and recognize the value of Thai literature.

Keywords : Motifs, Mong Pha, ways to create Thai dancing

บทนำ

อนุภาคเป็นองค์ประกอบย่อยในนิทาน ซึ่งมักเป็นสิ่งที่แปลกและสะดุดตา ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า Motif ซึ่ง สติธ ทอมป์สัน อธิบายความหมายไว้ว่า “A motif is the smallest element in a tale having a power to persist” (Thompson, 1977, pp.415-416) อาจให้ความหมายเป็นภาษาไทยว่าหมายถึง องค์ประกอบเล็ก ๆ หรือองค์ประกอบย่อยในนิทานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษทำให้เกิดการจดจำและเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันไป สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ตัวละคร วัตถุหรือสิ่งของ และเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ในวรรณคดี วรรณกรรมและนิทานพื้นบ้านของไทย มักจะสอดแทรกอนุภาคที่พิสดาร แปลกประหลาด สิ่งมหัศจรรย์ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ลงในบทละครเพื่อสร้างความสนุกสนาน ความบันเทิง และความน่าสนใจเข้าไปในบทประพันธ์ นับเป็นจุดเด่นที่ทำให้ผู้คนหันมาสนใจนิทาน จนทำให้เกิดการจดจำและถ่ายทอดสืบทอดกันไป

โม่งป่า เป็นบทละครที่พบหลักฐานว่าเป็นบทละครในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการเล่นเป็นละครไทยประเภทละครชาตรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2523, หน้า 286) ทั้งยังแพร่หลายจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการจัดพิมพ์เป็นหนังสือนิทานที่เรียกกันว่า วรรณกรรมวัดเกาะ มีการจัดพิมพ์มากถึง 40 เล่ม โม่งป่าเป็นเรื่องราวของพระอภัยมณี ผู้ที่แปลงกายเป็นโม่งป่ารูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์เพื่อออกติดตามหาหญิงสาวที่คู่ควร โดยผ่านอุปสรรคนานาประการจนกระทั่งได้คู่ครองที่เหมาะสม เรื่องนี้มีการดำเนินเรื่องที่เต็มไปด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติทั้งตัวละคร วัตถุ สิ่งของ และพฤติกรรมที่แปลกประหลาดพิสดาร มักเรียกกันว่า “อนุภาค” ที่หลากหลายสอดแทรกอยู่ตลอดทั้งเรื่อง จึงทำให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์อนุภาคต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบย่อยที่ทำให้บทละครเรื่องนี้มีควมน่าสนใจ เพื่อการนำไปใช้ในการต่อยอดทางด้านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ปัจจุบันโม่งป่าเป็นวรรณกรรมที่ยาวขนุ่นใหม่ไม่เป็นที่รู้จัก เนื่องด้วยบริบทแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้วรรณกรรมไทยบางเรื่องเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา ในการนี้จึงสนใจศึกษาประเด็นในเรื่องของอนุภาคที่ปรากฏในบทละครเรื่องโม่งป่า เพราะเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติที่เด็กและเยาวชนน่าจะให้ความสนใจมากกว่าประเด็นอื่น อีกทั้งยังทำการวิเคราะห์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการต่อยอดสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย ซึ่งเกิดประโยชน์ทั้งทางวิชาการ ศิลปินและบุคคลที่สนใจในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอนุภาคที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่อง โม่งป่า
2. เพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยที่มาจากอนุภาคในบทละครเรื่อง โม่งป่า

ขอบเขตการวิจัย

บทละคร เรื่อง โม่งป่า ที่นำมาศึกษาเป็นฉบับวรรณกรรมวัดเกาะ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์พาณิชย์ชุมพล เป็นฉบับที่มีเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบสมบูรณ์ ผนวกกับการศึกษาจากบทละครฉบับพระสมุดวชิรญาณ

เนื้อเรื่อง

จากการศึกษาบทละคร เรื่อง โม่งป่า พบว่า เป็นบทละครเก่า ค้นพบหลักฐานจารึกในสมุดไทยที่หลงเหลืออยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งเป็นบทละครนอกสมัยกรุงศรีอยุธยา มีปรากฏ 14 เรื่อง ได้แก่ การเกิด คาวี ไชยทัต พิกุลทอง พิมพ์สวรรค์ พิมพ์สุริวงศ์ มโนห์รา โม่งป่า มณีพิชัย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ไชย สุวรรณศิลป์ สุวรรณหงส์ โสวัตร นอกจากนี้มีบทละครนอกอีก 5 เรื่อง คือ ไกรทอง โคนบุตร ไชยเชษฐ์ พระรถเมรี และศิลป์สุริวงศ์ สันนิษฐานว่าเป็นสำนวนสมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นกัน อีกทั้งมีปรากฏในวรรณกรรมวัดเกาะ พิมพ์ขึ้นโดยโรงพิมพ์วัดเกาะหรือโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ ซึ่งเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และนิทานพื้นบ้านแพร่หลายในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้โม่่งป่ายังถูกนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์เรื่อง โม่่งป่า ออกอากาศในปี พ.ศ.2535 - 2536 รวม 33 ตอน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563)

โม่่งป่า เป็นเรื่องราวของพระอภัยมณี พระโอรสของท้าวภักทวงศ์กับนางมัจฉา กษัตริย์ต้องการให้พระอภัยมณีมีคู่ครองจึงป่าวประกาศให้ร้อยเอ็ดกษัตริย์นำพระราชธิดามาให้พระอภัยมณีเลือก แต่พระอภัยมณีไม่พอพระทัยผู้ใด โหรทำนายว่าคู่ครองของพระอภัยมณีเป็นคนต่างเมืองและเป็นคนที่ตายไปแล้ว นางมัจฉาจึงให้พระอภัยมณีแปลงกายเป็นโม่่งป่ารูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์และไม่เท่าตัวคนชายปลายซี้เป็นไปด้วย เพื่อตามหาหญิงที่คู่ควรโดยยังไม่ให้รวมประเวณีจนกว่าจะพามาให้นางมัจฉาดูตัวเสียก่อน หลังจากนั้นโม่่งป่าก็ออกเดินทางจนบังเอิญไปพบกับศพนางสาวที่ชายหาดจึงใช้ไม้เท้าขุดศพ และได้อาณาจันทร์นางชื่อนิลลิต เป็นพระธิดาของท้าวพันทุราษกับนางอัมพรครองเมืองบรรพต นางนิลลิตเคราะห์ร้ายขณะสรงน้ำในสระได้มีนกอินทรียี้ที่กินมนุษย์เป็นอาหารบินโฉบลงมาคาบนางนิลลิตบินไปถึงกลางสมุทร นางดิ้นหล่นลงในมหาสมุทร 7 วัน 7 คืน และกลิ้งเกลือกมาตายที่ชายหาด ต่อมานางนิลลิตจึงยอมเป็นทาสรับใช้โม่่งป่าในฐานะภรรยา โม่่งป่าใช้วิธีล่อใจนางนิลลิตสารพัดแต่นางก็ยังปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดีต่อโม่่งป่า จนวันหนึ่งโม่่งป่าถูกท้าวพันทุราษจับตัวไป นางนิลลิตจึงติดตามไปช่วย ท้าวพันทุราษเกิดหลงรักนางนิลลิตจึงใช้อุบายสังหารโม่่งป่าหลายวิธีทั้งใช้อาวุธ เฝ้าไฟแต่ก็ไม่สำเร็จ โม่่งป่าจึงใช้อุบายหลอกท้าวพันทุราษว่าจะฆาตกรให้ตายต้องผลัดตกเหว โดยท้าวพันทุราษต้องเป็นผู้ผลัก โดยขณะผลักโม่่งป่าได้ฉวยมือท้าวพันทุราษตกเหวลงไปด้วย ท้าวพันทุราษเกรงกลัวมากจึงร้องขอให้โม่่งป่าช่วยชีวิตและยอมเป็นทาสรับใช้ โม่่งป่าจึงช่วยเหลือท้าวพันทุราษขึ้นมาจากเหวและจัดพิธีอภิเษกสมรสให้โม่่งป่าและนิลลิต จากนั้นโม่่งป่าได้กลายร่างเป็นพระอภัยมณีพานางนิลลิตกลับเมืองในขณะที่เดินทางกลางป่า นางหิรัญยักษามาพบเห็นพระอภัยมณีเกิดหลงรักนางยักษ์จึงใช้เวทมนตร์คาถาพาให้พระอภัยมณีหลงใหลและนำไปอยู่อาศัยด้วยที่คูหานางนิลลิตให้ยักษ์วิรุณวิก วิรุณวิก สองยักษ์ผู้รับใช้พระอภัยมณีไปตามจับนางหิรัญยक्षाจึงได้ทราบว่าการกลายมนตร์สะกดของนางต้องใช้น้ำทิพย์จากสระศักดิ์สิทธิ์ นางนิลลิตจึงอุ้มพระอภัยมณีไปลงสระที่สระน้ำทิพย์ แล้วพระอภัยมณีก็รบกับท้าวพาลราชผู้รักษาสระได้ชัยชนะ กล่าวถึงพระฤๅษีโคดมมีธิดาที่ได้มาจากดอกบัวชื่อ “นางประทุมเกสร” เมื่อพระฤๅษีสิ้นอายุจึงเนรมิตบัวใหญ่ให้นางอยู่และคู่ครองของนางเท่านั้นจึงจะเห็นบัดนี้ พระอภัยมณีเหาะอุ้มนางนิลลิตฝ่ามามาถึงอาศรมพบนางประทุมเกสรที่สระจึงพานางกลับมาด้วย พระอภัยมณีต้องการลองใจว่านางประทุมเกสรรักหรือนางนิลลิตหรือไม่เนื่องจากนางนิลลิตไม่มีฤทธิ์แต่นางประทุมเกสรมีฤทธิ์ที่เล่าเรียนมาจากพระฤๅษีมากมาย จึงแปลงกายเป็นหงส์ทองไปบอกกับทั้งสองนางว่า พระอภัยมณีถูกยักษ์จับตัวไป ให้ติดตามไปทางที่หงส์ทองบอกนางประทุมเกสรได้ทั้งนางนิลลิตไว้ นางจึงอุ้มนางเหาะตามไปตามทาง พระอภัยมณีแปลงกายเป็นยักษ์มาขวาง นางประทุมเกสรได้ใช้

ฤทธิ์เดชของตนรบกับยักษ์ พระอภัยมณีเห็นดังนั้นจึงแกล้งแพ้แล้วหนีไป ขณะเดินทางนั้นนางหิรัญยักษากำลังตั้งครุฑออกติดตามหาพระอภัยมณีตามพบเข้าและขอติดตามมาด้วย พระอภัยมณีจึงพานางทั้งสามเข้าเมืองไปพบมารดา นางมัจฉามารดาของพระอภัยมณี ต้องการทดสอบว่านางทั้งสามตระกูลสูงหรือไม่ จึงใช้อุบายสร้างพลับพลาจำลองรูปนางมัจฉาอยู่ด้านใน นางนิลดีและนางประทุมเกสรไม่ได้ไหวรูป แต่นางหิรัญยक्षाไหวรูป จึงทำให้นางมัจฉาทราบว่า นางหิรัญยक्षाชาติตระกูลต่ำ ไม่เพียงเท่านั้นพระอภัยมณีแปลงกายเป็นยักษ์บุกเข้ามาโจมตีเมือง นางประทุมเกสรจึงแปลงกายเป็นยักษ์ออกไปสู้รบด้วยจนชนะ ทำให้ประชาชนรักใคร่และนิยมชมชอบเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นพระอภัยมณีก็แปลงกายเป็นโม่ป่าเข้ามาล่อใจนางนิลดีและนางประทุมเกสร แต่ด้วยฤทธิ์ของนางประทุมเกสรทำให้ทราบว่าโม่ป่าคือสามี จึงได้เข้าไปปรนนิบัติรับใช้ นางหิรัญยक्षाเข้ามาเห็นจึงนำความเรื่องนางประทุมเกสรอยู่กับชายแปลกหน้าไปฟ้องท้าวภักทวงศ์กับนางมัจฉา นางมัจฉาจึงเรียกทั้งหมดมาตัดสินความโดยให้นางนิลดีเป็นผู้ตัดสิน เมื่อนางนิลดีเห็นโม่ป่าจึงจำได้ว่าเป็นพระอภัยมณีจึงเข้าไปปรนนิบัติและบอกความจริงว่าโม่ป่าคือ พระอภัยมณีแปลงกายมา จบเหตุการณ์ดังกล่าวท้าวภักทวงศ์กับนางมัจฉาจึงจัดพิธีให้กับนางนิลดีและนางประทุมเกสร และจำต้องรับนางหิรัญยक्षाเข้ามาอยู่ด้วยเนื่องจากตั้งครุฑบุตรของพระอภัยมณี

จากการศึกษาอนุภาค (motifs) ที่โดดเด่นและน่าสนใจ ในบทละครนอก เรื่อง โม่ป่า มีหลากหลายประเภททั้งอนุภาคทางด้านตัวละคร เหตุการณ์ วัตถุสิ่งของ และพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่

1. **อนุภาคการแปลงกายของตัวละคร** นับว่าเป็นอนุภาคที่นิยมนำมาประกอบในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ และบทละครนอกเป็นอย่างมาก ในเรื่องโม่ป่าพบการแปลงกายหลากหลายครั้ง ส่วนใหญ่มักเป็นการแปลงกายของตัวละครเอก เช่น พระอภัยมณีแปลงเป็นโม่ป่า รูปร่างสูงใหญ่ ฝีมือ หัก รุ่งรัง ตาเหลือก จมูกยาว ผิวดำ โดยภาพรวมแล้วเป็นคนป่าที่อัปลักษณ์น่ากลัว เพื่อออกเสาะหาหญิงที่มีจิตใจดี ไม่ได้รักในรูปร่างภายนอกที่อัปลักษณ์ มาอภิเษกเป็นพระมเหสี พระอภัยมณีแปลงเป็นหงส์ทอง เพื่อล่อใจนางประทุมเกสรว่าอิจฉานางนิลดีหรือไม่ จึงได้แปลงเป็นหงส์ทอง เข้ามาบอกนางทั้งสองคนว่าพระอภัยมณีถูกยักษ์จับตัวไป ด้วยเหตุที่นางนิลดีไม่มีฤทธิ์ใด ๆ นางประทุมเกสรจึงอุ้มนางนิลดีเหาะไปตามหาพระอภัยมณีตามที่หงส์ทองบอก โดยไม่ได้ทิ้งนางไว้แต่เพียงผู้เดียว พระอภัยมณีแปลงเป็นยักษ์ เพื่อล่อใจภรรยาทั้ง 3 คน ได้แก่ นางนิลดี นางหิรัญยक्षाและนางประทุมเกสร โดยขณะที่ทั้งสามเดินทางเข้าเมืองพระอภัยมณีแปลงเป็นยักษ์เข้ามาโจมตี นางทั้งสามไม่ได้ทั้งกันพร้อมกับดูแลกันเป็นอย่างดีขณะสามีไม่อยู่ อนุภาคเรื่องการแปลงกายมีปรากฏอยู่ในบทละครนอกเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น เรื่อง สังข์ทอง พระสังข์ได้แปลงกายเป็นเงาะป่ารูปร่างหน้าอัปลักษณ์ แต่ต่างกับโม่ป่าที่จุดประสงค์ของการแปลงกาย

2. **อนุภาคอาวุธและสิ่งของวิเศษ** เป็นอนุภาคด้านวัตถุสิ่งของที่มีปรากฏในบทละครนอกเรื่องอื่น ๆ เกือบจะทุกเรื่อง เพราะนิยมแต่งให้ตัวละครเอกเป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการต่อสู้ และการที่จะมีความเก่งกาจนั้นได้ก็ต้องมีตัวช่วยพิเศษ อนุภาคอาวุธและสิ่งของวิเศษในเรื่องโม่ป่า คือ ไม้เท้าวิเศษอาวุธประจำกายของพระอภัยมณีพระเอกของเรื่อง ซึ่งมีฤทธิ์ต้นชี้ตายปลายชี้เป็นและฤทธิ์ของไม้เท้าวิเศษสามารถทำให้เหาะเหินเดินอากาศได้ ซึ่งอนุภาคนี้นี้คล้ายกับบทละครนอกเรื่อง การะเกดและโคบุตร คือ ตัวละครพระมีไม้เท้าวิเศษต้นชี้ตายปลายชี้เป็นเป็นอาวุธประจำกาย

3. **อนุภาคเทวดาผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ** เป็นอนุภาคประเภทตัวละครผู้ช่วยคนสำคัญของตัวละครเอก ปรากฏในเรื่องโม่ป่า คือ เทวดาเมื่อเห็นนกอินทรีคาบนางนิลดีอยู่บนท้องฟ้าจึงช่วยเหลือโดยการร่ายมนต์คาถาให้นกอินทรียั้งง่อนจนปล่อยปล่อยนางนิลดีตกลงมาในมหาสมุทร

4. **อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม** เป็นอนุภาคสำคัญของตัวละครเอก ปรากฏในเรื่องโม่ป่าหลายเหตุการณ์ อาทิ คำทำนายของโหราจารย์ในเรื่องเรื่องมักเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริงเสมอและเป็นบ่อเกิดของเรื่องราวต่าง ๆ ในบทละครโม่ป่า มีการกล่าวถึงคำทำนายว่าพระอภัยมณีจะมีคู่ครองต่างเมืองและเป็นคนที่ตาย

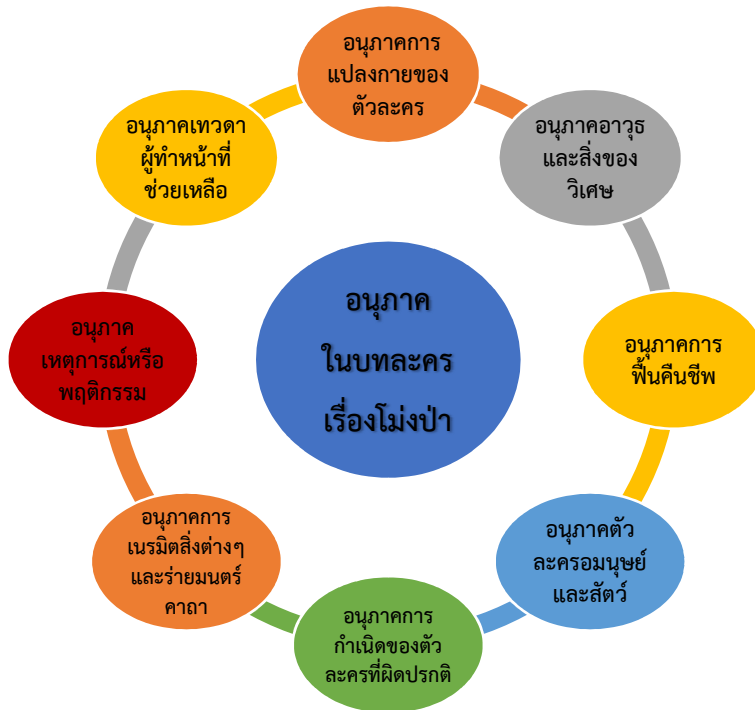
ไปแล้ว พระอภัยมณีเชื่อในคำทำนายและแปลงกายเป็นโม่งป่าออกติดตามหาคู่ครองของตน เหตุการณ์ที่นางนิลวดี ถูกนกอินทรียักษ์ลักพาไป เมื่อตกลงมาในมหาสมุทรต้องดิ้นรนว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน ถึงจะกลิ้งเกลือกมาสิ้นชีวิต ที่ชายหาด เหตุการณ์ที่นางนิลวดีตายไปแล้วแต่ฟื้นคืนชีวิตด้วยอำนาจไม้เท้าของพระอภัยมณีหรือโม่งป่าและนาง กลายเป็นทาสรับใช้โม่งป่าในฐานะภรรยา แท้จริงแล้วทั้งสองคือคู่ครองกันมาแต่ชาติปางก่อน เหตุการณ์เมื่อ ท้าวพันธุราชต้องการได้นางนิลวดีมาเป็นมเหสีจึงใช้วิธีสังหารโม่งป่าหลายวิธีก็ไม่สำเร็จ ทั้งเผาไฟ ผลักตกเหว ขณะที่ กำลังผลึกโม่งป่าตกเหว โม่งป่าได้ฉวยมือท้าวพันธุราชตกเหวลงมาด้วย นางนิลวดีก็กระโดดตามลงไป โม่งป่าจึงพา รับท้าวพันธุราชไปไว้กันเหว และอุ้มนางนิลวดีไปซ่อนไว้ ท้าวพันธุราชกลัวมากจึงอ้อนวอนขอชีวิตและสาบานจะเป็น ทาส โม่งป่าจึงช่วยท้าวพันธุราชขึ้นไปจากเหว อนุภาคเรื่องของการสังหารอย่างไรก็ไม่ตายคล้ายกับบทละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ในตอนที่หลวงเอาพระสังข์ซึ่งในขณะนั้นกำลังเด็กไปสังหารด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่สังหารอย่างไรก็ไม่ สำเร็จจนต้องนำไปถว้มน้ำ นอกจากนี้การใช้อุบายผลักตกเหวคล้ายกับเรื่องสังข์ศิลป์ไชย

5. อนุภาคการเนรมิตและร้ายมนตร์คาถา เป็นอนุภาคที่ปรากฏมากในละครนอก เรื่อง โม่งป่า เนื่องจากตัวละครเอกมีความสามารถในการเนรมิตและร้ายมนตร์คาถาต่าง ๆ ตัวอย่างเนื้อเรื่องที่ปรากฏอนุภาคนี้ เช่น โม่งป่าไปพบศพนางนิลวดีที่ชายหาดจึงชุบชีวิตขึ้นมาได้ถามเรื่องราว พร้อมทั้ง เนรมิตเสื้อผ้าขาด ๆ ให้นางนิลวดี สวมใส่ โม่งป่าแกล้งลงใจนางนิลวดีโดยร้ายคาถาให้อาหารที่นางเตรียมไว้มีน้อยไม่พอทำให้โม่งป่าโมโห พุติ คุด่า กระชากผมนางอย่างรุนแรงจนนางกลิ้งเกลือกลงกับพื้น แต่ใจจริงแล้วโม่งป่าแสนสงสารนางสุดใจ โม่งป่าแกล้งลงใจ นางนิลวดีโดยนอนขวางประตูเพื่อไม่ให้นางเข้าห้อง พร้อมทั้งร้ายคาถาให้เกิดฝนตกฟ้าร้องให้นางตากฝนอยู่ด้านนอก สองตายายจึงมาบอกให้นางไปอยู่ด้วยแต่นางก็ไม่ไปด้วยเหตุผลว่าต้องดูแลสามี ตายายจึงบอกให้เดินข้ามโมงที่นอน ขวางประตูแต่นางก็ไม่ข้ามเนื่องจากนางเป็นภรรยา

6. อนุภาคการฟื้นคืนชีพ อนุภาคเกี่ยวกับการฟื้นชีพของตัวละครเอก นับเป็นอนุภาคสำคัญอีก อนุภาคหนึ่งในเรื่องเพราะถือว่าเป็นจุดพลิกผันที่ทำให้เนื้อเรื่องสามารถดำเนินต่อไปได้ แทนที่เรื่องจะต้องจบลงแบบ โศกนาฏกรรม ดังที่ปรากฏในเรื่องโม่งป่า เช่น โม่งป่าได้เดินทางผ่านมาพบศพนางนิลวดีที่ชายหาด จึงชุบชีวิตขึ้นมา ได้ถาม นางนิลวดีได้เล่าความให้ฟังและยอมเป็นทาสติดตามไปรับใช้ทุกหนทุกแห่งโดยให้นางแสดงตัวเป็นภรรยา โม่งป่าขณะเดินทางพบสองยักษ์วิรุณยวิก วิรุณยเวกจึงได้ต่อสู้กัน ยักษ์ทั้งสองตนตาย โม่งป่าได้ใช้ไม้เท้าชุบชีวิตขึ้นมา ยักษ์ทั้งสองตนจึงยอมเป็นทาสรับใช้ อนุภาคเรื่องการชุบชีวิตคนตายให้ฟื้นคืนชีพนี้มีปรากฏอยู่ในบทละครนอก สมัยอยุธยาเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น เรื่อง การะเกด พระการะเกดได้ชุบชีวิตร้อยเอ็ดกษัตริย์ให้ฟื้นชีพเพื่อไม่ให้เป็นบาป ติดตัวไป

7. อนุภาคตัวละครอมมนุษย์ เป็นอนุภาคประเภทตัวละครพิเศษ ซึ่งมีปรากฏในบทละครนอก เรื่อง โม่งป่า ประกอบด้วยสัตว์ คือ นกอินทรีกินเนื้อมนุษย์เป็นอาหาร วันหนึ่งขณะนางนิลวดีสงน้ำในสระ นกอินทรีผ่านมาเห็นจึงได้โฉบคาบนางนิลวดี (นางเอก) บินหนีไป นอกจากนี้ยังปรากฏตัวละครยักษ์วิรุณยวิก วิรุณยเวก เป็นสองยักษ์ที่เคยสู้รบกับพระอภัยมณีแล้วตาย พระอภัยมณีได้ ชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง ยักษ์ทั้งสองจึง ยอมเป็นทาสรับใช้ ยักษ์ที่สำคัญอีกตนหนึ่งในเรื่องคือ นางหิรัญยักษา ซึ่งเป็นภรรยาคนที่ 2 ของพระอภัยมณี นางหิรัญยักษาได้ใช้มนต์คาถาสกดให้พระอภัยมณีหลงใหลและไปอาศัยอยู่ด้วยที่คูหา จนภายหลังตั้งครุฑและให้ กำเนิดบุตรชาย อนุภาคเรื่องตัวละครอมมนุษย์ ปรากฏในบทละครนอกในสมัยอยุธยาเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะยักษ์ และสัตว์ประหลาดต่าง ๆ ที่มีอิทธิฤทธิ์มากมาย มักนำมาประกอบเนื้อเรื่องให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นตาตื่นใจ และ เป็นตัวละครที่สร้างปมปัญหาในเรื่อง เช่น เรื่องควี ก็มีนกอินทรีที่กินเนื้อมนุษย์เป็นอาหารจนนางจันทร์สุดาต้อง เข้าไปซ่อนตัวอยู่ในกลอง นอกจากนี้ยักษ์ปรากฏในบทละครนอกสมัยกรุงศรีอยุธยาทั้งเรื่องการะเกด ไชยทัต พิกุลทอง พิมสวรรค์ สังข์ทอง สังข์ศิลป์ไชย สุวรรณหงส์ โสวัตร โคบุตร ไชยเชษฐ์ และพระรถเมรี

8. อนุภาคการกำเนิดของตัวละครที่ผิดธรรมชาติ เป็นอนุภาคประเภทเหตุการณ์สำคัญ จากเรื่องไม่ปากล่าวถึงความพิเศษของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในลักษณะเดียวกัน นั่นก็คือลักษณะการกำเนิดและลักษณะพิเศษของร่างกาย ลักษณะการกำเนิดที่พิเศษในที่นี้ คือ การถือกำเนิดมาจากดอกบัว เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์จะต้องปฏิสนธิและถือกำเนิดมาจากครรภ์ของมารดา แต่ทว่านางประทุมเกสร (ภรรยาคนที่ 3 ของพระอภัยมณี) เป็นธิดาของพระฤๅษีโคดม นางกำเนิดมาจากดอกบัวและอาศัยในดอกบัวจนกว่าจะมีเนื้อคู่มาพบ อีกทั้งนางมีอิทธิฤทธิ์มากมายเพราะได้เรียนรู้วิชาจากพระฤๅษี อนุภาคเรื่องการกำเนิดจากดอกบัวปรากฏอยู่ในบทละครนอกสมัยอยุธยาเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น เรื่อง โสวัติน นางประทุมวดีซึ่งเกิดมาจากดอกบัวพระฤๅษีโคดมได้เก็บมาเลี้ยงเป็นธิดา

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดงอนุภาคที่ปรากฏในบทละครเรื่อง ไม่ปากล่า
ที่มา : ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด, 15 มิถุนายน 2563.

จากอนุภาคเด่นภายในบทละครนอก เรื่อง ไม่ปากล่า ที่นำมาศึกษานั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าหลาย ๆ อนุภาคที่ปรากฏในเรื่องมีความเหมือนคล้ายกับอนุภาคในบทละครของไทยในหลายเรื่องทั้งเรื่องอนุภาคการแปลงกายของตัวละคร อนุภาคอาวุธและสิ่งของวิเศษ อนุภาคเทวดาผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม อนุภาคการเนรมิตสิ่งต่าง ๆ และร้ายมนตร์คาถา อนุภาคการฟื้นคืนชีพ อนุภาคตัวละครมนุษย์และสัตว์ อนุภาคการกำเนิดของตัวละครที่ผิดปกติ เป็นต้น โดยบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มักมีโครงเรื่องซ้ำ ๆ กัน คือ เป็นเรื่องรัก การรบ และการผจญภัย ตัวเอกฝ่ายชายมักจะเป็นโอรสหนุ่มรูปงาม มีบุญญาธิการ มีอิทธิฤทธิ์และมีอาวุธประจำกาย ในการต่อสู้พระเอกจะมีโอกาสแสดงความสามารถกล้าหาญและได้รับชัยชนะอย่างงดงาม การต่อสู้มักใช้อำนาจเวทมนตร์คาถาและสิ่งเหนือธรรมชาติมาประกอบ พระเอกและนางเอกมักเป็นเนื้อคู่กันมาแต่ชาติปางก่อน มาพบกันด้วยเหตุการณ์

สำคัญต่าง ๆ นางเอกต้องเป็นผู้มีรูปโฉมงดงามและมีคุณสมบัติพร้อม ในที่สุดเรื่องจบลงอย่างมีความสุขด้วยการอภิเษกสมรสของพระเอกและนางเอก

ฉะนั้น อนุภาคเหล่านี้ถือว่าเป็นความมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นได้เพราะจินตนาการอันไร้ขอบเขตของมนุษย์หรือความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นบทละครที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านอนุภาคและบทละครที่มีทั้งหักทบท โศกเศร้าเสียใจ บทตลกขบขัน บทการเสียดสีล้อเลียน และบทตลกตลก จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ชุดใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสืบสานวรรณคดีไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องด้วยปัจจุบันวรรณคดีไทยเรื่องโหม่งพานั้นปรากฏน้อยมากในสังคมไทย แม้แต่ละครไทยประเภทต่าง ๆ ที่มีการจัดการแสดงปัจจุบันไม่นิยมแสดงเรื่องโหม่งพานี้ ส่วนใหญ่มักจะนิยมเป็นละครนอกเรื่องราวที่ใกล้เคียงกันกับคือวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง ที่มีการแปลงกายด้วยการสวมของวิเศษเพื่อให้ตนเองมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์เพื่ออำพรางกาย ซึ่งประเด็นในเรื่องอนุภาคสามารถนำไปใช้ในการต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์ไทยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์

วิเคราะห์แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากอนุภาคในบทละครเรื่อง โหม่งพาน

แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยทุกประเภท สิ่งสำคัญคือ เริ่มต้นจากการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เปิดรับสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้หรือสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างงาน ประเด็นที่ปรากฏในเรื่องโหม่งพานั้นเกี่ยวกับอนุภาคที่เกิดจากจินตนาการเป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนการต่อยอดงานศิลปะในครั้งนี้คือ การประยุกต์ใช้วรรณศิลป์นำมาสร้างสรรค์ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะการเคลื่อนไหวร่างกายและการแสดง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเรื่องราวของวรรณศิลป์ การคิดออกแบบสร้างสรรค์ในขั้นตอนแรกผู้สร้างสรรค์สามารถแบ่งวิธีคิดงานให้ทิศทางการสร้างงานที่ชัดเจน โดยสามารถอาศัยแนวคิดในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบดั้งเดิม เป็นการสร้างสรรค์หรือประดิษฐ์การแสดงขึ้นโดยยึดแบบแผนหรือพื้นฐานความคิดแบบเป็นหลัก แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบทละครเรื่องโหม่งพาน อาจมีการสร้างทั้งในรูปแบบของระบำ รำ ฟ้อน ละคร โขน และหุ่น ที่อาศัยขนบธรรมเนียมจารีตของการแสดงแต่ละประเภทตามแบบแผน ใช้โครงสร้างนาฏศิลป์แบบดั้งเดิมทั้งลีลากระบวนการทำรำตามนาฏยศัพท์และภาษาท่าที่ใช้ในการแสดงดำเนินเรื่องโดยใช้บทละครดั้งเดิมโดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม อาศัยโครงเรื่อง ตัวละคร และสถานการณ์แบบเดิม แต่อาจเป็นการสร้างในลักษณะของการตัดต่อการแสดงเป็นชุดเป็นตอน การแต่งกายที่ใช้รูปแบบประเพณีนิยม การแต่งกายยืนเครื่อง หรืออาจมีการแต่งกายตามเชื้อชาติที่บ่งบอกถึงฐานันดรศักดิ์ที่ปรากฏในเรื่อง การใช้ดนตรีและทำนองเพลงที่มีอยู่ในการสร้างสรรค์

จุดเด่นของการสร้างสรรค์งานในรูปแบบดั้งเดิมคือ เป็นผลงานสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ อนุรักษ์ไว้ซึ่งความงดงาม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ภูมิปัญญาพื้นบ้านท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมจารีตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นของศิลปะไทยไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภท ในขณะเดียวกันจุดที่พึงระวังของการสร้างงานในรูปแบบนี้คือ การสร้างสรรค์มักจะตั้งอยู่ในกรอบความคิดแบบดั้งเดิม ปรับโครงสร้างหรือขนบธรรมเนียมแบบเดิมได้ยาก ทั้งนี้ศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์งานควรตระหนักถึงสิ่งที่พึงอนุรักษ์ไว้เพื่อคงอัตลักษณ์สำคัญและลดข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นภายหลังการสร้างเสร็จงาน ดังเช่น หากต้องการสร้างสรรค์การแสดงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนเผ่าต่าง ๆ ควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้นให้ลึกซึ้งว่า มีกฎธรรมเนียมประเพณีและข้อห้ามใดบ้าง อาทิ การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่จังหวัดเลยจะสวมเสื้อคอจีนแขนกระบอกสีดำ กระดุมผ่าหน้าสวมใส่ผ้าถุงลายแดงไหมหรือลายนางหาญซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์และเกี่ยวข้องกับตำนานความเชื่อโบราณของชุมชน

การใช้เครื่องดนตรีจากไม้ไผ่ที่เรียกว่า บั้งบู สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ควรเก็บรักษาไว้เป็นองค์ความรู้พื้นฐาน และออกแบบสร้างสรรค์ในส่วนประกอบอื่น ๆ ให้มีความน่าสนใจและแปลกใหม่ได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชน

2. แนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบประยุกต์หรือร่วมสมัย เป็นงานสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ การแสดงที่เกิดจากดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดผลงานใหม่โดยยังมีเค้าโครงเดิมสอดแทรกอยู่ในผลงาน รวมถึงเป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์หลายสกุลเข้าด้วยกัน แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบทละครเรื่องโม่งป่า อาจมีการผสมผสานระหว่างลีลาท่าทางนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์ชาติอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน หรืออาจเป็นการผสมผสานแนวคิดการแสดงในยุคก่อนและยุคปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงง่าย อาจเป็นการปรับเปลี่ยนบริบทต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องให้มีความทันสมัย แต่ยังคงเค้าโครงเดิมไว้ ดังเช่น นราพงษ์ จรัสศรี ศิลปินผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในยุคแรกของประเทศไทยได้มีการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในรูปแบบใหม่เพื่อเป็นสื่อกลางในการเชื่อมต่อบริเวณระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยปัจจุบัน รวมถึงช่วยให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงและแก่นของนาฏศิลป์ไทย (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2562) ทั้งนี้การสร้างงานให้เกิดความร่วมสมัยอาจพิจารณาแยกตามองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ การออกแบบบทละครอาจเป็นบทที่เรียบเรียงหรือดัดดัดตอนมาจากบทเดิมให้มีความกระชับ หยิบยกเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจ การออกแบบลีลานาฏศิลป์ใหม่โดยใช้พื้นฐานนาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิมมาผสมผสานลีลานาฏศิลป์ชาติอื่น ๆ การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ผสมผสานหลากหลายวัฒนธรรมโดยยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทยแฝงอยู่บนเครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องดนตรีที่นำมาใช้ประกอบการบรรเลงสามารถใช้ดนตรีที่ผสมผสานดนตรีไทยและดนตรีสมัยใหม่ในประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงสามารถหยิบยกเครื่องมือเครื่องใช้หรือฉากที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยมาผสมผสานกับการใช้เทคนิคสมัยใหม่เข้ามาร่วมเพื่อให้เกิดอารมณ์และความยิ่งใหญ่อลังการ หรือแม้ว่าการนำมาสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ได้เป็นอย่างดี

จุดเด่นของการสร้างสรรค์งานในรูปแบบประยุกต์หรือร่วมสมัยคือ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ผู้สร้างสรรค์สามารถผสมผสานสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ยังคงให้ความสำคัญกับองค์ความรู้เดิมที่นำมาปรับประยุกต์ให้เกิดความทันสมัย การแสดงประเภทนี้สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากมายหลายกลุ่มทั้งที่เป็นผู้ชมในแวดวงธุรกิจนิยมและผู้ชมสมัยใหม่ที่ต้องการเสพงานศิลปะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้เป็นอย่างดี ในขณะที่จุดที่พึงระวังของการสร้างงานในรูปแบบนี้คือ การสร้างสรรค์ในลักษณะต้องคำนึงถึงแนวคิดและหัวใจหลักของการนำเสนอ หากมีการนำสิ่งที่นำมาใช้มีความหลากหลายมากเกินไป ผลงานการแสดงจะขาดเอกภาพ สื่อสารแนวคิดไม่ชัดเจน ฉะนั้นการเลือกใช้วัตถุดิบทางความคิดเหล่านี้จะต้องศึกษาอย่างถี่ถ้วน

3. แนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบใหม่ เป็นงานสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์การแสดงโดยไม่ยึดแบบแผนใด ๆ ซึ่งเป็นการคิดนอกกรอบ เพื่อให้เกิดผลงานที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เป็นงานที่นำเสนอตัวตน ความคิด ประสบการณ์และจิตวิญญาณของผู้สร้างสรรค์ผลงานโดยแท้จริง แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบทละครเรื่องโม่งป่า อาจนำเพียงแนวคิด (Concept) หรือประเด็นที่สนใจนำมาเป็นพื้นฐานหรือแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ใหม่ เช่น การแสดงที่นำเสนอจิตวิญญาณของโม่งป่าภายใต้หน้ากากอันอัปลักษณ์โดยใช้นาฏศิลป์ที่ออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ อาจมีการออกแบบบทที่มีการดำเนินเรื่องสลับกันไปกลับมา หรือการเล่าย้อนกลับให้เกิดความแปลกใหม่ การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ถ่ายทอดแนวคิดได้มากกว่าเน้นความสวยงาม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งแสง สี และเสียงมาประกอบการแสดง การแสดงที่สามารถแสดงได้ทุกพื้นที่โดยไม่ยึดติดกับการแสดงบนเวทีการแสดง เป็นต้น

จุดเด่นของการสร้างสรรค์งานในรูปแบบประยุกต์หรือร่วมสมัย ผู้สร้างงานสามารถแสดงความรู้สึคนึกคิด จิตวิญญาณจินตนาการ และความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์งานได้อย่างอิสระ ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับกรอบธรรมเนียมจารีต ประเพณีและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นการสร้างงานที่สามารถแสดงถึงตัวตนของศิลปิน ผลงานที่สร้างสรรค์สามารถ พัฒนาได้อย่างไม่สิ้นสุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและแนวคิดหลักที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอแก่ผู้ชม งานศิลปะประเภทนี้อาจเป็นงานศิลปะที่มักเรียกกันว่า ศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for art's sake) ซึ่งเป็นการสร้างงาน ศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการของศิลปินหรือผู้สร้างสรรคงานเป็นหลัก ซึ่งอาจนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกัน ออกไปเพื่อสื่อถึงแนวคิด จินตนาการ และจุดประสงค์ในการนำเสนอของศิลปิน ผลงานบางชิ้นอาจไม่ได้ความนิยม ชมชอบหรือกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมบางกลุ่มมากนัก โดยอาจรวมถึงเป็นงานที่ไม่คาดหวังกับผลลัพธ์ของการ ตอบสนองของผู้ชมและสังคมแวดล้อม ในขณะเดียวกันจุดที่พึงระวังของการสร้างงานในรูปแบบนี้คือ จริยธรรมใน การสร้างสรรค์ผลงาน เนื่องด้วยปัจจุบันศิลปินและผู้สร้างสรรคงานในแวดวงนาฏศิลป์มุ่งเน้นผลผลิตของงาน สร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์เพิ่มมากขึ้น การสร้างสรรค์ในผลงานในรูปแบบใหม่มีการตรวจสอบให้ละเอียด รอบคอบ เพื่อไม่ให้แนวคิด ประเด็น และวิธีการนำเสนออื่น ซ้ำหรือเหมือนกับผู้สร้างสรรค์บุคคลอื่น เพราะจะถือได้ ว่าเป็นการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ สิ่งเหล่านี้จะเกิดผลกระทบที่ติดตาม มาภายหลังทั้งต่อตนเอง บุคคลแวดล้อม และสังคม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทละครเรื่อง โหม่งป่า พบว่า อนุภาคที่ปรากฏในบทละคร 8 ลักษณะ ได้แก่ อนุภาค การเปล่งกายของตัวละคร อนุภาคอาวุธและสิ่งของวิเศษ อนุภาคเทวดาผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ อนุภาคเหตุการณ์หรือ พฤติกรรม อนุภาคการเนรมิตสิ่งต่าง ๆ และร้ายมนตร์คาถา อนุภาคการฟื้นคืนชีพ อนุภาคตัวละครมนุษย์และสัตว์ อนุภาคการกำเนิดของตัวละครที่ผิดปกติ ซึ่งในแต่ละอนุภาคเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำไปต่อยอดในการ สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ ได้ อาทิ การแสดงรำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ ระบำ ฟ้อน ละคร โขน และหุ่น เป็นต้น ในการแสดงจำเป็นต้องตั้งอยู่บนกระบวนการสร้างสรรค์งานที่อาศัยแนวคิดการออกแบบ ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบดั้งเดิม แนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบ ประยุกต์หรือร่วมสมัย และแนวคิดการออกแบบสร้างงานในรูปแบบใหม่ แนวคิดเหล่านี้เป็นกระบวนการเริ่มต้นที่จะ ทำให้ทิศทางของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สร้างสรรค์ โดยเมื่อมีแนวความคิด ที่ชัดเจนจะเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง อันประกอบด้วย บทละคร ลิลาทางนาฏศิลป์ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี อุปกรณ์ประกอบการแสดง และพื้นที่การแสดง โดยทุกองค์ประกอบจำเป็นต้อง สอดคล้องสัมพันธ์กัน อีกทั้งสามารถถ่ายทอดแนวคิดที่ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือขนบธรรมเนียมจารีตที่ติงามที่ผู้สร้างสรรค์พึงระวังไม่ให้กระทบต่อความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้งานสร้างสรรค์เกิดคุณค่าทั้งทางด้านสุนทรียภาพและทางด้าน สังคม ในขณะเดียวกันการสร้างสรรคงานที่นำแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของไทยมาสร้างสรรค์ ผลงานใหม่ นอกจากนั้นจะทำให้เกิดผลงานนาฏศิลป์ชุดใหม่เพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี อันดีงามของชาติไทยผ่านผลงานการสร้างสรรคทางนาฏศิลป์ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). *วรรณกรรมประกอบการเรียนละครชาตรี*. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย กระทรวงศึกษาธิการ.
- นราพงษ์ จรัสศรี. (2562, 25 กุมภาพันธ์). ศาสตราจารย์วิชัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์.
- โรงพิมพ์พานิชสุภผล. (ม.ป.ป.). *มั่งป๋า 1-40*. กรุงเทพฯ: พานิชสุภผล.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, (2563). รายชื่อละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ. สืบค้น 9 มิถุนายน 2563, จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/รายชื่อละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ](https://th.wikipedia.org/wiki/รายชื่อละครโทรทัศน์จักร_ๆ_วงศ์_ๆ)
- Thompson, S. (1977). *The foktale*. Berkeley: University of Californian Press.

กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

THE STRATEGIES FOR SCHOOL MANAGEMENT BASED ON THE PHILOSOPHY OF
THE SUFFICIENCY ECONOMY OF THE LEARNING CENTER, ACCORDING TO THE
PHILOSOPHY OF THE SUFFICIENCY ECONOMY IN THE SATUK INDUSTRIAL AND
COMMUNITY EDUCATION COLLEGE, BURI RAM PROVINCE

ธีรกรณ์ พรเสนา

TEERAKON PORNSENA

วิทยาลัยการอาชีพสตึก

SATUK INDUSTRIAL AND COMMUNITY EDUCATION COLLEGE

จังหวัดบุรีรัมย์

BURIRAM PROVINCE

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการ 4 ขั้นตอน มีผลการวิจัย ดังนี้

1. หัวหน้าแผนก ครูและบุคลากรมีความต้องการกลยุทธ์การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาวิทยาลัย จำนวน 6 องค์ประกอบ ในระดับมาก
2. กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ที่สร้างขึ้นมี 6 กลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ย่อย
3. วิทยาลัยการอาชีพสตึก มีการดำเนินงานตามกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระดับมากที่สุด ทุกกลยุทธ์
4. วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการประกาศเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาและได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษาด้านแบบจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คำสำคัญ : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, กลยุทธ์, ศูนย์การเรียนรู้

ABSTRACT

The purpose of this research is to create the strategies for school management, based on the philosophy of the sufficiency economy of the learning center, according to the philosophy of the sufficiency economy in the Satuk Industrial and Community Education College, Buri Ram province. This research consists of 4 steps. **Research results**

1. The department head, teachers and personnel need the management strategy based on the philosophy of the sufficiency economy of the learning center, according to the philosophy of the sufficiency economy in college education, consisting of 6 elements were at a high level.

2. The strategies for the school management, based on the philosophy of the sufficiency economy of the learning center, according to the philosophy of the sufficiency economy in the Satuk Industrial and Community Education College, Buri Ram province, were created with 6 main strategies and 12 sub strategies.

3. Satuk Industrial and Community Education College, Buri Ram province had operated according to the philosophy of the sufficiency economy of the learning center, according to the philosophy of the sufficiency economy in the Education College, at a very high level in every strategy.

4. Satuk Industrial and Community Education College has been announced as a learning center according to the Philosophy of the Sufficiency Economy in Education and has been selected as a model vocational education institution from the Office of the Vocational Education Commission.

Keywords : Philosophy of Sufficiency Economy, Strategy, Learning Center

บทนำ

เป้าประสงค์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและเติมเต็มศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย ตามที่ปรากฏในมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) ที่ยึดหลักการจัดการศึกษาโดย “การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เป้าหมายสำคัญที่สุดคือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไว้ 4 ข้อ คือ 1) ยกระดับคุณภาพผู้เรียนเข้าสู่มาตรฐานสากล 2) เพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดอาชีวศึกษา 4) เพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการให้มีมาตรฐานและคุณภาพโดยใช้หลักธรรมาภิบาล โดยได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการอาชีวศึกษา 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การสร้างโอกาสทางการศึกษา “เรียนฟรีมีงานทำ มีรายได้ระหว่างเรียน” มิติที่ 2 การพัฒนาคุณภาพ “ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนปฏิรูปการสอบให้ทันกับยุคสมัยอย่างมีคุณภาพ” มิติที่ 3 การสร้างประสิทธิภาพในด้านการบริหารจัดการ “การบริหารจัดการเป็นที่ยอมรับเชื่อมั่นมีเอกภาพ ใช้เทคโนโลยีสนับสนุน” มิติที่ 4 ความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษา “เพิ่มทักษะวิชาชีพด้วยความร่วมมือในและต่างประเทศ” โดยมิติที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาได้นั้นคุณภาพ 3 ด้านคือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านคุณภาพสถานศึกษา 3) ด้านคุณภาพครู โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิด

ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ในด้านการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายให้มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับเพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียน นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการ ตลอดจนการประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการศึกษา ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการโดยตำแหน่ง ได้กำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่มีสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาเป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์และแนวทางที่กำหนด กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีนโยบายพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพด้วยความยั่งยืนจึงพัฒนา “สถานศึกษาพอเพียง” ให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายผลการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง โดยได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาและประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้เห็นความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ดำเนินการกำหนดเป็นทิศทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายของสำนักงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยดำเนินการสอดแทรกและบูรณาการความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนทุกแผนกของวิทยาลัยการอาชีพสตึก มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและเป้าหมายผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการประเมินให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญการเป็นสถานศึกษาพอเพียง ต้องการให้มีการดำเนินการเป็นไปอย่างยั่งยืนและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและมีความต้องการในการพัฒนาวิทยาลัย การอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จึงได้ศึกษาหากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เพื่อให้ได้ชุดองค์ประกอบหรือกลยุทธ์ ในการปฏิบัติงานในวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน มีเครื่องมือนำไปปฏิบัติงานร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพเพื่อเข้ารับการประเมินและได้รับการประกาศให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและสามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ตลอดจนบุคลากรในวิทยาลัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มี 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ประกอบและรายการเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
2. การศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จากหัวหน้าแผนก จำนวน 8 คน ครูและบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสตึก จำนวน 63 คน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการดังนี้

1. การยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. การตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
3. ปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
4. การสร้างคู่มือดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

1. ผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ไปทดลองใช้ในวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 8 แผนก ระหว่างการทดลอง ได้มีการประเมินระดับการปฏิบัติตามกลยุทธ์ฯ จากนั้นนำผลการประเมินไปพัฒนากลยุทธ์ด้วยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำผลมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้สมบูรณ์และนำไปใช้ต่อไปเพื่อให้วิทยาลัยมีความพร้อมรับการประเมินเป็นศูนย์สถานศึกษาพอเพียง

2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยนำผลการประเมินมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการดังนี้

1. ประเมินผลการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยประเมินจากหัวหน้าแผนก จำนวน 8 คน ครูและบุคลากร จำนวน 63 คน รวม 71 คน

2. ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ปฏิบัติงานของวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วยหัวหน้าแผนก จำนวน 8 คน ครูและบุคลากร จำนวน 63 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน ตัวแทนนักเรียนนักศึกษา จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดความพึงพอใจสำหรับหัวหน้าแผนกครูและบุคลากรของวิทยาลัย และแบบวัดความพึงพอใจสำหรับนักเรียนนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ประเมินรางวัลที่เกิดจากการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า หัวหน้าแผนก ครูและบุคลากรมีความต้องการกลยุทธ์บริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก มีจำนวน 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนาผู้เรียนเชิงบูรณาการ 4) การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีจำนวน 12 องค์ประกอบย่อย จำนวน 52 รายการ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดทุกองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย

2. ผลการสร้างกลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า มีกลุ่หลัก 6 กลุ่ คือ 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนาผู้เรียนเชิงบูรณาการ 4) การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีกลุ่ย่อย 12 กลุ่ จำนวน 52 รายการ

3. ผลการทดลองใช้กลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 ผลการประเมินระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานตามกลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการดำเนินงานตามกลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีระดับการปฏิบัติการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกกลุ่

3.2 ผลการพัฒนากลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีการปรับปรุงพัฒนาโดยปรับข้อความในรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำและข้ออื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ายังบกพร่องอยู่ในกลุ่หลักที่ 4 การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 รายการ กลุ่หลักที่ 5 การจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 รายการ กลุ่หลักที่ 6 การส่งเสริมผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 รายการ

4. ผลการประเมินกลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

4.1 ผลการประเมินผลการใช้กลุ่ พบว่า วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการประกาศเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกลุ่ พบว่า ในภาพรวมหัวหน้าแผนกครู บุคลากร นักเรียนนักศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความพึงพอใจต่อกลุ่การทำงานบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลุ่หลัก

4.3 วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษาด้านแบบ จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและรางวัลสถานศึกษาปลอดภัยจากการทรมานศึกษาธิการ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า หัวหน้าแผนกครูและบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสตึก มีความบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีจำนวน 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การ

พัฒนาผู้เรียนเชิงบูรณาการ 4) การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกับกรอบความคิดการวิจัยและแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ที่สังเคราะห์ได้จากแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนผลการวิจัยทางด้านการศึกษา เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความต้องการในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของหัวหน้าแผนก ครูและบุคลากร ให้มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริการจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเชื่อมโยงไปถึงประชาชนเพื่อเป็นการปลูกฝังองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการในการดำเนินชีวิตตามสภาพจริงของสังคมไทยโดยเฉพาะในเรื่องของความพอเพียง ซึ่งจะทำให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับกระทรวง (ธีระ รุญเจริญ, 2557) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะและเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน จึงทำให้องค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสติก จังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสติก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มี 6 กลยุทธ์หลัก คือ 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนาผู้เรียนเชิงบูรณาการ 4) การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีจำนวน 12 กลยุทธ์ย่อย จำนวน 52 รายการ โดยจำแนกกลุ่มรายการของกลยุทธ์ตามหลักการวิเคราะห์แบบระบบ แยกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปัจจัยนำเข้า (Inputs : I) กลุ่มกระบวนการ (Process : P) และกลุ่มผลผลิต (Outputs : O) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างกลยุทธ์ได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแหล่งข้อมูลจากแนวคิดการพัฒนาการศึกษาที่เป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่ได้รับการยอมรับจากนักการศึกษา รวมถึงการเน้นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและค่านิยมถึงบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานจริงเกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานและเกิดประสิทธิผลสูง ผู้เชี่ยวชาญจึงมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมากและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับปรีดี อุทประโคน (2557) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นที่วัดประสิทธิผลจากความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสติก จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ในภาพรวมหัวหน้าแผนก ครูและบุคลากรมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลยุทธ์หลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินงานตามกลยุทธ์ฯ ทุกกลยุทธ์เป็นไปอย่างเป็นกระบวนการสามารถปรับประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี ในชุมชนเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน รวมถึงสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน

และท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี ทำให้การปฏิบัติและการบูรณาการกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงเป็นไปตามขั้นตอนในคู่มือฯ จึงทำให้เกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับคำดี จันทะเกษ (2554) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถประยุกต์เข้ากับบริบทของสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ความพอเพียงอย่างมีเหตุผลผ่านการประเมินจากคณะกรรมการอย่างครบถ้วน ผลการทดลองจึงปรากฏผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างการทดลอง พบว่า มีการปรับปรุงพัฒนาโดยปรับข้อความในรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำและข้ออื่นๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ายังบกพร่องอยู่ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จนสามารถนำมาเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ฯ ได้อย่างมีคุณภาพ

4. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

4.1 จากการดำเนินงานตามกลยุทธ์ส่งผลให้วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการประกาศให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ถือได้ว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีประสิทธิผลสามารถพัฒนาวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่สร้างขึ้นทั้ง 6 กลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ย่อย ได้อย่างครอบคลุมสอดคล้องกับรายการและเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่เป็นเครื่องมือประเมินสถานศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเป็นอย่างดี

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์ พบว่า ในภาพรวมหัวหน้าแผนกครู บุคลากร นักเรียนนักศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลยุทธ์หลัก ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาผู้เรียนเชิงบูรณาการ การส่งเสริมบุคลากรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีเอื้อต่อการทำงานร่วมกัน มีความไว้วางใจกัน เป็นการสนองตอบความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถประสานการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี จึงมีความเข้าใจหลักการและวิธีการตามกลยุทธ์อย่างชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ (2557) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีสังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยี บุคคลสามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานกำหนดและได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

4.3 วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษาต้นแบบ จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและรางวัลสถานศึกษาปลอดภัยจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเพราะการดำเนินงานตามกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ส่งผลให้เกิดครูแกนนำและนักเรียนแกนนำของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ในองค์กรและต่างองค์กร มีคณะกรรมการดำเนินงานระดับงานในระดับวิทยาลัยที่ชัดเจน มีการทำความร่วมมือกันภายในวิทยาลัยและวิทยาลัยอื่น ผู้เรียนมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้นตามที่ ครูและบุคลากรมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น หัวหน้าแผนกมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือและดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งผลให้วิทยาลัยการอาชีพสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านการประเมินให้เป็นสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษาต้นแบบ จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและได้รับการประเมินให้เป็นสถานศึกษาปลอดภัยจากกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะ

1. วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีบริบทคล้ายกัน สามารถใช้กลยุทธ์ฯ นี้เพื่อจัดทำแผนพัฒนาขีดความสามารถของแต่ละกลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสู่สถานศึกษาต้นแบบและศูนย์การเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ)*. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- คำดี จันทะเกษ. (2554). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต (การบริหารและการพัฒนาการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). *รายงานการวิจัยโครงการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของโรงเรียนศูนย์สถานศึกษาพอเพียง*. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- มูลนิธิยวลิตคุณ. (2560). *การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2561, สืบค้นจาก <http://www.pnbpeo.go.th/grp/scout/wp-content/uploads/2>
- รัศมี อุทประโคน. (2557). *การพัฒนาแบบการบริหารจัดการงานวิชาการโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุสิตบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561, สืบค้นจาก <http://www.vec.go.th/th-th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. กรุงเทพฯ : สกย.บค.

การใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ

THE USE OF FACEBOOK CLOSED GROUPS TO IMPROVE LEARNING

ACHIEVEMENT IN THE ENGLISH PHONETICS COURSE

รัชดา พงศ์ไพรัตน์

RACHADA PONGPRAIRAT

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, THEPSATRI RAJABHAT UNIVERSITY

จังหวัดลพบุรี

LOP BURI

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ หลังการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กและ 2) วัดเจตคติของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กกลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 52 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน รวม 15 ชั่วโมง แบบวัดเจตคติ และแบบทดสอบการออกเสียงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีกลุ่มเดียว (one sample t-test) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง หลังการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กพบว่า การทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.46 คะแนน จากคะแนนเต็ม 50 คิดเป็นร้อยละ 74.92 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์ 70% กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลการวัดเจตคติของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กพบว่า ห่วงข้อการประเมินที่มีระดับคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่วยให้ฝึกฝนได้ด้วยตนเองได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน ($M=4.65$, $S.D.=0.56$) รองลงมาคือ ทำให้มีความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารพร้อมกัน ($M=4.63$, $S.D.=0.53$) และมีความสะดวกในการเรียนรู้ได้เมื่อมีเวลาว่างและสามารถเรียนรู้ที่ใดก็ได้ ($M=4.56$, $S.D.=0.64$)

คำสำคัญ: เฟซบุ๊ก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้, สหศาสตร์ภาษาอังกฤษ

Abstract

The objectives of this study were to: 1) evaluate the learning achievement of the course English Phonetics after the out-of-class learning activities using Facebook and 2) measure the attitudes of the students after using the learning activities. The sample subjects were first year English majors of Thepsatri Rajabhat University ($n=52$). The instruments were three lesson plans (15 hours), an attitude measurement test, a pronunciation test. The quantitative data were analysed using descriptive statistics, namely, mean, standard deviation and one sample t-test and the qualitative data analysis were based on content analysis.

The findings suggested that 1) the learning achievement of the subjects improved after the out-of-class learning activities using Face book, with the post-test mean score of 37.46 out of 50 (74.92%). Comparing to the criterion of 70%, it was found that the post-test mean score was higher than the criterion at the significance level of .05, and 2) the attitude measurement indicated that the topic obtaining the top three mean scores were: aiding the self-practice as often as desired based on the individual's learning ability ($M=4.65$, $S.D.=0.56$), convenient as a means to disseminate information simultaneously ($M=4.63$, $S.D.=0.53$), and convenient for self-learning anytime and anywhere ($M=4.56$, $S.D.=0.64$).

Keywords: Face book, learning achievement, English phonetics

บทนำ

การสื่อสารโดยผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มีบทบาทอย่างสูงในการสื่อสารในยุคปัจจุบันเช่นเฟซบุ๊ก (Face book) ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถส่งสารไปสู่คนจำนวนมากให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วทุกที่ ทุกเวลาด้วยอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน เป็นต้น (วรรณพร กลิ่นบัว, 2553; แอนณา อิมจำลอง และวิไลวรรณ จงวิไลเกษม, 2556) และจากการที่เฟซบุ๊กได้เข้ามามีบทบาทและได้รับความนิยมมากขึ้นและมีจำนวนผู้ใช้ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากสถิติผู้ใช้เฟซบุ๊กย้อนหลัง 3 ปี คือจากปีพ.ศ. 2560-2562 พบว่ามีจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้นจาก 25.7, 26.3 และ 26.9 ล้านคน ตามลำดับ (Moore, 2020) จึงทำให้ในปัจจุบันนักศึกษาและอาจารย์แทบจะทุกคนมีบัญชีผู้ใช้เป็นของตนเองด้วยจุดเด่นของเฟซบุ๊กที่มีข้อจำกัดน้อยในการใช้งาน ทำให้สามารถขยายเครือข่ายเพื่อนได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว เฟซบุ๊กจึงสามารถนำมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และช่วยในการจัดการเรียนการสอนในกรณีที่มีเวลาเรียนไม่เพียงพอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเฟซบุ๊กยังมีศักยภาพที่จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารและสามารถประยุกต์สำหรับการเรียนการสอนหรืออื่นๆได้ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าถึงได้ง่ายจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัยเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา (กุลชัย กุลตวนิช, ชุติวัดน์ สุวดีพิงศ์, นวลลออ ทวีศรี และเกษมสันต์ สกุรัตน์, 2554; ระวี แก้วสุกใสและชัยรัตน์ จุสปาโล, 2556) เนื่องจากทุกคนสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ง่ายโดยผ่านสมาร์ทโฟน ซึ่งเฟซบุ๊กเป็นหนึ่งในเครื่องมือระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและประหยัดเวลา

รายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ เป็นรายวิชาเอกบังคับในหลักสูตร ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จากผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษเป็นเวลาหลายภาคเรียน พบว่า ปัญหาของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 จากการสอบถามเสียงนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถออกเสียงได้ถูกต้อง เนื่องจากเวลาในการฝึกฝนในชั้นเรียนไม่เพียงพอในการฝึกปฏิบัติรายบุคคล นอกจากนี้ นักศึกษาบางคนยังไม่กล้าที่จะออกเสียงในชั้นเรียนเนื่องจากกลัวออกเสียงผิดและอายเพื่อน อย่างไรก็ตาม การจะออกเสียงภาษาอังกฤษได้นั้น ผู้เรียนต้องมีการฝึกออกเสียงด้วยตนเองนอกชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยเฟซบุ๊ก ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการออกเสียงของนักศึกษาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learner autonomy) ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย ผู้วิจัยจึงออกแบบกิจกรรมการ

เรียนการสอนนอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยเป็นช่องทางการสื่อสารโดยการโพสต์ (Post) การแบ่งปัน (Share) และการแสดงความคิดเห็น (Comment) เช่น การแบ่งปันรูปภาพและวิดีโอจากยูทูป ซึ่งมีเนื้อหาสัมพันธ์กับหัวข้อการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ ตลอดจนเป็นช่องทางการไลฟ์บทเรียนการออกเสียงในแต่ละหัวข้อ การแสดงความคิดเห็น การซักถาม ตอบคำถามที่ผู้เรียนสงสัย โดยไม่ต้องมีการเผชิญหน้ากับผู้สอนโดยตรง ซึ่งจะช่วยลดความกลัวและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้ จึงจะมีผลทำให้ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษซึ่งการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่จะต้องเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องต่อการสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จ(Hismanoglu, 2006; Setter & Jenkins, 2005) ซึ่งมีความสำคัญต่อความเข้าใจของผู้ฟัง (Gilbert, 2008; Seidlhofer, 2001)และพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษอีกด้วย (Harmer, 2015) ดังนั้นการพัฒนาการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของการสื่อสารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งเรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษที่จัดแบบคละตามความสามารถมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 52 คน โดยการใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) consonant sounds 2) past and plural endings 3) consonant clusters 4) monophthongs และ 5) diphthongs

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้สามารถช่วยในการเรียนภาษาได้ เช่น พจนานุกรมออนไลน์ เครื่องช่วยสังคมนออนไลน์โปรแกรมช่วยสอนการออกเสียง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือสำหรับฝึกฝนด้วยตนเอง นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน (Xodabande, 2017) ถึงแม้ว่าเครื่องช่วยสังคมนออนไลน์จะไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อการศึกษา การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กก็สามารถใช้เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้นและเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ดีขึ้นอีกด้วย (Bowman & Akcaoglu, 2014) นอกจากนี้กลุ่มเฟซบุ๊กยังสามารถใช้เพื่อเสริมเนื้อหาที่เรียนในชั้นเรียนหรือใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนที่จะสอนในครั้งต่อไปได้ (Rezende da Cunha Jr, van Kruistum, & van Oers, 2016)จากสถิติการใช้แอปพลิเคชันเฟซบุ๊กในประเทศไทย พบว่าจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 18-34 ปี (Moore, 2020)ซึ่งนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยก็อยู่ในช่วงอายุดังกล่าว ความคุ้นเคยในการใช้เฟซบุ๊กนี้ ทำให้เป็นช่องทางที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการสอนได้ (Charlton, Magoulas, & Laurillard, 2012) จากรายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นเครื่องมือเกี่ยวกับการศึกษา (เช่น Baran, 2010; Blattner&Fiori, 2009; Suthiwartharueput &

Wasanasomsithi, 2012) ซึ่งสามารถช่วยผสมผสานระหว่างการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเข้ากับเนื้อหาทางวิชาการได้ โดยสามารถเป็นช่องทางในการแบ่งปันความรู้ เอกสารการสอนในชั้นเรียน แหล่งหาความรู้เสริมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาได้ และนักศึกษายังสามารถใช้เฟซบุ๊กเพื่อพูดคุยกับเพื่อน ค้นหาความรู้ใหม่ๆ หรือซักถามข้อสงสัยกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ และในบางกรณีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าเพื่อนที่ไม่ได้ใช้เฟซบุ๊กเพื่อเหตุผลทางการศึกษา (Livingstone, 2008) นอกจากนี้งานวิจัยของ (Madge, Meek, Wellens & Hooley, 2009) ยังพบว่า นักศึกษาชั้นปี 1 ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสหราชอาณาจักร มีความเห็นว่าเฟซบุ๊กใช้เป็นช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลักและยังสามารถใช้เพื่อการเรียนแบบไม่เป็นทางการได้ หรือพูดคุยซักถามเรื่องเกี่ยวกับการเรียน แต่ไม่สามารถนำมาใช้ทดแทนการสอนอย่างเป็นทางการในชั้นเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เฟซบุ๊กเริ่มเป็นที่สนใจสำหรับแวดวงการสอนภาษาในยุคของก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น เพื่อพัฒนาด้านการเขียนภาษาอังกฤษ ดังงานวิจัยของ Suthiwartnarueput & Wasanasomsithi (2012) ซึ่งศึกษาผลของการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยใช้เพื่ออภิปรายด้านไวยากรณ์และการเขียน สำหรับนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่าเฟซบุ๊กมีประโยชน์มากในการส่งเสริมการอภิปรายเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ เนื่องจากนักศึกษามีคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนในด้านไวยากรณ์และการเขียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีทัศนคติในเชิงบวกในการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการเรียนด้านไวยากรณ์และการเขียน เฟซบุ๊กซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเรียนที่เป็นช่องทางที่สะดวกและน่าดึงดูดใจ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการอภิปรายกับผู้สอนและผู้เรียนที่มีความรู้ทางไวยากรณ์ที่ดีกว่า และเฟซบุ๊กยังเป็นเครื่องมือที่มีความสะดวกเหมือนมีผู้สอนส่วนตัวซึ่งมาสอนที่บ้านในเวลาที่เหมาะสมและสามารถฝากคำถามไว้ให้อาจารย์มาตอบในภายหลังได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Al-Tamimi, Al-Khawaldeh, Al Natsheh & Harazneh (2018) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศจอร์แดน มีความเห็นว่าเฟซบุ๊กเป็นประโยชน์มากในการเรียนการสอนด้านการเขียน เนื่องจากช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการเขียนได้อย่างอิสระเกี่ยวกับสิ่งที่ตนสนใจ นอกจากนี้เฟซบุ๊กยังช่วยพัฒนาทักษะการเขียนของนักศึกษามาเลเซีย (Yunus & Salehi, 2012) โดยการใช้กลุ่มเฟซบุ๊กในการระดมสมองก่อนการเขียน พบว่านักศึกษาได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่จากการอ่านความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มและยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความมั่นใจในการเขียนเนื่องจากรู้ว่าจะมีอ่านความคิดเห็นของตนเองหรือถูกใจ

นอกจากการพัฒนาทักษะด้านการเขียน เฟซบุ๊กยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้ เช่นงานวิจัยของวัชรพงษ์หวัณสมาน (2558) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเฉพาะทางโดยผ่านเฟซบุ๊กและการสอนในห้องเรียน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรระดับสูง จำนวน 118 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมในการทดลอง 2 ครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนเฉพาะกิจผ่านเฟซบุ๊กได้ผลดีกว่าการเรียนอ่านในห้องเรียน และผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการสอนผ่านเฟซบุ๊ก สามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนและช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนได้เช่นเดียวกับ Shih (2013) ซึ่งใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนแบบผสมผสาน ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย ในประเทศไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เฟซบุ๊กในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาได้รับความรู้ทั้งด้านเนื้อหาวิชาการและยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น และส่งผลให้สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาดีขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความเห็นว่าประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ ความเสถียรของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ดังนั้นการใช้เฟซบุ๊กเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จึงมีประโยชน์มากในการเรียนเสริม แต่ไม่สามารถใช้เฟซบุ๊กในการจัดการสอนได้ตลอดทั้งรายวิชา โดยนักศึกษารู้สึกมีความมั่นใจในการเชิญเพื่อนเข้ากลุ่มหรือโพสต์ข้อความถามเพื่อน และความสามารถทางคอมพิวเตอร์มีผลมากต่อ

ความมั่นใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในเฟซบุ๊กซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rios & Campos (2015) ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้กลุ่มเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ผู้สอนโพสต์ โดยเฟซบุ๊กช่วยกระตุ้นความสนใจและมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นในการเรียน อีกทั้งช่วยในการทบทวนเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเฟซบุ๊กควรเป็นเพียงเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่ใช้ทบทวนเนื้อหาที่สอนในชั้นเรียน หรือฝึกฝนเพิ่มเติม และใช้โพสต์เตือนเกี่ยวกับงานที่มอบหมายไปเท่านั้น แต่ไม่ควรโพสต์เนื้อหาหรืองานที่มอบหมายในนักศึกษาทำก่อนเข้าชั้นเรียน เพื่อให้นักศึกษาสนใจสิ่งที่สอนในห้องเรียนส่วนในบริบทของนักศึกษาไทย Saengsawang (2013) พบว่านักศึกษาที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้กิจกรรมเสริมในกลุ่มเฟซบุ๊ก โดยมีการมอบหมายให้ทำกิจกรรมหรือการบ้านในเฟซบุ๊กถึงแม้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับงานของ Tananuraksakul (2015) ซึ่งพบว่ากลุ่มเฟซบุ๊กมีอิทธิพลเชิงบวกต่อเจตคติและแรงจูงใจในการเรียนวิชาการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเฟซบุ๊กทำให้เกิดความสะดวกในการเรียน ผ่อนคลาย รู้สึกสนุกและกระตือรือร้นในการเรียน ประหยัดเงินและเวลา อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาเรื่องการใช้กลุ่มเฟซบุ๊กจะมีจุดประสงค์ในการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาทักษะทางภาษาจากการเขียนจากการแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กหรือการอ่านโพสต์หรือใช้เพื่อสนทนาอภิปราย ให้ผลสะท้อนกลับจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ นอกเหนือจากการเขียนและการอ่าน ผู้เรียนยังสามารถพัฒนาการออกเสียงภาษาอังกฤษโดยอาศัยเทคโนโลยีและเครือข่ายออนไลน์อื่นนอกจากเฟซบุ๊กได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น Mbah, Mbah, & Iloene (2014) ซึ่งศึกษาประสบการณ์และความคาดหวังของผู้เรียนในการใช้พอดคาสต์ในการเรียนการออกเสียงภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไนจีเรีย พบว่าการใช้พอดคาสต์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษได้ โดยไม่ขึ้นอยู่กับระดับความสามารถทางภาษาหรือเพศ และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียน โดยนักศึกษาเห็นว่าพอดคาสต์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการออกเสียงในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ภาษาอังกฤษได้ ส่วน Xodabande (2017) ศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเทเลแกรม (Telegram) ซึ่งเป็นที่นิยมมากในประเทศอิหร่าน เนื่องจากสื่อสารคมออนไลน์อื่น เช่น ทวิตเตอร์ ยูทูบ และเฟซบุ๊ก ถูกจำกัดการเข้าถึงในประเทศอิหร่าน ดังนั้นผู้สอนและผู้เรียนจึงเลือกใช้แอปพลิเคชันเทเลแกรมในสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีการพัฒนาการออกเสียงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ส่วน AlSaleem (2018) พบว่ากิจกรรมในเฟซบุ๊กช่วยพัฒนาทักษะการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ รวมทั้งการออกเสียงของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศจอร์แดนเช่นกัน

ดังนั้นจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะกลุ่มเฟซบุ๊กสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการวิจัยด้านการอ่าน การเขียน ไวยากรณ์ การพูดสื่อสาร การออกเสียงภาษาอังกฤษพบว่าการใช้กลุ่มเฟซบุ๊กสามารถเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน หรือทบทวนบทเรียนหรือฝึกฝนเพิ่มเติม โดยใช้ประโยชน์จากข้อดีของเฟซบุ๊กในการใช้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้สอนได้ในบรรยากาศแบบผ่อนคลาย เป็นกันเอง โดยสามารถเข้าถึงข้อมูลในกลุ่มเฟซบุ๊กได้ตามเวลาที่ตนเองสะดวก จึงทำให้รู้สึกสนุกในการเรียน เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนและทำให้เกิดเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 กลุ่มเฟซบุ๊กรายวิชาสัตวศาสตร์ภาษาอังกฤษ

1.2 แบบวัดเจตคติของนักศึกษาในการจัดการเรียนรู้ชั้นห้องเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับเจตคติของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ระดับตามแบบของลิเคอร์ท (5-point Likert scales) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งพัฒนามาจากงานวิจัยของวัชรพงษ์ หวันสมาน (2558) และนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองนำร่อง และหาความเชื่อมั่นที่ได้จากการทดลองนำร่องกับกับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ($\alpha = 0.847$) ซึ่งมากกว่า 0.7 แสดงว่าแบบวัดเจตคตินี้มีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อความให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจมากยิ่งขึ้นและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (George & Mallery, 2003).

1.3 แบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษจำนวน 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) consonant sounds 2) past and plural endings 3) consonant clusters 4) monophthongs และ 5) diphthongs ซึ่งแต่ละหัวข้อประกอบด้วยคำศัพท์ 30 คำ ซึ่งนำมาจากรายการคำศัพท์ในบทเรียนในแต่ละหัวข้อที่เรียนในชั้นเรียน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ผู้สอนตั้งกลุ่มเฟซบุ๊กประจำรายวิชาชื่อกลุ่ม “สัตวศาสตร์ภาษาอังกฤษค.บ.” และให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชานี้จำนวน 52 คน เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

2.2 แจ้งวัตถุประสงค์ในการใช้เฟซบุ๊กกลุ่มให้สมาชิกทราบดังนี้

1) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน โดยผู้สอนจะโพสต์คลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนในชั้นเรียน เช่น การทำงานของอวัยวะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง การทำงานของเส้นเสียง และแอปพลิเคชันสำหรับการฝึกออกเสียงโดยใช้สัทอักษรสากล คลิปวิดีโอจากยูทูปเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน เป็นต้น ซึ่งผู้สอนจะมอบหมายให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาเพื่อใช้ในการอภิปรายในชั้นเรียนในสัปดาห์ถัดไปหรือใช้เพื่อศึกษาเพิ่มเติมนอกชั้นเรียน

2) เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งมีบรรยากาศแบบเป็นกันเอง ซึ่งนักศึกษาสามารถฝากคำถามหรือข้อสงสัยจากการเรียนในชั้นเรียนให้ผู้สอนเข้ามาตอบ

3) เพื่อเป็นช่องทางให้นักศึกษาฝึกการออกเสียงนอกชั้นเรียน จากการฟังคำอธิบายของผู้สอนโดยการไลฟ์ผ่านกลุ่มเฟซบุ๊กตามเวลาที่นัดหมายกัน และการฟังไฟล์เสียงต้นแบบเจ้าของภาษาอังกฤษซึ่งบันทึกจากเว็บไซต์พจนานุกรม Oxford Learner's Dictionaries แบบออนไลน์ และโพสลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก เพื่อให้นักศึกษาสามารถบันทึกไว้ฟังแบบออฟไลน์ได้ และสามารถเข้ามาฟังการสอนจากวิดีโอไลฟ์ที่ผู้สอนโพสไว้ในกลุ่มในภายหลังได้

2.3 จัดทำแบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยเลือกคำศัพท์จากบทเรียนหัวข้อละ 30 คำ ซึ่งครอบคลุมเสียงเป้าหมายในแต่ละหัวข้อที่อยู่ในบทเรียน

2.4 ผู้สอนทดสอบนักศึกษาเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษ จำนวน 5 บท ภายหลังจากการฝึกการออกเสียงโดยฟังการสอนจากวิดีโอไลฟ์ที่ผู้สอนโพสไว้ในกลุ่มในแต่ละบท โดยบันทึกเสียงการออกเสียงของนักศึกษาและบันทึกเป็นไฟล์เสียงของแต่ละบุคคลเพื่อใช้ในการให้คะแนน

2.5 นักศึกษาทำแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การให้คะแนนการทดสอบการออกเสียง โดยผู้วิจัยให้คะแนนครั้งที่ 1 จากการฟังและให้คะแนนความถูกต้องของการออกเสียงในขณะที่สอบออกเสียง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ออกเสียงถูกต้องได้ 1 คะแนน และออกเสียงไม่ถูกต้องได้ 0 คะแนน และมีการประเมินคะแนนซ้ำหลายรอบจากการฟังไฟล์เสียงของแต่ละบุคคลที่ได้บันทึกไว้ และเปรียบเทียบกับผลการออกเสียงของเจ้าของภาษาอังกฤษจากไฟล์ที่โพสต์ในกลุ่มเฟซบุ๊กให้นักศึกษาฝึกออกเสียง เพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือของผู้ประเมิน (intra-rater reliability) และตรวจสอบความถูกต้องของการให้คะแนนทดสอบการออกเสียงโดยการสะท้อนให้เห็นความผันแปรในการวัดในกรณีผู้ประเมิน 1 คน และทำการวัดค่า 2 ครั้ง (สายวรกุล สุกง่ำ, เอกสิริ แก่นศักดิ์ศิริ และ อุทุมพร โคมทอง, 2563)

2. สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนทดสอบการออกเสียง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำคะแนนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70% และการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มเดียว (one sample t-test) ส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดเจตคติ ใช้คำนวณค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนระดับคะแนนจากแบบวัดเจตคติ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบวัดเจตคติ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่องการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รายวิชาสหศาสตรภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสหศาสตรภาษาอังกฤษ หลังการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสหศาสตรภาษาอังกฤษ ภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมนอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กกลุ่มที่ผู้สอนสร้างขึ้นชื่อกลุ่ม “สหศาสตรภาษาอังกฤษ ค.บ.” และให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชานี้ทุกคน จำนวน 52 คน เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีกลุ่มเดียว และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษา

การทดสอบ	<i>n</i>	คะแนนเต็ม	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	% of Mean	<i>t</i>	Sig(1-tailed)
หลังเรียน	52	50	37.46	5.78	74.92	3.07*	0.0017

จากตารางที่ 1 พบว่าการทดสอบหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนรายวิชาสหศาสตรภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.46 คะแนนจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.92 และเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างเกณฑ์ 70% กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การประเมินเจตคติของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 คน เป็นเพศชายจำนวน 13 คน (ร้อยละ 25) เพศหญิงจำนวน 39 คน (ร้อยละ 75) มีอายุอยู่ในช่วง 19 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 73.08) รองลงมา 20 ปี (ร้อยละ 17.31) และ 18 ปี (ร้อยละ 9.61) โดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 19.08 ปี ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มอย่าง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	13	25
หญิง	39	75
รวม	52	100.00
2. อายุ		
18 ปี	5	9.61
19 ปี	38	73.08
20 ปี	9	17.31
รวม	52	100.00

2.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก

จากแบบสอบถามในหัวข้อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการใช้กลุ่มเฟซบุ๊ก ในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก โดยนักศึกษาเลือกตอบว่าเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเฟซบุ๊กมากที่สุด (ร้อยละ 98.08) นักศึกษาเคยกดชื่นชม/ถูกใจหรือความรู้สึกอื่น (ร้อยละ 96.15) นักศึกษาอ่านข้อความที่อาจารย์โพสต์ในกลุ่มทุกครั้ง (ร้อยละ 94.23) อ่านบางครั้ง (ร้อยละ 5.77) โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ได้ฟังบทเรียนจากเฟซบุ๊กไลฟ์ทุกครั้ง (ร้อยละ 96.15) ฟังบางครั้ง (ร้อยละ 3.85) และนักศึกษาฝึกออกเสียงจากการฟังบทเรียนจากเฟซบุ๊กไลฟ์ที่อาจารย์โพสต์ในกลุ่มซ้ำ ๆ เรื่อย ๆ มากที่สุด (ร้อยละ 92.31) โดยไม่มีผู้เลือกตอบในหัวข้อฟังผ่าน ๆ แต่ไม่เคยฝึกออกเสียงตาม (ร้อยละ 0) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ

พฤติกรรมการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
1. นักศึกษาเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น(comment) ในกลุ่มเฟซบุ๊ก “สหศาสตร์ภาษาอังกฤษ ค.บ.” หรือไม่		
เคย	51	98.08
ไม่เคย	1	1.92
รวม	52	100.00
2. นักศึกษาเคยกดชื่นชอบ/ถูกใจ (Like) หรือความรู้สึกอื่น ๆ หรือไม่		
เคย	50	96.15
ไม่เคย	2	3.85
รวม	52	100.00
3. นักศึกษาอ่านข้อความที่อาจารย์โพสต์ในกลุ่มบ่อยเพียงใด		
อ่านทุกครั้ง	49	94.23
อ่านบางครั้ง	3	5.77
ไม่เคยอ่านเลย	0	0
รวม	52	100.00

พฤติกรรมการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
4. นักศึกษาฟังบทเรียนจากเฟสบุ๊กไลฟ์ที่อาจารย์โพสในกลุ่มบ่อยเพียงใด		
ฟังทุกครั้ง	50	96.15
ฟังบางครั้ง	2	3.85
ไม่เคยฟังเลย	0	0
รวม	52	100.00
5. นักศึกษาฝึกออกเสียงจากการฟังบทเรียนจากเฟสบุ๊กไลฟ์ที่อาจารย์โพสในกลุ่ม มาน้อยเพียงใด		
ฟังซ้ำ ๆ เรื่อย ๆ	48	92.31
ฟัง 1 รอบ	3	5.77
ฟังบ้างไม่ฟังบ้าง	1	1.92
ฟังผ่าน ๆ แต่ไม่เคยฝึกออกเสียงตาม	0	0
รวม	52	100.00

2.3 เจตคติต่อการใช้เฟสบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รายวิชาสถิติศาสตร์ภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจเจตคติจากแบบประเมินเจตคติต่อการใช้เฟสบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ในรายวิชาสถิติศาสตร์ภาษาอังกฤษ พบว่า หัวข้อการประเมินที่มีระดับคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่วยให้ได้ฝึกฝนได้ด้วยตนเองได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน ($M=4.65$, $S.D.=0.56$) รองลงมาคือ ทำให้มีความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารพร้อมกัน ($M=4.63$, $S.D.=0.53$) และมีความสะดวกในการเรียนรู้ได้เมื่อมีเวลาว่างและสามารถเรียนรู้ที่ใดก็ได้ ($M=4.56$, $S.D.=0.64$) ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นจากหัวข้อประเมินอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด ได้แก่

- เป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่อาจารย์ชี้แนะ
- ช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้นช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน
- ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความน่าสนใจและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น
- มีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาระหว่างอาจารย์ผู้สอน
- ทำให้สามารถเข้าถึงอาจารย์ผู้สอนได้ง่ายขึ้น
- บทเรียนจากการไลฟ์เฟสบุ๊กทำให้สามารถโต้ตอบกับผู้สอนได้โดยฉับพลัน
- นักศึกษามีความรู้สึกว่าวิชาสถิติศาสตร์ไม่ได้ยากอย่างที่เคียดคิดไว้ เนื่องจากมีการจัดการเรียนรู้

เพิ่มเติมโดยผ่านเฟสบุ๊กเพื่อช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

- ช่วยให้นักศึกษามีความผ่อนคลายและไม่เกร็ง ลดความตึงเครียดในการเรียน

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นจากการประเมินเจตคติต่อการใช้เฟสบุ๊กเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาสถิติศาสตร์ภาษาอังกฤษ

ลำดับ	หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1	เป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่อาจารย์ชี้แนะ	4.42	0.61	มาก

ลำดับ	หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (<i>S.D.</i>)	ระดับความ คิดเห็น
2	ช่วยกระตุ้นในนักศึกษาที่มีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนการสอน	4.38	0.60	มาก
3	ช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น	4.42	0.70	มาก
4	ช่วยสร้างความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น เช่น อาจารย์ติดตามงานทางเฟซบุ๊ก เป็นต้น	4.52	0.54	มากที่สุด
5	ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความ น่าสนใจและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น	4.23	0.73	มาก
6	ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์และ นักศึกษามีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น	4.21	0.78	มาก
7	มีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาระหว่าง อาจารย์ผู้สอน	4.23	0.65	มาก
8	ช่วยให้นักศึกษามีความผ่อนคลายและไม่เกร็ง ลดความตึงเครียดในการเรียน	4.17	0.79	มาก
9	ช่วยให้มีความกล้าในการถามคำถาม เนื่องจาก ไม่มีการเผชิญหน้ากับอาจารย์	4.15	0.67	มาก
10	มีความสะดวกในการเรียนรู้ได้เมื่อมีเวลาว่าง และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่	4.56	0.64	มากที่สุด
11	ทำให้สามารถเข้าถึงอาจารย์ผู้สอนได้ง่ายขึ้น	4.21	0.67	มาก
12	ช่วยให้ได้ฝึกฝนได้ด้วยตนเองได้บ่อยครั้งตามที่ ต้องการตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน	4.65	0.56	มากที่สุด
13	ทำให้มีความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พร้อมกัน	4.63	0.53	มากที่สุด
14	บทเรียนจากการไลฟ์เฟซบุ๊กทำให้สามารถ โต้ตอบกับผู้สอนได้โดยฉับพลัน	4.19	0.60	มาก
15	นักศึกษามีความรู้สึกว่าวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ได้ยาก อย่างที่เคียดคิดไว้ เนื่องจากมีการจัดการเรียนรู้ เพิ่มเติมโดยผ่านเฟซบุ๊กเพื่อช่วยให้เข้าใจ บทเรียนมากยิ่งขึ้น	4.19	0.69	มาก
		4.35	0.65	มาก

2.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เฟซบุ๊กส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งในการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนทำให้สะดวก สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถฟังบทเรียนการออกเสียงได้ซ้ำหลาย ๆ ครั้งตามความต้องการเมื่อมีเวลาว่าง โดยบทเรียนที่สอนในไลฟ์ทำให้

นักศึกษาย้อนกลับมาฟังซ้ำหรือดูย้อนหลังได้ หากอินเทอร์เน็ตมีปัญหาระหว่างที่อาจารย์ไลฟ์หรือสามารถฝากคำถามเกี่ยวกับบทเรียนไว้ให้อาจารย์ตอบได้ โดยข้อเสนอแนะบางส่วนจากแบบสอบถาม ได้แก่

- ให้นักเรียนรู้จักตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในการแจ้งข่าวสารทางเฟซบุ๊ก และสามารถฟังซ้ำได้หลาย ๆ ครั้งเมื่อมีเวลาว่าง

- รู้สึกชอบที่อาจารย์สามารถให้นักศึกษาเรียนรู้ได้จากเฟซบุ๊กที่อาจารย์ Live สอน แม้ว่าตอนนั้นจะอยู่ที่ไหนก็สามารถฟังและเรียนรู้ได้

- อยากให้เสียงดังเพิ่มมากขึ้นและก็อยากเห็นหน้าอาจารย์ตอนไลฟ์ด้วยค่ะ ตอนอาจารย์ไลฟ์เสียงเบาไปค่ะอยากให้เสียงชัดมากกว่านี้ค่ะ

- อยากให้อาจารย์ Live ไว้นั่น บางครั้งดึกไปหน่อย และเสียงเบาไป บางคำฟังไม่ชัดเท่าไร

- อยากให้อาจารย์มีการเร่งเสียงให้ดังกว่านี้ เพราะเหมือนมีเสียงรบกวนอย่างอื่นค่ะ

- การใช้เฟซบุ๊กเป็นสื่อการสอนอีกช่องทางหนึ่งนั้นดีมากค่ะ เพราะสะดวกต่อการเรียนรู้ เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา หากฟังไม่ชัดก็สามารถเปิดซ้ำเพื่อทำความเข้าใจได้ตามที่เราต้องการ

- การสอนผ่านไลฟ์เฟซบุ๊กเป็นเรื่องดี เพราะผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย แต่อาจจะไม่ได้ราบรื่นเพราะบางคนอาจมีปัญหา เช่น อินเทอร์เน็ตไม่ทำงาน ดูไลฟ์กระตุก ไม่สามารถโต้ตอบกับผู้สอนได้ทันที ต้องมาดูทีหลัง แต่นั่นก็ถือเป็นข้อดี เพราะสามารถดูย้อนหลังได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการประเมินความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ที่เรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กพบว่า นักศึกษา การทดสอบหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.46 คะแนนจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.92 และเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างเกณฑ์กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ 70% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้รายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษในระดับที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาซึ่งพบว่านักศึกษาทั้งหมดมีส่วนร่วมในการเรียนโดยใช้เฟซบุ๊ก ร้อยละ 100 โดยจากคำตอบจากคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้เฟซบุ๊กเกี่ยวกับการอ่านข้อความที่อาจารย์โพสในกลุ่ม การฟังบทเรียนจากเฟซบุ๊กไลฟ์ และการฝึกออกเสียงจากการฟังบทเรียนจากเฟซบุ๊กไลฟ์ที่อาจารย์โพสในกลุ่ม พบว่า ไม่มีผู้ตอบว่าไม่เคยอ่าน ไม่เคยฟังเลย และไม่เคยฝึกออกเสียงตามเลย ดังนั้นการใช้เฟซบุ๊กจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาเนื่องจากลดการเผชิญหน้ากับผู้สอนโดยตรงจึงไม่กล้าออกเสียง และสามารถฝึกออกเสียงได้ตามความต้องการและความสามารถของตนเอง ตลอดจนช่วยลดความเขินอายในการออกเสียงตามอาจารย์ในห้องเรียนได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suthiwartnarueput & Wasanasomsithi (2012) ซึ่งพบว่านักศึกษามีความกล้ามากขึ้นในการถามคำถามในกลุ่มเฟซบุ๊ก เนื่องจากไม่ต้องใช้ชื่อจริง จึงไม่มีใครรู้ว่าใคร

2. จากการประเมินเจตคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ที่เรียนรายวิชาสหศาสตร์ภาษาอังกฤษ ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กพบว่า หัวข้อการประเมินที่มีระดับคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่วยให้ได้ฝึกฝนได้ด้วยตนเองได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน รองลงมาคือ ทำให้มีความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารพร้อมกัน และมีความสะดวกในการเรียนรู้ได้เมื่อมี

เวลาว่างและสามารถเรียนรู้ที่ได้ก็ได้อีก ซึ่งมึระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นจากหัวข้อ ประเมินอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่น เป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่ อาจารย์ชี้แนะช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้นช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนและช่วย สร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความน่าสนใจและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดี เกี่ยวกับการเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กประกอบบทเรียนนอกชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Baran (2010) ซึ่ง พบว่ามากกว่า 60% ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมีความเห็นว่าการได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนผ่านทางเฟซบุ๊ก ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนได้ ส่วน Boyd & Ellison (2007) พบว่าบทเรียนที่มีการผสมผสานกับเฟซบุ๊กทำให้ บทเรียนมีความน่าสนใจมากขึ้น และBlattner & Lomicka, 2012 ซึ่งศึกษาผลการใช้เครือข่ายออนไลน์ในการสอน ภาษาและเจตคติของนักศึกษาต่อการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอนพบว่า ผู้เรียนมีเจตคติในเชิงบวกต่อการใช้ เฟซบุ๊กในการเรียนภาษาเพราะสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาได้ในสถานการณ์ที่เป็นกันเอง ไม่เครียด ทำให้ รู้สึกผ่อนคลายในการใช้ภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนซึ่งอาจเป็นผลจากความชอบของนักศึกษาส่วนใหญ่ในการใช้ เฟซบุ๊กในการติดตามข่าวสารจากเพื่อน การโพสรูปภาพของตนเอง รูปภาพอาหารหรือสถานที่ หรือเป็นช่องทางใน การระบายความรู้สึก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้เฟซบุ๊กซึ่งเป็นเครือข่ายออนไลน์ที่นักศึกษาชื่นชอบและใช้อยู่เกือบ ตลอดเวลามาเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่นักศึกษาารู้สึกว่าเรียนยาก ทำให้บทเรียนมีความ สนุกมากขึ้นและง่ายต่อการเข้าใจ ตลอดจนเหมาะสมกับวิถีการดำรงชีวิตของเด็กยุคใหม่จึงสามารถเข้าถึงนักศึกษาได้ ง่ายขึ้น จึงทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกอยากเรียนในรายวิชานี้และสามารถเรียนรู้ได้นอกชั้นเรียน เรียนรู้ได้ซ้ำเรื่อย ๆ หากไม่สามารถตามเพื่อนได้ทันในชั้นเรียนปกติอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Rios & Campos (2015)และ Xodabande (2017) ซึ่งพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการออกเสียงดีขึ้นเนื่องจากสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ที่ไหนก็ได้ จากมือถือของ ตนเอง สามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ได้ และ Setter & Jenkins (2005) ซึ่งกล่าวว่าเอกสารการสอนการออกเสียงควร จะพร้อมใช้สำหรับผู้เรียนได้ใช้ฝึกได้ตลอดเวลาซึ่งสามารถทำได้ด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชัน นอกจากนี้กิจกรรมออนไลน์ทางเฟซบุ๊กยังสามารถช่วยแก้ปัญหาเวลาเรียนในชั้นเรียนไม่พอ และช่วยทำให้การเรียน น่าสนใจขึ้นสำหรับคนรุ่นใหม่ซึ่งใช้เวลาส่วนใหญ่อกชั้นเรียนในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และชอบการใช้ เทคโนโลยี(AbManan, Ashaari, Alias & Pandian, 2012)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การใช้เฟซบุ๊กในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอื่น อาจจะต้องมีการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการสอนที่ เหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชานั้น นอกเหนือจากการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งอาจใช้การถามความคิดเห็นเบื้องต้นของผู้เรียนแต่ละกลุ่มว่าต้องการเรียนในรูปแบบใด เพื่อให้ ผู้สอนจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนโดยใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การใช้เฟซบุ๊กไลฟ์ควรใช้อุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูง โดยเฉพาะไมโครโฟนที่สามารถตัดเสียงรบกวนได้เพื่อ คุณภาพเสียงที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล้องโทรศัพท์หรือกล้องถ่ายภาพที่ชัดเจน รวมทั้งยังต้องมีการกำหนดวัน เวลา ที่ แน่นนอนในการไลฟ์เพื่อให้นักศึกษาเตรียมตัวในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง เพื่อให้มีคุณภาพเสียงและภาพ ที่ชัดเจนไม่กระตุก

เอกสารอ้างอิง

- กุลชัยกุลตวนิช, ชุติวัดน์ สุวดีพิงศ์, นวลลออ ทวีศรี, เกษมสันต์ สกลรัตน์. (2554). *เฟสบุ๊ค: การจัดการเรียนการสอนผสมผสานตามแนวคิดโซเซียลคอนสตรัคติวิสต์ (Social Constructivism)*. สืบค้น 21 ธันวาคม 2560, จาก http://www.niteschan.com/nec2011/2_Day%201/E1/E1_11_91.pdf
- ระวี แก้วสุใส และชัยรัตน์ จุสปาโล. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 5(4), 195-205.
- วัชรพงษ์ หวันสมาน. (2558). ผลของการใช้เฟสบุ๊คเป็นสื่อกลางในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเฉพาะทางให้กับผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาในระดับพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. สงขลา.
- วรรณพร กลิ่นบัว. (2553). *การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่าน www.facebook.com ของกลุ่มวัยทำงาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพฯ.
- สายวรุณ สุกก่า, เอกสิริ แก่นศักดิ์ศิริ และ อุทุมพร โดมทอง. (2563). *สหสัมพันธ์ภายในชั้น*. สืบค้น 15 เมษายน 2563, จาก http://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/Eventpic/60/Seminar/02_5_Intraclass-Correlation.pdf
- แอนณา อิมจำลอง และวิไลวรรณ จงวิไลเกษม. (2556). การใช้เฟสบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสารการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 7(1), 75-93.
- AbManan, N.A., Ashaari Alias, A., & Pandian, A. (2012). Utilizing a social networking website as an ESL pedagogical tool in a blended learning environment: An exploratory study. *International Journal of Social Sciences*, 2(1), 2-9.
- AlSaleem, B.I. (2018). The effect of Face book activities on enhancing oral communication skills for EFL learners. *International Education Studies*, 11(5), 144-153.
- Al-Tamimi, M.F., Al-Khawaldeh, A.H., Al Natsheh, H.I.M., & Harazneh, A.A. (2018). The effect of using Face book on improving English language writing skills and vocabulary enrichment among University of Jordan sophomore students. *Journal of Social Sciences*, 7(3), 187-214.
- Baran, B. (2010). Facebook as a formal instructional environment. *British Journal of Educational Technology*, 41(6), 146-149.
- Blattner, G., & Fiori, M. (2009). Face book in the language classroom: Promises and possibilities. *Instructional Technology and Distance Learning (ITDL)*, 6(1), 17-28.
- Blattner, G., & Lomicka, L. (2012). *Facebook-ing and the social generation: A new era of language learning*. Alsic, (Apprentissage des langues et systèmes d'information et de communication), 15(1). Retrieved December 20, 2017, from <http://alsic.revues.org/2413>
- Bowman, N.D., & Akcaoglu, M. (2014). "I see smart people!": Using Facebook to supplement cognitive and affective learning in the university mass lecture. *Internet and Higher Education*, 23, 1-8.
- Boyd, D.M., & Ellison, N.B. (2007). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.

- Charlton, P., Magoulas, G., & Laurillard, D. (2012). Enabling creative learning design through semantic technologies. *Technology, Pedagogy and Education*, 21(2), 231-253.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 11.0* (4th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Gilbert, J. (2008). *Teaching Pronunciation Using the Prosody Pyramid*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harmer, J. (2015). *The practice of English language teaching* (5th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Hismanoglu, M. (2006). Current perspectives on pronunciation learning and teaching. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 2(1), 234-239.
- Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: Teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New Media and Society*, 10(3), 393-411.
- Madge, C., Meek, J., Wellens, J., & Hooley, T. (2009). Facebook, social integration and informal learning at university: "It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work". *Learning Media and Technology*, 34(2), 141-155.
- Mbah, E., Mbah, B., & Illoene, M. (2014). Podcasts for learning English pronunciation in Igboland: Students' experiences and expectations. *The EuroCALL Review*, 22, 57-68.
- Moore, M. (2020). **Number of Facebook users in Thailand from 2015 to 2022 (in millions)**. Retrieved February 29, 2020, from <https://www.statista.com/statistics/490467/number-of-thailand-facebook-users/>
- Rezende da Cunha Jr., F., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2016). Teachers and Facebook: Using online groups to improve students' communication and engagement in education. *Communication Teacher*, 30(4), 228-241.
- Rios, J.A. & Campos, J.L.E. (2015). The role of Facebook in foreign language learning. *Revista de Lenguas Modernas*, 23, 253-262.
- Saengsawang, P.P. (2013). Undergraduates' learning achievement and attitudes toward learner autonomy in a fundamental English course incorporating additional Facebook group activities. *Journal of NELTA*, 18(1-2), 115-132.
- Seidlhofer, B. (2001). Pronunciation. In R. Carter & D. Nunan (Eds.), *The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages* (pp. 56-65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Setter, J., & Jenkins, J. (2005). State-of-the-art review article: Pronunciation. *Language Teaching*, 38(1), 1-17.
- Shih, R.C. (2013). Effect of using Facebook to assist English for business communication course instruction. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12(1), 52-59.

- Şimon, S., Kilyeni, A., & Suci, L. (2015). Strategies for improving the English pronunciation of the 1st year “translation-interpreting” students. *Procedia-Social and Behavioral Science*, 191, 2157-2160.
- Suthiwartnarueput, T., & Wasanasomsithi, P. (2012). Effects of using Facebook as a medium for discussions of English grammar and writing of low-intermediate EFL students. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 9(2), 194-214.
- Tananuraksakul, N. (2015). An investigation into the impact of Facebook group usage on students’ affect in language learning in a Thai context. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 27(2), 235-246.
- Xodabande, I. (2017). The effectiveness of social media network telegram in teaching language pronunciation to Iranian EFL learners. *Cogent Education*, 4(1), 1-14.
- Yunus, M.M., & Salehi, H. (2012). The effectiveness of Facebook groups on teaching and improving writing: Students’ perceptions. *International Journal of Education and Information Technologies*, 1(6), 87-96.

LEARNING ICT TOOLS THROUGH TASK – BASED APPROACH : A CASE STUDY OF TEACHERS OF ENGLISH IN UDON THANI PROVINCE, THAILAND

WORAWOOT TUTWISOOT
UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY
UDON THANI

ABSTRACT

The study aimed to investigate the use of a teacher training programme for teachers of English focusing on learning ICT tools for self-directed professional development. The participants were 32 in-service teachers of English in primary and secondary schools in Udon Thani province. They attended a two-day workshop specifically designed by using task-based approach as a framework. The research instruments comprised three sets of questionnaires. The results revealed that the participants were aware of the importance of professional development and the potential of ICT as a powerful tool for the development of both linguistic and pedagogical skills. However, they needed to be trained in how to use the tool effectively. Moreover, they perceived that a task-based approach was an effective way to learn how to use ICT tools in a limited timeframe. Finally, the follow-up questionnaire revealed that internal and external constraints affected the application of the knowledge they had learned from the training into their classrooms.

Keywords : Teacher Training Programme, Professional Development, Language Education, Self-Directed Learning, Task-based Learning, Computer-Assisted Language Learning

INTRODUCTION

Nowadays, English is one of the most important international languages used by many people globally. Therefore, the number of learners of English as a second and a foreign language around the world has increased. In Thailand, English is a compulsory subject at all levels of Thai education. English has become more important as it is regarded as the official working language of the Association of South Asian Nations (ASEAN). A good command of English is one of the expected outcomes of education and a basic requirement for applying for many careers and entry into further education.

However, English language education in Thailand has been facing many challenges. Many factors from all stakeholders have been accused of being the reasons for the unsatisfactory English proficiency of many Thai students. Apart from external factors such as the national policy, the curriculum, and the learners' differences, the teachers who play one of the most important roles in teaching and learning process are regarded as the key factor of this failure. It is a matter of fact that the majority of teachers of English in Thailand are not native speakers of English.

Consequently, they have two identities: teachers of English who need to improve their pedagogical skills and learners of English who need to improve their linguistic skills. Both aspects are essential for their professional development that would result in the improvement of students' English proficiency.

The issue has attracted the attention of government as can be seen from many workshops and training sessions that aim to improve the quality of Thai teachers of English. However, most of the previous professional development sessions have focused on the development of language skills by providing the teachers with opportunities to practice their language skills through communicative tasks. Although, this kind of teacher training is useful for professional development, the time constraints of the training sessions might affect the effectiveness of this traditional approach. On the other hand, if the main purpose of the teacher training is to introduce new pedagogical concepts, a lecture-based approach is one of the most popular media to transmit knowledge to the participants.

Nowadays, the advancement technology affects our daily activities. In the field of language education, Information Communication Technology (ICT), notably the Internet, has changed the way we learn, teach, and can facilitate the process of professional development of language teachers. It is regarded as a powerful and effective tool for professional development for teachers (Charalambos & Glass, 2007; Iluobe, 2013). As a result, equipping teachers with the ability to use ICT to develop their pedagogical and linguistic skills may be one of the goals for teacher training programme.

The training programme in the present study applied the framework of Task-based Language Teaching: a holistic approach commonly used in communicative language teaching. The participants had the opportunity to learn new ICT tools and to use them to complete the tasks. The study aimed to investigate perceptions of the participants about professional development and the use of ICT tools, their attitudes towards the training programme, and the application of the knowledge and skills after the programme.

RESEARCH QUESTIONS

The research questions were as follows.

- 2.1 What were the perceptions of the participants about professional development and ICT Tools?
- 2.2 What were the attitudes of the participants towards the teacher training programme?
- 2.3 To what extent did the participants apply the knowledge they had learned in their professional development?

LITERATURE REVIEW

This section discusses the related concepts which are autonomy and self-directed professional development, and ICT as a tool for professional development. After that, the teacher training programme in the study is also described.

1. Autonomy and Self- Directed Professional Development

The concept of self-directed professional development is closely related to the concept of teacher autonomy in language education. Although the term “autonomy” is not “a single, easily described behaviour” (Little, 1990, p. 7) and can “take numerous different forms” (Little, 1991, p. 4), the most frequently cited definition is “the ability to take charge of one’s own learning” (Holec, 1981, p. 3). The idea that learners should take responsibility of their own learning has been proposed by other thinkers from around the world such as Galileo who argues that “You cannot teach a man anything; you can only help him find it within himself” (quoted in Benson, 2011, p. 27) and Lao-tzu who contends that “Give a man a fish and you feed him for a day. Teach him how to fish and you feed him for a lifetime” (Breverton, 2009, p. 7).

Working within various conceptual frameworks, researchers and practitioners have attempted to promote autonomy in their own contexts. Benson (1997) proposes that there are at least three versions of learner autonomy: technical, psychological, and political. Based on the concept of autonomy in language education, self-directed professional development may refer to the academic freedom of the teachers to make their own decisions about their teaching and learning, the motivation of the teachers to develop their own professional skills in terms of both linguistic and pedagogical skills and the technical skills essential for such development. In the present study, the focus was on the technical version. In other words, the teacher training programme aimed to help the participants learn ICT tools and to investigate whether and how they used the tools for self-directed professional development. The next section discusses ICT as a tool for professional development.

2. ICT as a Tool for Professional Development

Nowadays, ICT, especially the Internet, is regarded as one of the most powerful tools for language learning. Moreover, the cost of advanced technology has decreased so that the Internet has become more accessible for many people in the world including in Thailand. Although ICT can be variously applied in language education, in the present study, ICT can be viewed as a source of authentic materials, a communication tool, a virtual community, a reference tool, and an educational tool. Each aspect of ICT is discussed below.

2.1 Source of Authentic Materials

Second language can be acquired through engaging in activities that require learners to use and be exposed to the target language. However such opportunities are limited in many parts of the world especially in countries in the “expanding circle” (Kachru, 1998), English is regarded as a foreign language and not as a medium of communication on a daily basis. In the past, authentic target language materials such as songs, movies and books may not have been affordable not

only for the majority of the students, but also for non-native teachers who attempted to improve their English skills or to prepare their lessons. Fortunately, ICT provides learners with countless online materials that can be used for learning and teaching English both explicitly and implicitly such as news, articles, songs, and videos.

2.2 Communication Tools

Apart from online resources, ICT provides new modes of communication regardless of time and place. This kind of interaction was once difficult to provide in many parts of the world especially where English native speakers are not generally met on a daily basis. Fortunately, ICT can facilitate interaction with people from all over the world through Computer-Mediated Communication (CMC). CMC can be divided into two modes: Asynchronous Computer-Mediated Communication and Synchronous Computer-Mediated Communication (SCMC). Previous studies have revealed that CMC may provide potential benefits for language learning by promoting, for example, participation (Zha, Kelly, Park, & Fitzgerald, 2006), the quantity of language production (Abrams, 2003), the use of wider lexical range (Fitze, 2006), noticing of errors (Lai & Zhao, 2006), scaffolding (Lee, 2004), confidence in English (Greenfield, 2003), positive attitudes towards English (Shang, 2007), motivation (Fotos, 2004) and learner autonomy (Aitsiselmi, 1999; Fisher, Evans, & Esch, 2004; O'Rourke & Schwienhorst, 2003; Schwienhorst, 2008).

2.3 Virtual Communities

In the era of Information and Communications Technology, virtual communities, including English Language Teaching (ELT) and English as a Second Language (ESL), have been founded as virtual spaces for sharing ideas, experiences, and materials among teachers of English around the world. As a result, teachers can download printable materials such as worksheets on any important topics such as grammatical features, speaking, listening, reading and writing or even the whole lesson plan that can be used or adapted for their own classes. In addition, some websites provide a forum that teachers of English can ask and respond to questions, and share experience.

2.4 Reference Tools

ICT provides language reference tools for students and teachers to check the accuracy of linguistic features such as pronunciation, spelling, meaning, collocations, and grammar. Language reference tools are commonly based on the data gained from the studies in the field of corpus linguistics. A corpus is a collection of texts collected from various media such as novels, documentaries, speech, conversation, TV programs, radio programs, news, and articles and analysed by means of computer programs (Tutwisoot, 2017). Corpus-based tools are regarded as one of the most important reference tools for learners and teachers of any second language (Boulton & Cobb, 2017; Li, 2017; Vyatkina & Boulton, 2017). One of the most commonly used language reference tools is a dictionary. A good dictionary provides the information about the language such as the correct spelling, the definitions, and the pronunciation of each word.

Another important corpus-based tool is collocations. Collocations can tell learners the words that normally occur together. As a result, it can be used as a reference to improve students' language skills especially in writing tasks (Vyatkina, 2016; Yoon, 2016).

2.5 Educational Tools

ICT provides tools that teachers can use to create their own teaching materials. Text-to-Speech, for example, is a software program that allows teachers to transcribe text into speech and download it in the form of an audio file and use it in listening activities and tests. Although, the speech produced by the program is not 100 per cent natural, the program is useful for non-native teachers of English who want to develop their own teaching materials.

An Online quiz is also a popular educational tool. The advantages of an online quiz include the fact that it can provide immediate feedback and further explanation. It is appropriate for autonomous learning because students can repeat and learn from the quiz as many times as they please (Tutwisoot, 2017). Recently, a 'real time quiz', such as Kahoot, has become more popular in the pedagogical contexts and beyond. It shows the real time scores of each student or each team on the screen. As a result, it excites and motivates students to participate in the learning activity.

Although the advances in ICT, especially the Internet, provide powerful tools to access an incalculable quantity of information and to communicate with people around the world, technology-rich or an ICT environment per se may not bring about language improvement (Arievitch, 2007; Kern & Warschauer, 2000) nor professional development of the teachers. The next section describes the teacher training programme used in the present study.

Self-Directed Professional Development Programme

The teacher training programme in the present study applied task-based language teaching (Willis, 1996) as the framework. According to Willis (1996), the process of task-based language teaching comprises three stages: Pre-task, Task-Cycle, and Post-Task. The first stage aims to prepare students to do the task. The second stage is subdivided into three tasks stages: task stage, planning stage, and report stage. The Post-Task includes the analysis and the practice of specific features.

Figure 1 illustrates the teacher training programme used in the present study. It can be seen that the programme follows Willis (1996)'s framework for task-based learning: Pre-task, Task-Cycle, and Post-Task. In the Pre-task stage, the ICT tools including sources of authentic materials (e.g. news, articles, video clips), communication tools (e.g. emails, text-based chat, video conferencing), virtual communities (ELT websites), reference tools (online dictionary, online collocations), and educational tools (e.g. Text-to-Speech program, online quizzes, video editing, PowerPoint presentation) were introduced. After that, the participants were explained how to do the task. In the Task-Cycle stage, the participants were divided into groups of 5-6 people to

complete the task. The task was to create a lesson using the ICT tools they had learned in the first stage. Next, the participants were asked to prepare the presentation of each group. Each group presented their lesson plan to the class. The rest of the class asked questions and add comments. In the Post-Task stage, the participants discussed the ICT tools they explored, discovered, and used to complete the task. Finally, some ICT tools, based on the discussion, were revisited and practiced.

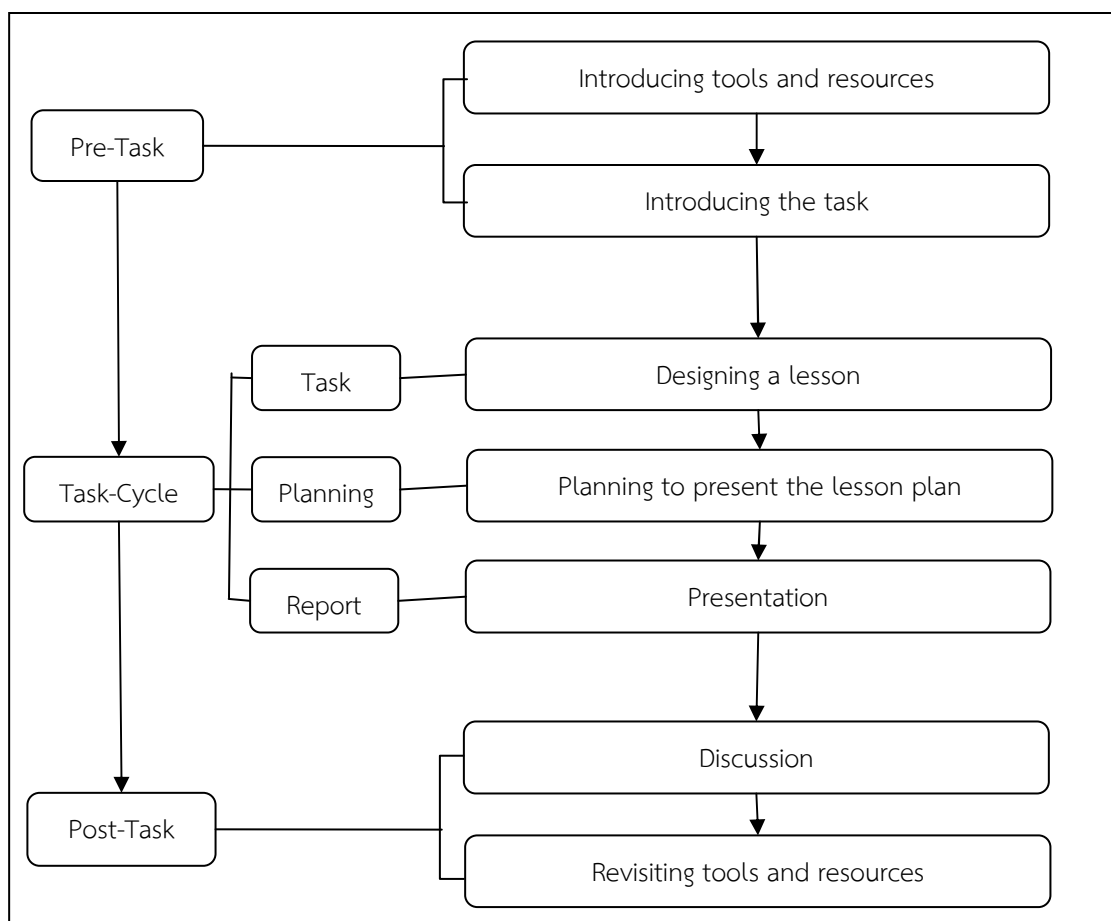

Figure 1 The Teacher Training Programme

RESEARCH METHODOLOGY

Participants

The participants were 32 volunteers who were teaching English in Udon Thani province in primary and secondary schools: 29 females and 3 males. The majority (N=26) were between 20-40 years old, and only six participants were more than 41 years old. In terms of teaching experience, the majority (N=18) had less than 5 years teaching experience while only five

participants had been teaching for more than 15 years. In terms of their educational background, 27 participants had a Bachelor's Degree and only five of them had Master's Degree. The data also revealed that the degrees of the majority of the participants (N=23) were in the field of linguistics or related fields and 22 of them were in the field of education.

Research Tools

The data were gathered by three questionnaires. All questionnaires were designed by the researcher and were reviewed by two educators who were specialists in the field of applied linguistics. The comments from the reviewers were used to revise the questionnaires. Subsequently, the questionnaires were tried out and revised. The first questionnaire aimed to collect the background information of the participants including their personal and educational background, working experience, and their perception of self-directed professional development and of the use of ICT. The second questionnaire was completed by the participants after the training. It focused on the participants' attitudes towards the teacher training programme. The third questionnaire was sent out to the participants as a follow up to investigate to what extent the participants applied the knowledge they had learned in their professional development and issues that arose in the process.

Data Analysis

The results from each questionnaire were analysed in terms of overall percentages and median scores.

RESULTS

Basically, the present study aimed to investigate the use of task-based approach for learning ICT tools used for self-directed professional development. This section provides the results of the study.

1. Perceptions of Self-directed Professional Development and ICT

Before the teacher training programme, the participants were asked to complete the first questionnaire. One of the main purposes of this section was to investigate the participants' perceptions of professional development in terms of their own English proficiency, overall attitudes towards English teaching, and the use of ICT before the training programme.

The data revealed that the participants perceived that their current English proficiency and pedagogical skills were at moderate level. Additionally, the participants were aware of the importance of professional development both in linguistic and pedagogical skills (see Table 1). It can be seen that this perception of moderate level of language proficiency tends to result in the moderate level of confidence of the participants when they speak and teach English. However, they tended to have positive attitudes towards English teaching. Finally, it can be noticed that all of the participants agreed that they needed to improve their language.

Apart from the perceptions of language proficiency, the participants were also asked about their perceptions of their current pedagogical skills. The results revealed that the participants perceived that their level of pedagogical knowledge especially in language teaching theories and educational psychology were moderate. On the other hand, they tended to be more confident in the more practical aspects such as creating teaching materials and applying educational games and activities into their classrooms. However, they all agreed that they needed to improve their pedagogical knowledge and skills.

In addition, the results revealed that the participants tended to agree that ICT had the potential for self-directed language learning in terms of both being source of materials and a tool for communication with speakers and learners of English from all around the world. Although the participants claimed that their current ICT skills were not an obstacle for their self-directed professional development, they believed that the training would be useful for them.

Item Number	Statements	$\bar{x}$	SD	Level
English Proficiency				
1	My English proficiency is at the very high level.	3.00	0.62	Moderate
2	I have sufficient English skills to teach.	3.31	0.59	Moderate
3	I am confident when I speak English.	3.34	0.70	Moderate
4	I need to improve my English skills.	4.78	0.66	Very High
Teaching Attitudes and Skills				
5	I am confident when I teach English.	3.66	0.70	Moderate
6	I am happy when I teach English.	4.28	0.68	High
7	If possible, I would avoid teaching English.	1.59	0.84	Low
8	I feel uncomfortable when other teachers see me teaching English.	1.81	0.86	Low
9	I have sufficient knowledge about and skills in teaching.	3.16	0.57	Moderate
10	I know how to use games, song, and activities to make my class enjoyable.	3.63	0.66	High
11	I have sufficient knowledge about related theories in language teaching.	3.28	0.68	Moderate
12	I have sufficient knowledge about educational psychology.	3.44	0.62	Moderate
13	I know how to make teaching materials such as worksheets and exercises.	3.66	0.70	High
14	I need to improve my pedagogical skills.	4.53	0.84	Very High

Use of ICT				
15	ICT is an important resource for self-language learning.	4.56	0.72	Very High
16	Learners can use ICT to communicate with speakers of English from all around the world.	4.50	0.76	High
17	There are a lot of websites that teachers of English from all around the world can share knowledge, materials, and experience.	4.56	0.72	Very High
18	The problem in using ICT for self-development is that I do not know how to search for the information I need.	3.16	1.22	Moderate
19	I know how to search for the information I need but I lack the motivation to learn from it.	3.03	1.18	Moderate
20	I have limited knowledge about how to use ICT in self-directed professional development.	3.34	1.10	Moderate
21	I don't believe that learners of English can use ICT for self-learning.	2.09	0.96	Low
22	After being trained, I believe that I could use ICT to improve my English and pedagogical skills.	4.56	0.80	Very High

Table 1 Participants' Perception of their own Language Proficiency, Teaching Skills, and Use of ICT

2. Attitudes towards Task-based Approach and ICT

After the teacher training programme, the participants were asked to complete the second questionnaire to gather the information about their attitudes towards the training. The results of the second questionnaire are shown in Table 2.

Item Number	Statements	$\bar{x}$	SD	
1	By participating in the training programme, I feel more confident to use ICT tools.	4.70	0.47	Very High
2	This training makes me realise the importance of ICT in self-directed professional development better.	4.48	0.51	High
3	After the training, I believe that I could improve my language and teaching skills.	4.63	0.49	Very High

4	I have learned tools and resources that I had never known before.	4.70	0.47	Very High
5*	There are so many resources and tools that I feel confused.	1.81	0.79	Low
6	The opportunity to try the resources and tools immediately after they are introduced makes it easier to understand.	4.52	0.58	Very High
7	By doing the tasks assigned, I can use and practice the resources and tools I have learned.	4.59	0.50	Very High
8	Doing the tasks helps me understand the lessons better.	4.59	0.50	Very High
9*	I do not like the planning stage.	2.41	0.80	Low
10	I learn new ideas from other group from their presentations.	4.81	0.40	Very High
11*	The limitation of ICT skills is the problem in understanding the lesson.	2.48	1.31	Low
12*	Using ICT is too complicated and confused.	1.93	0.83	Low
13	I will apply the knowledge I have learned to improve my English and teaching skills.	4.85	0.36	Very High
		4.41	0.33	High

Table 2 Participants' Attitudes towards the Teacher Training Programme

As revealed in Table 2, the attitude of the participants towards the training programme was at a high level ($\bar{x} = 4.41$). Overall, the results showed that by participating in the teacher training programme, the participants were aware of the importance of ICT tools, feel more confident, and believed that they had the abilities to use ICT to improve their English and teaching skills. In addition, they admitted that they learned many resources and tools for self-directed professional development that they had never known before. In addition, the results from Question 6 ($\bar{x} = 4.52$), 7 ($\bar{x} = 4.59$), and 8 ($\bar{x} = 4.59$) showed that the participants perceived that the task-based approach not only required them to use the resources and tools they had learned about but also allowed them to explore and discover new resources and tools during the process of completing the assigned tasks. Finally, according to the results from Question 13 ($\bar{x} = 4.85$), they believed that they would apply the knowledge they learned in the training for their own professional development.

3. Application of Knowledge

One month after the training, the third questionnaire was sent out to investigate the application of the ICT tools for the participants' self-directed professional development. The results are shown in Table 3

Item Number	Statements	$\bar{x}$	SD	
1	I have applied the knowledge that I learned from the training to develop my linguistic skills.	4.10	0.64	High
2	I have applied the knowledge that I learned from the training to develop my teaching skills.	4.10	0.64	High
3	I have applied the knowledge that I learned from the training for lesson preparation.	4.15	0.67	High
4*	I have not applied the knowledge that I learned from the training to develop because I cannot remember how to use the tools.	2.75	1.12	Medium
5	By doing the tasks assigned, I can remember how to use the tools.	4.30	0.79	High
6*	I cannot use the ICT tools for self-directed professional development because my basic skills in using technology are low.	2.65	0.81	Medium
7*	I do not use the ICT tools because I do not have a computer and cannot access the Internet.	1.05	0.22	Very Low
8*	I don't use the ICT tools for self-directed professional development because I am too busy.	3.00	0.73	Medium
9	I need retraining or an advisor who can assist me for my professional development.	4.50	0.51	Very High
		4.44	0.42	High

Table 3 The Applications of ICT Tools after the Training

The data revealed that the participants tended to use the knowledge that they had learned from the training to improve their linguistic and pedagogical skills after the intervention. The results from Question 5 ($\bar{x}$ = 4.30), revealed that the task-based approach used in the training impacted the retention of the knowledge of how to use the tools. However, according to the result from Question 9 ($\bar{x}$ = 4.50), they agreed that retraining and further assistance were needed

for the development process. In terms of constraints, it was found, from Question 8, that “too busy” ($\bar{x} = 3.00$) was reported as a constraint while infrastructure such as the access to a computer and the Internet, according to the result from Question 7 ($\bar{x} = 1.05$), was not.

DISCUSSION AND CONCLUSION

This article has presented the impacts of the teacher training programme designed based on a task-based approach on the learning of ICT tools for self-directed professional development of teachers of English. The results revealed that the participants were aware of the importance of professional development in both aspects: linguistic and pedagogical skills. One of the reasons was that they tended to lack confidence about their English proficiency. It is consistent with previous studies revealing that non-native speakers of English were less confident about their language proficiency (Tajeddin & Adeh, 2016). In terms of pedagogical skills, the participants believed that they needed to improve their teaching skills even though they had degrees in education or related fields. Moreover, they tended to agree that ICT tools could facilitate the process of self-directed professional development as these tools provide authentic materials and communication tools.

In addition, the participants tended to have positive attitudes towards the teacher training programme especially the task-based approach as it facilitated the process of learning of new tools and impacted on the retention of the knowledge. The results are consistent with previous studies revealing the effectiveness of using tasks in teacher training (Lähdesmäki & Valli, 2018). One of the reasons might be that task-based approach allowed the participants to complete meaningful tasks by using the technological tools and resources they had learned. Moreover, the process of learning by doing is beneficial for learning (Likitrattanaporn, 2017).

Finally, the results also revealed that the participants did apply the knowledge they had learned from the teacher training in their professional development in terms of class preparation and improving their pedagogical and language skills. They also mentioned that, thanks to the task-based approach, they remembered how to use ICT tools. However, some internal and external constraints tended to impact the use of ICT in self-directed professional development.

In conclusion, the participants tended to be aware of the importance of professional development and the role of ICT as a tool and a resource for their self-directed learning. However, teacher training is still necessary to equip teachers with essential knowledge and skills. It was also found that task-based approach was effective for teacher training session because it allowed the participants to learn new knowledge and skills through meaningful tasks.

ACKNOWLEDGEMENTS

I would like to acknowledge the financial support of the Research and Development Institute of Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

REFERENCES

- Abrams, Z. I. (2003). The effect of synchronous and asynchronous CMC on oral performance in German. *The Modern Language Journal*, 87, 157-167.
- Aitsiselmi, F. (1999). Second language acquisition through email interaction. *ReCALL*, 11, 4-11.
- Arievitch, I. M. (2007). An activity theory perspective on educational technology and learning. In D. W. Kritt & L. T. Winegar (Eds.), *Education and Technology: Critical Perspectives, Possible Futures* (pp. 49-72). Lanham: Lexington Books.
- Benson, P. (1997). The philosophy and politics of learner autonomy. In P. Benson & P. Voller (Eds.), *Autonomy and Independence in Language Learning* (pp. 18-34). London: Longman.
- Benson, P. (2011). *Teaching and Researching Autonomy* (2nd ed.). London: Longman.
- Boulton, A., & Cobb, T. (2017). Corpus use in language learning: A meta-analysis. *Language Learning*, 67(2), 348-393.
- Brevert, T. (Ed.). (2009). *Immortal words: History's most memorable quotations and the stories behind them*. London: Quercus.
- Charalambos, V., & Glass, G. V. (2007). Teacher professional development and ICT: Strategies and Models. *Yearbook of the National Society for the Study of Education*, 106(2), 87-102.
- Fisher, L., Evans, M., & Esch, E. (2004). Computer-mediated communication: Promoting learner autonomy and intercultural understanding at secondary level. *Language Learning Journal*, 30, 50-58.
- Fitze, M. (2006). Discourse and participation in ESL face-to-face and written electronic conferences. *Language Learning & Technology*, 10(1), 67-86.
- Fotos, S. (2004). Writing as talkin: E-mail exchange for promoting proficiency and motivation in the foreign language classroom. In S. Fotos & C. M. Browne (Eds.), *New perspectives on CALL for second language classrooms* (pp. 109-129). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Greenfield, R. (2003). Collaborative e-mail exchange for teaching secondary ESL: A case study in Hong Kong. *Language Learning & Technology*, 7, 46-70.
- Holec, H. (1981). *Autonomy in foreign language learning*. Oxford: Pergamon.
- Iluobe, I. O. I. (2013). ICT-pedagogy integration in teacher training and professional development: Sites of learning. *International Journal of Technologies in Learning*, 19(3), 14-24.
- Kachru, B. B. (1998). English as an Asian language. *Links & Letters*, 5, 89-108.
- Kern, R., & Warschauer, M. (2000). Introduction: Theory and practice of network-based language teaching. In M. Warschauer & R. Kern (Eds.), *Network-based Language Teaching: Concepts and Practice* (pp. 1-19). Cambridge University Press.
- Lähdesmäki, S., & Valli, P. (2018). *Bridging authentic learning task into technology supported transformative pedagogy in Finnish teacher training*. Paper presented at the 10th International Conference on Education and New Learning Technologies, IATED Academy.

- Lai, C., & Zhao, Y. (2006). Noticing and text-based chat. *Language Learning & Technology*, 10(3), 102-120.
- Lee, L. (2004). Learners' perspectives on networked collaborative interaction with native speakers on spanish in the US. *Language Learning & Technology*, 8(1), 83-100.
- Li, S. (2017). Using corpora to develop learners' collocational competence. *Language Learning & Technology*, 21(3), 153-171.
- Likitrattanaporn, W. (2017). The Development of English Language Teaching Skills for Graduate Students through the Process of Learning by Doing. *English Language Teaching*, 10, 96-103.
- Little, D. (1990). Autonomy in language learning. In I. Gathercole (Ed.), *Autonomy in language learning* (pp. 7-15). London: CILT.
- Little, D. (1991). *Learner Autonomy 1: Definitions, issues and problems*. Dublin: Authentik.
- O'Rourke, B., & Schwienhorst, K. (2003). Talking text: Reflection in computer-mediated communication. In D. Little, J. Ridley & E. Ushioda (Eds.), *Learner autonomy in the foreign language classroom: Teacher, learner, curriculum and assessment* (pp. 47-60). Dublin: Authentik.
- Schwienhorst, K. (2008). Teacher autonomy in multiple-user domains: Supporting language teaching in collaborative virtual environments. *Technology, Pedagogy and Education*, 8, 199-214.
- Shang, H.-F. (2007). An exploratory study of e-mail application on FL writing performance. *Computer Assisted Language Learning*, 20, 79-96.
- Tajeddin, Z., & Adeh, A. (2016). Native and nonnative English teachers' perceptions of their professional identity: Convergent or divergent? . *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 4(3), 37-54.
- Tutwisoot, W. (2017). *Computers and technology for language teaching*. Udon Thani: Udon Thani Rajabhat University.
- Vyatkina, N. (2016). Data-driven learning of collocation: Learner performance, proficiency, and perceptions. *Language Learning & Technology*, 20(3), 159-179.
- Vyatkina, N., & Boulton, A. (2017). Corpora in language learning and teaching. *Language Learning & Technology*, 21(3), 1-8.
- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. London: Longman.
- Yoon, C. (2016). Concordancers and dictionaries as problem-solving tools for ESL academic writing. *Language Learning & Technology*, 20(1), 209-229.
- Zha, S., Kelly, P., Park, M. K., & Fitzgerald, G. (2006). An investigation of communicative competence of ESL students using electronic discussion boards. *Journal of Research on Technology in Education*, 38, 349-367.

ลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊ก

THECHARACTERISTICSOF THEACRONYMUSEDONFACEBOOK

ลูลานเวย, วาสนา กาญจนาคูหะ
LULANWEI, WASANA KANCHANAKHUHA
คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
FACULTY OF LIBERAL ARTS KASEMBUNDIT UNIVERSITY
กรุงเทพมหานคร
BANGKOK

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้คำย่อที่ปรากฏในเฟซบุ๊กโดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏการใช้คำย่อจำนวน 150 ข้อมูลจากผู้ใช้งานเฟซบุ๊กระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่ามีข้อมูลการใช้คำย่อใน 5 ประเภทคือ 1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอข่าวสาร 3. ข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอขายสินค้า 4. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับสมัครงานและ 5. ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ทั้งนี้ผลการวิจัยข้อมูลทั้ง 5 ประเภทพบว่าการใช้คำย่อใน 8 ลักษณะคือ 1. ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับจังหวัดกระทรวงกรม 2. ลักษณะการใช้คำย่อเกี่ยวกับปริญญาบัตร 3. ลักษณะการใช้คำย่อเกี่ยวกับยศตำแหน่งคำนำหน้า 4. ลักษณะการใช้คำย่อเกี่ยวกับเครื่องหมายอิสริยาภรณ์ 5. ลักษณะการใช้คำย่อเกี่ยวกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ 6. ลักษณะการใช้คำย่อเกี่ยวกับเบ็ดเตล็ดอื่นๆ 7. ลักษณะการใช้คำย่อจากคำภาษาอังกฤษและ 8. ลักษณะการใช้คำย่อที่ผู้ส่งสารคิดขึ้นใหม่

คำสำคัญ: ลักษณะการใช้คำย่อ, คำย่อ, เฟซบุ๊ก

ABSTRACT

The purpose of this paper aims to study the characteristics of the acronym used on Facebook. There searcher collected 150 acronyms from Facebook users between October 2016 to March 2016. The results showed that the groups of the most common acronyms were divided into 5 groups. 1. Personal data type 2. Information about news presentation type 3. Information relating to product offerings 4. Information relating to recruitment and 5. Information relating to public and private agencies.

In this research, all 5 types of data have been found using abbreviations in 8 characteristics which are 1. The use of abbreviations in the province, the Ministry, the department 2. Characteristics of acronyms used about diplomas 3. Characteristics of abbreviations related to rank, position, prefix 4. Characteristics of the use of abbreviations related to insignia 5. The use of abbreviations in relation to various departments and organizations 6. Characteristics of other miscellaneous acronyms 7. Characteristics of using abbreviations from English words and 8. Characteristics of abbreviations used by new messenger.

Keywords: The characteristics of the acronym used, acronym, Facebook

บทนำ

การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหลักเป็นการสื่อสารในองค์กรเป็นการสื่อสารในกลุ่มที่ทำงานร่วมกันหรือเป็นการสื่อสารแบบสื่อมวลชนที่เปิดกว้างอย่างเสรีประกอบกับการใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่โดยเฉพาะการใช้สื่อคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยส่งสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารมากขึ้นทำให้เกิดการสื่อสารที่มีลักษณะเปิดกว้างอย่างเสรีไปด้วยซึ่งสามารถส่งสารและรับสารได้ในเวลาที่รวดเร็ว

การสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือในปัจจุบันนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมใช้กันอย่างแพร่หลายเพราะสามารถส่งสารและรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ เช่นไลน์เฟซบุ๊ก เป็นต้นประกอบกับความเร่งรีบของผู้คนในสังคมทั้งเรื่องของเวลาและความจำกัดของพื้นที่ในการเขียนส่งสารลักษณะดังกล่าวจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมมีการส่งสารถึงกันโดยใช้คำย่อเพื่อประหยัดเวลาและพื้นที่ในการเขียนด้วย

คำย่อเป็นการใช้อักษรตัวแรกของคำสำคัญมาเรียงเข้าด้วยกันตามลำดับแล้วใช้มหัพภาค (.) เติมลงไประหว่างตัวอักษรหรือท้ายคำเพื่อเจตนาให้ประหยัดคำและนอกจากนี้ (ภาควิชาภาษาไทย, 2539, น.27) อธิบายไว้ว่า “คำย่อ” คือการย่อคำให้เหลือเพียงตัวอักษรบางตัวการเขียนคำย่อให้สั้นลงซึ่งมีข้อควรระวังในการใช้ดังนี้คือคำย่อซึ่งมีใช้เฉพาะแห่งไม่เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปห้ามนำมาใช้ในงานเขียนที่เป็นแบบแผน

การใช้คำย่อมีทั้งส่วนที่มีลักษณะที่เป็นทางการใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยของนักเรียนไทยมีการใช้คำย่อในภาษาเขียนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งนี้ราชบัณฑิตยสภาโดยคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การเขียนคำย่อไว้เพื่อให้มีความเป็นมาตรฐานในการใช้คำย่อสำหรับสื่อความเช่น รศ. หมายถึง รองศาสตราจารย์, กทม. หมายถึง กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้ศึกษาพบการใช้คำย่อของบุคคลทั่วไปในสังคมโดยมีการใช้ตามหลักเกณฑ์ที่ราชบัณฑิตยสภากำหนดไว้ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : ขวนปชช.สักการะพระบรมรูปในหลวง ร.9 ทรงงาน ณ สวนสุขภาพลัดโพธิ์

ตัวอย่างที่ 2 : หมขวบ้าน 27 คน ส่งรพ.หลังแม่ครัวผล่อใส่โซดาไฟแทนเกลือ

นอกจากข้อสังเกตในเบื้องต้นดังกล่าวแล้วผู้ศึกษายังพบว่าการใช้คำย่อสื่อสารในปัจจุบันจะพบเห็นลักษณะการเขียนแบบที่ไม่เป็นทางการคือคำย่อที่ได้อ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์เช่นหนังสือพิมพ์นิตยสารหรือพบเห็นจากสื่อโทรทัศน์หรือได้ยินได้ฟังทางวิทยุตลอดจนการใช้คำย่อที่ปรากฏข้อความที่ใช้ในการพูดคุยตามสื่อต่างๆซึ่งผู้ใช้ภาษามักจะใช้ถ้อยคำที่สั้นกระชับและมักจะเป็นคำย่อหรือคำที่ไม่มีรูปไวยากรณ์ที่ตึงแต่ก็สามารถสื่อสารให้ผู้คนนั้นเข้าใจกันได้หากผู้ใช้ภาษาใช้คำย่อที่สื่อสารเฉพาะกลุ่มซึ่งเป็นคำย่อที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมีการใช้อย่างแพร่หลายในกลุ่มวัยรุ่นไทยตลอดจนการใช้คำย่อที่ปรากฏบางคำก็อาจทำให้เกิดการสื่อสารที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ง่ายขึ้นโดยจะยกตัวอย่างให้เห็นจากข้อความที่ปรากฏในเฟซบุ๊กของผู้ใช้ภาษาในปัจจุบันดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : สินค้าพรีอเดอร์ราคา 450 บาทส่งฟรี ลท

ตัวอย่างที่ 2 : กณนะ#จิตรทิwa

จากข้อสังเกตดังกล่าวจึงเป็นเหตุทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจศึกษาถึงลักษณะการใช้คำย่อภาษาไทยของผู้ใช้ภาษาผ่านแอปพลิเคชันยอดนิยมของคนไทยอย่างเฟซบุ๊กการศึกษาการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่าคำย่อที่คนในสังคมใช้นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากหลักเกณฑ์การใช้คำย่อที่คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การเขียนคำย่อไว้หรือไม่อย่างไรการศึกษาครั้งนี้จะทำให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้คำย่อและอาจช่วยทำให้ผู้ใช้ภาษาไทยสามารถสื่อสารได้อย่างเข้าใจมากขึ้นอีกทั้งยังช่วยให้ความสะดวกในการอ่านเขียนให้รวดเร็วและประหยัดเวลาในการสื่อสารตลอดจนการศึกษาเรื่องของคำย่อที่มี

ความสัมพันธ์กับบริบทของการใช้หรือบริบทของยุคสมัยที่มีชาวต่างประเทศเข้ามาศึกษาภาษาไทยและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการใช้คำย่อที่ปรากฏในเฟซบุ๊ก

กรอบแนวคิดในการวิจัยและวรรณกรรมสนับสนุนกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อตามที่ราชบัณฑิตยสภาได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำย่อในประเด็นดังนี้ 1) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับสถานที่ จังหวัดกระทรวงกรม 2) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับการศึกษาปริญญาบัตร 3) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับยศ ตำแหน่งและคำนำหน้านาม 4) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์พระปรมาภิไธย 5) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ 6) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับเบ็ดเตล็ดอื่น 7) ลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และวิธีการนำเสนอโดยการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่การรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการศึกษาค้นคว้าดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือกำหนดในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ.2560 กำหนดขอบเขตของการเก็บข้อมูลคำย่อจากข้อความที่ปรากฏคำย่อจำนวน 150 ข้อความโดยกำหนดแหล่งข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจากข้อมูลผู้ใช้ที่เป็นเครือข่ายเฟซบุ๊กในประเทศไทยซึ่งเก็บจากเฟซบุ๊กส่วนตัวของผู้วิจัยและของผู้ใช้ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการประมวลแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อตามที่ราชบัณฑิตยสภากำหนดไว้

การศึกษาลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กคือการศึกษารูปภาษาเขียนคำย่อของผู้ส่งสารที่มีไปยังผู้รับสารโดยใช้คำย่อช่วยในการสื่อสารตามบริบทต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากข้อความจากผู้ที่ใช้เครือข่ายเฟซบุ๊กที่ปรากฏการใช้คำย่อจำนวน 150 ข้อความโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาขอเสนอผลการศึกษาใน 2 ประเด็นสำคัญดังนี้ 1. ประเภทของข้อมูลการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กและ 2. ลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ประเภทของข้อมูลการใช้คำย่อในเฟซบุ๊ก

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 150 ข้อความสามารถจำแนกประเภทของข้อมูลการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวจำนวน 45 ข้อความรวม 37 คำย่อ

ข้อมูลนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารมักมีความใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันหรือมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และลักษณะของสารที่ส่งมักครอบคลุมไปถึงเรื่องส่วนตัวการใช้ชีวิตประจำวันอาหารการกินการท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวสารจำนวน 41 ข้อมูลรวม 39 คำย่อ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเสนอข่าวสารทั้งนี้ผู้ส่งสารมีลักษณะที่เป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับการเสนอข่าวสารและผู้รับสารไม่เฉพาะเจาะจงไปที่ตัวบุคคลมักไม่มีความใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันและลักษณะของสารที่ส่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับข่าวสารความเคลื่อนไหวหรือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

1.3 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าจำนวน 36 ข้อมูลรวม 38 คำย่อ

ผู้ส่งสารส่วนใหญ่เป็นบุคคลทั่วไปที่มีจุดมุ่งหมายในเชิงธุรกิจเพื่อการขายสินค้าประเภทต่างๆมีการส่งสารเกี่ยวกับข้อมูลของสินค้าประเภทของสินค้าวัสดุที่ใช้หรือราคาโดยใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการส่งข่าวสารถึงผู้รับสารซึ่งก็เป็นบุคคลทั่วไปทั้งนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งก็เป็นบุคคลทั่วไปมักไม่มีความใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันดังเห็นได้จากการใช้ชื่อทั้งผู้ส่งสารส่วนผู้รับสารมักไม่เจาะจงเป็นบุคคลจึงไม่ปรากฏชื่อผู้รับสาร

1.4 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการรับสมัครงานจำนวน 16 ข้อมูลรวม 31 คำย่อ

ข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับการรับสมัครงานมีลักษณะของสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของตำแหน่งงานภาระงานค่าตอบแทนและช่องทางในการติดต่อการเสนอข้อมูลไปยังผู้รับสารไม่เฉพาะเจาะจงไปที่ตัวบุคคล

1.5 ข้อมูลที่เกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวน 12 ข้อมูลรวม 14 คำย่อ

ข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งนี้มีลักษณะของสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานที่ต้องการให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบการเสนอข้อมูลไปยังผู้รับสารจึงไม่เฉพาะเจาะจงไปที่ตัวบุคคล

2. ลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊ก

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 150 ข้อมูลสามารถจำแนกลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กออกเป็น 8 ลักษณะดังนี้

2.1 คำย่อที่เกี่ยวกับสถานที่เป็นคำย่อที่มีความหมายถึงจังหวัดชื่อจังหวัดชื่อประเทศและอำเภอจากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : มากทม.ทั้งทีเจอเพื่อนสักหน่อย

จากคำย่อดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นคำย่อที่หมายถึงชื่อจังหวัดคือคำย่อทม.ย่อมาจากจังหวัด กรุงเทพมหานคร

ตัวอย่างที่ 2 : รถติดยาวกว่า 2 กม. นักท่องเที่ยววันบ่มัณห์สัมผัสสากาสนาวดอยอินทนนท์ จ. เชียงใหม่

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงสถานที่ซึ่งคำย่อจ.ย่อมาจากจังหวัด

ตัวอย่างที่ 3 : ขายพาร์ทเมนท์ 4 ชั้น 22 ห้องนอน 24 ห้องน้ำพื้นที่ 78 ตรว. ราคาขาย 1 ล้านบาท ใกล้ตัวเมืองชม.เพียงไม่กี่กิโลเมตร

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงสถานที่จังหวัดซึ่งคำย่อชม.ย่อมาจากเชียงใหม่

2.2 คำย่อเกี่ยวกับการศึกษาประกาศนียบัตรและปริญญาเป็นคำย่อที่มีความหมายถึงชื่อประกาศนียบัตรและปริญญาอันเกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษาเล่าเรียนจากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : ภารกิจการเป็นอาจารย์พิเศษสำหรับนิสิตป.ตรีวิชาเอกภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์มศว. ประสานมิตรวันนี้นะครับ

จากคำย่อดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นคำย่อที่หมายถึงระดับการศึกษาซึ่งป.ตรีย่อมาจากปริญญาตรีทั้งนี้การที่ราชบัณฑิตยสภาได้กำหนดเรื่องอักษรย่อปริญญาไว้นั้นจะเป็นไปในกำหนดตามศาสตร์แต่ละแขนงวิชาเช่นพบ.หมายถึงแพทยศาสตรบัณฑิตกศบ.หมายถึงการศึกษาศาสตรบัณฑิตเป็นต้นซึ่งลักษณะการใช้คำย่อป.ตรีป.โทหรือป.เอกไม่มีในหลักเกณฑ์การเขียนคำย่อจึงสันนิษฐานว่าเป็นการใช้ที่ผู้ใช้สร้างคำย่อขึ้นใหม่จนใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2 : รับสมัครพนักงานด่วน 1. Marketing Manager อายุ 25 ปีขึ้นไป วุฒิป.ตรี,โททุกสาขา 2. SalesManager อายุ 23 ขึ้นไปวุฒิปวส.ป.ตรีทุกสาขาหรือเทียบเท่า 3. PRMarketing อายุ 20 ปีขึ้นไป วุฒิม.3 ขึ้นไป

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงปริญญาซึ่งคำย่อว่าวุฒิป.ตรีย่อมาจากปริญญาตรี, คำย่อ ม.ย่อมาจากมัธยมศึกษา, คำย่อ ปวส. ย่อมาจากประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2.3 คำย่อเกี่ยวกับยศตำแหน่งและคำนำหน้าเป็นคำย่อที่มีความหมายถึงยศตำแหน่งจากหน้าที่การงานจากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : อัปเดตคะ : อบรมม.ศ.ช่วงงานpart-timealibabaวันเดียวเลยนะคะวันที่#29 พ.ย. 9.00-16.00 น. ห้อง 7402 อ.จะประกาศทางfbน้องๆในสังกัดเราช่วยกระจายข่าวต่อด่วนนะ

จากคำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงยศตำแหน่งซึ่งม.ศ.ย่อมาจากนักศึกษาอ.ย่อมาจากอาจารย์

ตัวอย่างที่2:คนอื่นนอนเราไม่ต้องนั่งรอตียอดรายงานผจก.เหมือนจะได้พัก55555

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงยศตำแหน่งซึ่งผจก.ย่อมาจากผู้จัดการจากตัวอย่างคำย่อที่เกี่ยวข้องกับยศตำแหน่งและคำนำหน้านามทั้ง3ตัวอย่างคือม.ศ.หมายถึงนักศึกษาอ.หมายถึงอาจารย์ผจก.หมายถึงผู้จัดการทั้ง3ตัวอย่างดังกล่าวผู้ใช้ภาษาในการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นส่วนตัวพบว่ามีการใช้คำย่อเกี่ยวกับยศตำแหน่งและคำนำหน้านามที่เป็นไปตามที่ราชบัณฑิตยสภาได้กำหนดไว้

2.4 คำย่อเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นคำย่อที่มีความหมายถึงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับจากพระมหากษัตริย์จากการศึกษาพบการใช้คำย่อในข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวสารประเภทเดียวเท่านั้นดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : พระกริ่งโสฬสมปร.วัดราชประดิษฐ์กรมการโดยกรุเพชรพระเครื่อง

ตัวอย่างที่ 2 : สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกรมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเลือกใช้อักษรพระปรมาภิไธยย่อประจำพระองค์ว่าวปร.

คำย่อในตัวอย่างดังกล่าวนี้มีลักษณะการใช้คำย่อที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดที่ราชบัณฑิตยสภากำหนดไว้ทั้งสิ้นทั้งนี้เป็นเพราะการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์จำเป็นต้องใช้ภาษาในลักษณะที่เป็นทางการดังนั้นการใช้คำย่อจึงต้องใช้ในลักษณะที่เป็นทางการและถูกต้องตามแบบแผนที่กำหนดไว้ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการใช้คำย่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่พบข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับส่วนตัวเกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าเกี่ยวกับการรับสมัครงานเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนแต่พบในข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวสารประเภทเดียวดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

2.5 คำย่อเกี่ยวกับหน่วยงานและองค์การต่างๆเป็นคำย่อที่มีความหมายถึงหน่วยงานชื่อหน่วยงานทั้งส่วนที่เป็นทั้งภาครัฐและเอกชนจากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : มรณ.อุตรรับอาจารย์ประจำสาขาโรงแรมนะ

จากคำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงหน่วยงานซึ่งมรภ.ย่อมาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้อีกว่านอกจากผู้ส่งสารจะใช้คำย่อที่เป็นไปตามที่ราชบัณฑิตยสภาได้กำหนดไว้แล้วยังมีการ
ย่อโดยการตัดคำประกอบอีกด้วยในคำว่าอุตรที่หมายถึงอุตรธานี

ตัวอย่างที่ 2 : ลดเร็วลดไวมีอย.ปลอดภัย100%นำเข้าจากสวิสเซอร์แลนด์

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึง หน่วยงานซึ่งคำย่ออย.ย่อมาจากสำนักงานคณะกรรมการ
อาหารและยา

2.6 คำย่อเกี่ยวกับเบ็ดเตล็ดอื่นๆเป็นคำย่อที่มีความหมายถึงเวลาวันเดือนพหะระยะทางฯลฯจาก
การศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : ปล.ฝากกดไลก์เพจด้วยนะคะ

ตัวอย่างที่ 2 : ลอยๆกระทง##ขอขมาแม่คงคาขอให้โชคดีไม่มีโรคมียัยไม่มีเคราะห์ร้าย
เฮงๆๆๆ สิ่งร้ายๆ ลอยไปกับสายน้ำปล.ไม่มีคู่ลอยกระทง

จากตัวอย่างคำย่อที่เกี่ยวกับเบ็ดเตล็ดอื่นดังตัวอย่างคือคำย่อปล.หมายถึงปัจฉิมลิขิตซึ่งใน
ความหมายที่ค้นในสังคมเข้าใจกันคือ“โปรดอย่าลืม”

ตัวอย่างที่ 3 : รดติดยาวกว่า 2 กม.นักท่องเที่ยวนับหมื่นแห่สัมผัสอากาศหนาวดอยอิน
ทนนท์จ.เชียงใหม่

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงความยาวของระยะทางซึ่งคำว่ากม.ย่อมาจากกิโลเมตร

ตัวอย่างที่ 4 : สร้อย choker และเครื่องประดับแฟชั่นแนวสตรีทใส่สวยเหมาะกับทุกสไตล์ใส่
ได้ทุกโอกาสราคาเริ่มต้น 20-200฿ มีของพร้อมทุกแบบสั่งสินค้าจ.พ.ศ.

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงวันซึ่งคำย่อจ.พ.ศ.ย่อมาจากจันทร์พุทธศักราชทั้งนี้การเขียนคำย่อใน
ลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทผู้รับสารก็สามารถทำ
ความเข้าใจกับคำย่อดังกล่าวได้

2.7 คำย่อภาษาอังกฤษเป็นคำย่อที่มีที่มาจากคำต่างๆในภาษาอังกฤษจากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : อัปเดตคะ:อบรมนศ.ช่วงงานpart-timealibabotั้งสองวันวันเดียวเลยนะคะ
วันที่#29พ.ย. 9.00-16.00 น. ห้อง 7402 อ.จะประกาศทางfbน้องๆในสังกัดเราช่วยกระจายข่าวต่อด้วยนะคะ

จากคำย่อดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นคำย่อภาษาอังกฤษคำย่อfbหมายถึงFacebook

ตัวอย่างที่ 2 : HBD นะคร้า

จากคำย่อดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นคำย่อภาษาอังกฤษคำย่อ HBD หมายถึง Happy Birthday

ตัวอย่างที่ 3 : #Newsupdate 15 ธนาคารเว้นค่าธรรมเนียมกดATMข้ามเขตถึง 3 ม.ค. 60

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงตู้เอทีเอ็มซึ่งคำย่อATMย่อมาจากAutomatedTellerMachine

ตัวอย่างที่ 4 : ขออนุญาตขยัค่มือ 2 ใหม่มาอุปกรบรems

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษซึ่งคำย่อemsย่อมาจากExpressMailService

จากตัวอย่างนี้พบลักษณะวิธีการย่อคำจากพยัญชนะต้นของภาษาอังกฤษซึ่งเป็นวิธีการเดียวกันกับ
หลักการย่อคำในภาษาไทยนั่นเอง

2.8 คำย่อที่ผู้ส่งสารคิดขึ้นมาใหม่เป็นคำย่อที่มีความแปลกใหม่ตามความต้องการของผู้ส่งสารอัน
สามารถสื่อความเข้าใจกับผู้รับสารได้จากการศึกษาพบการใช้คำย่อดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 : หากคนดูหนังเป็นแฟน555555จะดูพนพน

ตัวอย่างที่ 2 : เริ่มคะพน.ทำฟันเสดตักกิเลสคะ

จากคำย่อดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นคำย่อที่หมายถึงค่าแสดงเวลาซึ่งพจนนหรือพจน.ย่อมาจากคำว่าพจน์นี้

ตัวอย่างที่ 3 : คณะ#จิตรทิพา

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกซึ่งคล้อยมาจากคำว่าคิดถึง

ตัวอย่างที่ 4 : สสวกจำปุมสววยรยๆน้ำ

ตัวอย่างที่ 5 : สสวกนะครับ อ.อุยสววยวันสววยคีนะครับ

คำย่อดังกล่าวเป็นคำย่อที่หมายถึงคำอวยพรวันเกิดซึ่งสสวกย่อมาจากคำว่าสุขสันต์วันเกิด

จากตัวอย่างคำย่อทั้ง 5 ตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ใช้ภาษาในการสื่อสารมีการใช้คำย่อที่ไม่มีในหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสภาผู้ใช้ภาษาได้มีการเขียนอักษรย่อตามอารมณ์และความรู้สึกของตนเองซึ่งผู้รับสารเป็นคนที่มีความคุ้นเคยใกล้ชิดสนิทสนมกันและสามารถรับรู้ถึงความหมายของคำย่อนั้นๆได้ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าผู้ใช้ภาษามีวิธีการย่อคำจากคำเดิมโดยนำพยัญชนะต้นของแต่ละพยางค์มาเป็นอักษรย่อดังนี้

พจน์นี้ใช้อักษร พ ในคำว่าพจน์ และใช้อักษร น ในคำว่านี้คิดถึงใช้อักษร ค ในคำว่าคิดและใช้อักษร ถ ในคำว่าถึงสุขสันต์วันเกิดใช้อักษร สส ในคำว่าสุขสันต์ใช้อักษร ว ในคำว่าวันและใช้อักษร ก ในคำว่าเกิด

จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถกล่าวสรุปได้ดังนี้

คำย่อ	ประเภทข้อมูล				
	เรื่องส่วนตัวของผู้ใช้	การเสนอข่าวสาร	การเสนอขายสินค้า	การรับสมัครงาน	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
จังหวัด กระทรวง ทบวง กรม	✓	✓	✓	✓	✓
ประกาศนียบัตร ปริญญา	✓	✓	–	✓	✓
ยศตำแหน่ง คำนำหน้า	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องราชอิสริยาภรณ์	–	✓	–	–	–
หน่วยงานและองค์การต่างๆ	✓	✓	✓	✓	✓
เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	✓	✓	✓	✓	✓
คำย่อภาษาอังกฤษ	✓	✓	✓	✓	–
คำย่อที่ผู้ส่งสารคิดขึ้นมาใหม่	✓	–	✓	✓	–

ทั้งนี้การใช้คำย่อที่เกี่ยวกับกระทรวงทบวงกรม,ยศตำแหน่งคำนำหน้า,หน่วยงานและองค์การต่างๆ,เบ็ดเตล็ดอื่นๆ ทั้ง 4 ลักษณะนี้มีปรากฏการใช้คำย่อทั้ง5ประเภทของข้อมูลโดยมีการใช้คำย่อที่เป็นไปตามแนวทางการใช้คำย่อของราชบัณฑิตยสภาได้กำหนดไว้

การใช้คำย่อเกี่ยวกับประกาศนียบัตรปริญญาไม่ปรากฏในการเสนอขายสินค้าแต่ปรากฏในการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ลักษณะเกี่ยวกับข่าวลักษณะเกี่ยวกับการรับสมัครงานลักษณะเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งนี้คำย่อที่เกี่ยวกับประกาศนียบัตรปริญญานั้นมีการใช้คำย่อที่เป็นไปตามแนวทางการใช้คำย่อของราชบัณฑิตยสภากำหนดและมีการใช้คำย่อบางคำมีการเปลี่ยนแปลงจากที่ราชบัณฑิตยสภากำหนดไว้

การใช้คำย่อเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์พบในการสื่อสารที่มีลักษณะที่เกี่ยวกับข่าวเท่านั้นทั้งนี้ในลักษณะของการใช้ที่เป็นส่วนตัวการขายสินค้าหรือการรับสมัครงานไม่มีบริบทที่สัมพันธ์กับคำย่อเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การใช้คำย่อภาษาอังกฤษพบในการสื่อสารที่มีลักษณะที่เป็นส่วนตัวของผู้ใช้ลักษณะเกี่ยวกับข่าวลักษณะเกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าลักษณะเกี่ยวกับการรับสมัครงานทั้งนี้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่นิยมใช้การอย่างแพร่หลายในปัจจุบันจึงเป็นผลทำให้เกิดการนำคำหรือข้อความในภาษาอังกฤษมาใช้เป็นคำย่อมากขึ้นซึ่งการใช้คำย่อภาษาอังกฤษมีลักษณะวิธีการย่อคำเหมือนในภาษาไทยตามหลักเกณฑ์ที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้การใช้คำย่อที่ผู้ส่งสารคิดขึ้นใหม่พบในการสื่อสารที่มีลักษณะที่เป็นส่วนตัวของผู้ใช้ลักษณะเกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าลักษณะเกี่ยวกับการรับสมัครงานทั้งนี้ลักษณะในการสื่อสารทั้งวลีลักษณะนี้มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการผู้ส่งสารสามารถสื่อสารให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ทั้งนี้พบว่าวิธีการย่อคำของผู้ส่งสารยังคงมีวิธีการใช้คำย่อที่ไปเป็นตามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนด

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กทำให้เข้าใจถึงมุมมองในการใช้คำย่อของคนในสังคมปัจจุบันกล่าวคือการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กในปัจจุบันยังคงมีลักษณะของการใช้คำย่อที่เป็นไปตามข้อกำหนดของการใช้คำย่อที่ราชบัณฑิตยสถานได้กำหนดไว้โดยในแง่มีส่วนตัวของผู้ใช้, ข่าว, การเสนอขายสินค้า, การรับสมัครงาน, หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอันมีการใช้คำย่อในลักษณะคำย่อที่เป็นเรื่องของจังหวัดกระทรวงทบวงกรม, ยศตำแหน่งคำนำหน้า, หน่วยงานและองค์กรต่างๆ, คำย่อเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสื่อสารในเฟซบุ๊กนั้นมีพื้นที่ในการสื่อสารที่จำกัดและเป็นการสื่อสารที่ครอบคลุมในทุกๆด้านของชีวิตจึงเป็นผลทำให้การสื่อสารและการใช้คำย่อเป็นไปด้วยเรื่องราวต่างๆที่ครอบคลุมจึงทำให้ผู้ใช้ภาษาใช้คำย่อตามแบบการเขียนในร้อยแก้วทั่วๆไปปรากฏอยู่การศึกษาในครั้งนี้ยังนำประโยชน์ไปสู่ผู้ใช้ภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของการใช้หรือบริบทของยุคสมัยที่มีชาวต่างประเทศเข้ามาศึกษาภาษาไทยและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอันเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านภาษาตลอดจนเป็นบทบันทึกการใช้ภาษาตามยุคสมัยอีกด้วย

การใช้คำย่อในเฟซบุ๊กยังมีการใช้วิธีการตามแบบแผนการใช้คำย่อที่กำหนดไว้กล่าวคือการนำตัวอักษรตัวแรกมาใช้ในการย่อซึ่งผู้ใช้ภาษามีความเข้าใจในวิธีการย่อคำจึงทำให้สามารถสร้างคำย่อที่ผู้ส่งสารคิดขึ้นใหม่ได้โดยนำวิธีการเดิมที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้มาใช้ซึ่งพบในลักษณะการสื่อสารของกลุ่มผู้ใช้ส่วนตัว, ข่าวและการรับสมัครงานคำย่อแบบในลักษณะดังกล่าวมีทั้งภาษาไทย, ภาษาอังกฤษและภาษาจีน

ข้อสังเกตจากการศึกษาการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กยังมีลักษณะของการใช้คำย่อแบบการตัดคำประกอบด้วยการใช้คำย่อแบบตัดคำพบในการสื่อสารที่มีลักษณะที่เป็นส่วนตัวของผู้ใช้ลักษณะเกี่ยวกับข่าวลักษณะเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งนี้พบว่าวิธีการการย่อแบบตัดคำของผู้ส่งสารมีลักษณะการตัดคำที่มีความยาวให้สั้นลงแต่สามารถสื่อสารเข้าใจในบริบทได้การใช้คำย่อในลักษณะดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากพื้นที่ในการสื่อสารที่มีจำกัดและเพื่อความรวดเร็วเช่นคำว่า “สา-สามี, วิทย์-วิทยาศาสตร์, เอ-เวที, มอ-มอNING, รัฐบาลเวเน-ชื่อประเทศ เวเนซุเอล่า, กระทรวงวิทย์-กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการตัดคำให้สั้นลงพบการใช้จากลักษณะที่เป็นส่วนตัวของผู้ใช้, ข่าวและภาครัฐและเอกชนซึ่งอาจเกิดจากความสะดวกรวดเร็วและเหมาะสมกับพื้นที่ในการส่งสาร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าลักษณะการใช้คำย่อในเฟซบุ๊กในครั้งนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไปดังนี้คือควรมีการศึกษาวิจัยการใช้คำย่อในแหล่งข้อมูลอื่นๆเช่นป้ายโฆษณาหนังสือพิมพ์หรือมีการศึกษาวิจัยการใช้คำย่อในลักษณะการตัดคำเพื่อทำให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำย่อมีความครอบคลุมในทุกแง่มุม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร วีรสุธีกุล และยุพิน วีรสุธีกุล. (2534). *หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรส.
- คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย. (2551). *หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : รายงานประจำปีราชบัณฑิตยสถานพิมพ์ครั้งที่7.
- ปรียาหิรัญประดิษฐ์. (2532). *การใช้ภาษาไทยในวงราชการ*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ภาควิชาภาษาไทย. (2539). *ทักษะการใช้ภาษาไทย*. ปทุมธานี : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.

พระพุทธศาสนากับนวัตกรรม BUDDHISM AND INNOVATION

มานิตย์ อรรคชาติ

MANIT AKKHACHAT

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บทคัดย่อ

บทความเรื่องพระพุทธศาสนากับนวัตกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความหมายของนวัตกรรม 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมกับการศึกษา และ 3) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ที่มีอยู่ในนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า นวัตกรรม หมายถึง ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ส่วนนวัตกรรมกับการศึกษานั้น สรุปได้ 4 ประการ คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อม การใช้เวลาเพื่อการศึกษา ประสิทธิภาพในการเรียน ส่วนองค์ความรู้ที่มีอยู่ในนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา คือนั้นหลักพุทธวิธีการสอน 4 ส คือ สันติสนา สมาทปนา สมุตเตชนา สัมปหังสนา

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนา, นวัตกรรม

ABSTRACT

The purposes of a study of Buddhism And Innovation: 1) to study the meaning of innovation, 2) to study innovation and education and, and 3) to analyze the existing knowledge in the Buddhist. From the studies, it was found that innovation means making new, changing to new things: Innovation and education, it can be concluded in 4 ways: differences between individuals, availability of time to study Learning efficiency. The knowledge that exists in the innovation of Buddhism Is focusing on the Buddhist principles. The 4 methods of teaching are elucidation and verification, inspiration towards the Goal, encouragement, gladdening.

Keywords : Buddhism, Innovation

บทนำ

นวัตกรรมคือการนำเอาสิ่งใหม่ที่อาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ รวมถึงสิ่งประดิษฐ์เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้รวดเร็ว กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมส่วนใหญ่จะเกิดจากส่วนประกอบของเทคโนโลยี ซึ่งเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงก็มักจะทำให้นวัตกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

“นวัตกรรม” หมายถึงความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อนหรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงาน

นั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม นอกจากนั้นแล้ว นวัตกรรมยังหมายถึงความสามารถในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงอีกด้วย

ในการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เรามักจะพบว่าเมื่อสถานการณ์ของการใช้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้เรียนที่เปลี่ยนไป จำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น ประสิทธิภาพของผู้เรียน ความสนใจของผู้เรียนที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพของวิธีการที่ผู้สอนนำไปใช้ในการเรียนการสอนทั้งสิ้น ในกรณีที่วิธีการนั้นยังคงประสิทธิภาพอยู่ผู้สอนก็ยังใช้วิธีการนั้นต่อไป แต่ในกรณีที่ประสิทธิภาพลดลง ก็มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงวิธีการนั้น ๆ หรืออาจต้องหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้สิ่งใหม่ที่น่าสนใจมาใช้หรือวิธีการที่ได้นำเอาการปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพนี้เรียกว่า นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากรากศัพท์ว่า นวัตกรรม จะพิจารณาในแง่ของการกระทำใหม่ ๆ ขณะที่ นวัตกรรม เน้นถึงการกระทำใหม่ ๆ ที่กระทำด้วยตนเอง “นวัตกรรม” หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วย ประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

คำว่า “นวัตกรรม” เป็นคำที่ค่อนข้างจะใหม่ในวงการการศึกษาของไทย คำนี้ เป็นศัพท์บัญญัติของคณะกรรมการพิจารณาศัพท์วิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาจากภาษาอังกฤษว่า Innovation มาจากคำกริยาว่า innovate แปลว่า ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ในภาษาไทยเดิมใช้คำว่า “นวกรรม” ต่อมาพบว่าคำนี้มีความหมายคลาดเคลื่อน จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า นวัตกรรม หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นไม่ว่าองค์การหรือกิจการใด ๆ ก็ตาม เมื่อมีการนำเอาความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมก็เรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรม ขององค์การนั้นๆ เช่น ในองค์กรศึกษานำเอามาใช้ ก็เรียกว่า “นวัตกรรมการศึกษา” (Educational Innovation) สำหรับผู้ที่กระทำ หรือนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาใช้นี้ เรียกว่าเป็น “นวัตกร” (Innovator)

มีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายของ “นวัตกรรม” โดยสรุปแล้วได้ความหมายคือ เป็นการนำวิธีการใหม่ ที่ผ่านการทดลอง จนได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว จึงนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติที่เคยปฏิบัติมา (ทอมัส ฮิวซ์ อ้างใน ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี : ออนไลน์) แต่ไม่ใช่ว่าการขจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับไขยศ เรื่องสุวรรณ (2521 : 14) ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ไว้ว่าหมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมาหรือมีการปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมและสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการทดลอง พัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น แม้ในภาษาอังกฤษเองก็แบ่งเป็น 2 ระดับ อย่างแรกคือ นวัตกรรม หมายถึง ความพยายามใด ๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้ว กับอีกระดับหนึ่ง คือ สิ่งที่ได้นำความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ได้ผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไปจนกลายเป็นการปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ (จรรยา วงศ์สายัณห์. 2520 : 37) ซึ่งนวัตกรรมนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลองจัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project)

ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์ (บุญแก้ว ควรหาเวช. 2543 : 30)

องค์ประกอบที่สำคัญของนวัตกรรมนั้น เราสามารถแบ่งออกเป็นความสำคัญในด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 4 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. ความใหม่ คือ สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อนหรือเคยทำมาแล้วในอดีต แต่นำมาเรื่องใหม่ หรือเป็นสิ่งใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม
2. ใช้ความรู้หรือความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา นวัตกรรมต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนา ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบหรือการทำซ้ำ
3. มีประโยชน์สามารถนำไปพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการดำเนินงานได้ ถ้าในทางธุรกิจต้องมีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ การสร้างมูลค่าเพิ่ม
4. นวัตกรรมมีโอกาสนในการพัฒนาต่อได้

นวัตกรรม มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Innovation” โดยมีรูปศัพท์เดิมมาจากภาษาบาลี คือ นว + อตต + กรรม ทั้งนี้คำว่า นว แปลว่า ใหม่ อตต แปลว่า ตัวเอง และกรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมเป็นคำว่า นวัตกรรม จึงหมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีใครใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนา ดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้น ได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

นวัตกรรมกับการศึกษา

“นวัตกรรมการศึกษา (Educational Innovation)” หมายถึง นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษา และการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิผลสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษา และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย ในปัจจุบันมีการใช้นวัตกรรมการศึกษา มากมายหลายอย่าง การนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ก็ตามเข้ามา ใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียน และช่วยให้ประหยัดเวลาในการเรียน

ความเจริญในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เมื่อศึกษาค้นพบและทดลองใช้ได้ผลแล้ว ก็นำออกเผยแพร่ใช้ใน กิจกรรมด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพในกิจการต่าง ๆ เหล่านั้น และ วิชาการที่ว่าด้วยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในกิจการด้านต่าง ๆ จึงเรียกกันว่า “วิทยาศาสตร์ประยุกต์” หรือนิยมเรียกกันทั่วไปว่า “เทคโนโลยี” เทคโนโลยี หมายถึง การใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการ แก้ปัญหา ผู้ที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ เรียกว่านักเทคโนโลยี เทคโนโลยีทางการศึกษาคือองค์ประกอบ 3 ประการ คือ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ สภาพเทคโนโลยีทางการศึกษานานาชาติได้ให้คำจำกัดความของเทคโนโลยีทาง การศึกษาว่าเป็นการพัฒนาและประยุกต์ระบบเทคนิคและอุปกรณ์ ให้สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ได้อย่าง เหมาะสม เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนให้ดียิ่งขึ้น

ในกระบวนการเรียนการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่ใช่เครื่องมือ แต่เป็นแผนการหรือวิธีการทำงาน อย่างเป็นระบบ ให้บรรลุผลตามแผนการ นอกจากนี้เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับสื่อดัดแปลง การศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อดัดแปลงศึกษามีความหมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ตาหูฟัง ดังนั้น อุปกรณ์ ในสมัยก่อนมักเน้นการใช้ประสาทสัมผัส ด้านการฟังและการดูเป็นหลัก จึงใช้คำว่าสื่อดัดแปลงอุปกรณ์ เทคโนโลยี ทางการศึกษามีความหมายที่กว้างกว่า ซึ่งอาจจะพิจารณาจาก ความคิดรวบยอดของเทคโนโลยีได้เป็น 2 ประการ คือ

1. ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์กายภาพ ตามความคิดรวบยอดนี้ เทคโนโลยีทางการศึกษาหมายถึง การประยุกต์วิทยาศาสตร์กายภาพ ในรูปของสิ่งประดิษฐ์ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ มาใช้สำหรับการ เรียนรู้ของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องมือเหล่านี้ มักคำนึงถึงเฉพาะการควบคุมให้เครื่องทำงาน มักไม่คำนึงถึง จิตวิทยาการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาวิชา ความหมาย ของเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามความคิดรวบยอดนี้ ทำให้บทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษาแคบลงไป คือมี เพียงวัสดุ และอุปกรณ์เท่านั้น ไม่รวมวิธีการ หรือปฏิกิริยาสัมพันธ์อื่น ๆ เข้าไปด้วย ซึ่งตามความหมายนี้ก็คือ “สโตนศึกษา” นั่นเอง

2. ความคิดรวบยอดทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการนำวิธีการทางจิตวิทยา มนุษยวิทยา กระบวนการกลุ่ม ภาษา การสื่อความหมาย การบริหาร เครื่องยนต์กลไก การรับรู้มาใช้ควบคู่กับผลิตรกรรมทางวิทยาศาสตร์และ วิศวกรรม เพื่อให้ผู้เรียน เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมิใช่เพียงการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ เท่านั้น แต่รวมถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้าไปด้วย มิใช่วัสดุ หรืออุปกรณ์ แต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นแล้วเรา สามารถแบ่งเป้าหมายของเทคโนโลยีการศึกษาออกเป็นข้อย่อย ๆ ได้อีก 4 ข้อ ดังต่อไปนี้คือ

2.1 การขยายพิสัยของทรัพยากรของการเรียนรู้ กล่าวคือ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มิได้หมายถึงแต่ เพียงตำรา ครู และอุปกรณ์การสอน ที่โรงเรียนมีอยู่เท่านั้น แนวคิดทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ต้องการให้ผู้เรียนมี โอกาสเรียนจากแหล่งความรู้ที่กว้างขวางออกไปอีก แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ครอบคลุมถึงเรื่องต่างๆ เช่น

2.1.1 คน คนเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญซึ่งได้แก่ ครู และวิทยากรอื่น ซึ่งอยู่นอก โรงเรียน เช่น เกษตรกร ตำรวจ บุรุษไปรษณีย์ เป็นต้น

2.1.2 วัสดุและเครื่องมือ ได้แก่ สโตนทัศนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่อง วิทยุเทป ของจริง ของจำลอง สิ่งพิมพ์ รวมไปถึงการใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ

2.1.3 เทคนิค-วิธีการ แต่เดิมนั้นการเรียนการสอนส่วนมาก ใช้วิธีให้ครูเป็นคนบอกเนื้อหา แก่ ผู้เรียนปัจจุบันนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้มากที่สุด ครูเป็นเพียง ผู้วางแผนแนะแนวทาง เท่านั้น

2.1.4 สถานที่ อันได้แก่ โรงเรียน ห้องปฏิบัติการทดลอง โรงฝึกงาน โรงนา ฟาร์ม ที่ทำการรัฐบาล ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือสถานที่ใด ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้เรียนได้

2.2 การเน้นการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคล ถึงแม้ว่านักเรียนจะล้นชั้น และกระจัดกระจาย ยากแก่การจัดการ ศึกษาตามความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้พยายามคิด หาวิธีนำเอาระบบการ เรียนแบบตัวต่อตัวมาใช้ แต่แทนที่จะใช้ครูสอนนักเรียนทีละคน เขาก็คิด แบบเรียนโปรแกรม ซึ่งทำหน้าที่สอน ซึ่ง เหมือนกับครูมาสอน นักเรียนจะเรียนด้วยตนเอง จากแบบเรียนด้วยตนเองในรูปแบบเรียนเป็นเล่ม หรือเครื่องสอน หรือสื่อประสมหลาย ๆ อย่าง จะเรียนช้าหรือเร็วก็ทำได้ตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 การใช้วิธีวิเคราะห์ระบบในการศึกษา การใช้วิธีระบบ ในการปฏิบัติหรือแก้ปัญหา เป็นวิธีการที่เป็น วิทยาศาสตร์ ที่เชื่อถือได้ว่าจะสามารถแก้ปัญหา หรือช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากกระบวนการของวิธี ระบบ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของงานหรือของระบบ อย่างมีเหตุผล หาทางให้ส่วนต่าง ๆ ของระบบทำงาน ประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 พัฒนาเครื่องมือ-วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา วัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา หรือการ เรียนการสอนปัจจุบันจะต้องมีการพัฒนา ให้มีศักยภาพ หรือขีดความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้นไปอีก

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อวิธีการศึกษา ได้แก่แนวคิดพื้นฐานทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง ไป อันมีผลทำให้เกิดวัตรกรรมการศึกษาที่สำคัญ ๆ พอจะสรุปได้ดังนี้คือ

ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัดความสนใจ และความสามารถของแต่ละคนเป็นเกณฑ์

ความพร้อม (Readiness) เดิมทีเดียวเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียน ให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่ตอบสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ การจัดโรงเรียนในโรงเรียน นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ การจัดโรงเรียนในโรงเรียน การปรับปรุงการสอนสามขั้น เป็นต้น

การใช้เวลาเพื่อการศึกษา แต่เดิมมาการจัดเวลาเพื่อการสอน หรือตารางสอนมักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูหนวดยเวลาเป็นชั่วโมง เท่ากันทุกวิชา ทุกวันนอกจากนั้นก็ยังจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอนเป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้น ๆ แต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนก็ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) การเรียนทางไปรษณีย์

ประสิทธิภาพในการเรียน การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก นวัตกรรมในด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น การเรียนผ่านเว็บไซต์ การเรียนผ่านแอปพลิเคชัน การเรียนทางยูทูบ การเรียนทางเฟซบุ๊ก หรือในสถานศึกษาที่นิยมก็คือการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือ e-learning การศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต (Internet) หรืออินทราเน็ต (Intranet) เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตาม ความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนซึ่งประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพเสียง วิดีโอและมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนสามารถติดต่อ ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับ การเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อ สื่อสารที่ทันสมัย (e-mail, web-board, chat) จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ (Learn for all : anyone, anywhere and anytime)

ประเภทของนวัตกรรมการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา. 2562) ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาไว้หลายมาตรา มาตราที่สำคัญ คือ มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยและในมาตรา 22 "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ" การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาทางการศึกษาทั้งในรูปแบบของการศึกษาวิจัย การทดลองและการประเมินผลนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ว่ามี

ความเหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด นวัตกรรมที่นำมาใช้ทั้งที่ผ่านมาแล้วและที่จะมีในอนาคตมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับ การประยุกต์ใช้นวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ในที่นี้จะขอกล่าวคือ นวัตกรรม 5 ประเภท ดังนี้คือ

1. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เป็นการใช่วิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนา หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการสอนบุคคลให้มากขึ้น เนื่องจาก หลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศและของโลก นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรยังมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่บนฐานของแนวคิดทฤษฎีและ ปรัชญาทางการจัดการสัมมนาอีกด้วย การพัฒนาหลักสูตรตามหลักการและวิธีการดังกล่าวต้องอาศัยแนวคิดและ วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมการศึกษาเข้ามาช่วยเหลื่อจัดการให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ นวัตกรรมทางด้าน หลักสูตรในประเทศไทย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรดังต่อไปนี้

1.1 หลักสูตรบูรณาการ เป็นการบูรณาการส่วนประกอบของหลักสูตรเข้าด้วยกัน ทางด้านวิทยาการ ในสาขาต่าง ๆ การศึกษาทางด้านจริยธรรมและสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดีสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ ในสาขาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมอย่างมีจริยธรรม

1.2 หลักสูตรรายบุคคล เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อ ตอบสนองแนวความคิดในการจัดการศึกษารายบุคคล ซึ่งจะต้องออกแบบระบบเพื่อรองรับความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ

1.3 หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้น กระบวนการในการจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน ประสบการณ์การเรียนรู้จากการสืบค้นด้วยตนเอง เป็นต้น

1.4 หลักสูตรท้องถิ่น เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องการกระจายการบริหารจัดการออกสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นแทนที่ หลักสูตรในแบบเดิมที่ใช่วิธีการรวมศูนย์การพัฒนาอยู่ในส่วนกลาง

2. นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีระบบในการปรับปรุงและคิดค้นพัฒนาวิธีสอนแบบ ใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองการเรียนรายบุคคล การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนแบบมีส่วนร่วม การ เรียนรู้แบบแก้ปัญหา การพัฒนาวิธีสอนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาจัดการและสนับสนุน การเรียนการสอน ตัวอย่างนวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การใช้กระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การวิจัยในชั้น เรียน ฯลฯ

3. นวัตกรรมสื่อการสอน เนื่องจากมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่าย และเทคโนโลยี โทรคมนาคม ทำให้การศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อการ เรียนการสอนใหม่ ๆ จำนวนมากมาย ทั้งการเรียนด้วยตนเองการเรียนเป็นกลุ่มและการเรียนแบบมวลชน ตลอดจน สื่อที่ใช้เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรม ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ตัวอย่าง นวัตกรรมสื่อการสอน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วย สอน (CAI) มัลติมีเดีย (Multimedia) การประชุมทางไกล (Teleconference) ชุดการสอน (Instructional Module) วิดีทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Video)

4. นวัตกรรมทางด้านการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดผลและประเมินผลได้ อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยสถาบัน ด้วยการประยุกต์ใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตัวอย่าง นวัตกรรมทางด้าน

การประเมินผล ได้แก่ การพัฒนาคลังข้อสอบ การลงทะเบียนผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การใช้
บัตรสมาร์ทการ์ด เพื่อการใช้บริการของสถาบันศึกษา การใช้คอมพิวเตอร์ในการตัดเกรด

5. นวัตกรรมการบริหารจัดการ เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการ
บริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ
โลก นวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้ทางด้านการบริหารจะเกี่ยวข้องกับระบบการจัดการฐานข้อมูลในหน่วยงาน
สถานศึกษา เช่น ฐานข้อมูล นักเรียน นักศึกษา ฐานข้อมูล คณะอาจารย์และบุคลากร ในสถานศึกษา ด้านการเงิน
บัญชี พัสดุ และครุภัณฑ์ ฐานข้อมูลเหล่านี้ต้องการออกระบบที่สมบูรณ์มีความปลอดภัยของข้อมูลสูง นอกจากนี้ยังม
มีความเกี่ยวข้องกับสารสนเทศภายนอกหน่วยงาน เช่น ระเบียบปฏิบัติ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ที่เกี่ยวกับการจัด
การศึกษา ซึ่งจะต้องมีการอบรม เก็บรักษาและออกแบบระบบการสืบค้นที่ดีพอซึ่งผู้บริหารสามารถสืบค้นข้อมูลมาใช้
งานได้ทันทีตลอดเวลา การใช้นวัตกรรมแต่ละด้านอาจมีการผสมผสานที่ซ้อนทับกันในบางเรื่อง ซึ่งจำเป็นต้องมีการ
พัฒนาร่วมกันไปพร้อม ๆ กันหลายด้าน การพัฒนาฐานข้อมูลอาจต้องทำเป็นกลุ่มเพื่อให้สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมในทางพระพุทธศาสนา

นวัตกรรมการในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สื่อใหม่ ๆ ที่ผลิต จัดเตรียม และนำเสนอเพื่อให้เกิดความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา ที่เข้าใจได้ง่าย เห็นเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่าง
เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย การพัฒนาวิวัฒนาการของมนุษยชาติได้เกิดขึ้นตลอดเวลา ที่เรียกว่า “ทุนทางปัญญา”
(Intellectual Capital) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณค่าแห่ง “ความเป็นอารยธรรม-ความศิวิไลซ์” (Civilization) ของสังคม
มนุษย์ ที่แสดงออกเป็นชิ้นงานทางสถาปัตยกรรมในแต่ละสมัย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า สภาวะทางสังคมมนุษย์จะคง
ความดั้งเดิมเก่าแก่อยู่ตลอดกาลนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะเป็นการฝืนต่อกฎแห่งการกำหนดธรรมชาติของธรรมชาติ
ในสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่ต้องไม่เที่ยง ไม่คงทนในสภาพเดิมตลอดไป นั่นคือ “กฎแห่งอนิจจัง” (มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. 2539 : 59) ซึ่งมี “ภาวะแห่งสันตติ” คือ ความต่อเนื่องของปรากฏการณ์ได้ปิดบัง “ปัญญา” ทำให้เกิด
ความรู้ไม่เท่าทันสภาวะธรรมนั้น ๆ ด้วย “อวิชชา” หมายถึง ความไม่รู้จริงในความจริงอันประเสริฐ ฉะนั้น “ความ
ศิวิไลซ์” ที่เป็นอารยธรรมของสังคมมนุษย์ จึงหมายถึง “ความก้าวหน้าทางวิทยาการ” ที่เรียกว่า “เทคโนโลยี”
(Technology) ส่วนตัวบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าในการบำเพ็ญเพียรภาวนาทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “ปัญญาญาณ” 1
“พุทธปัญญา” 1 “อภิปญญาสิกขา” 1 หรือ “ญาณทัสสนวิสุทธิ” 1 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 419)
(มรรค 4 – มรรคญาณ – มัคคญาณ) หรือจะเรียกสามัญว่า “ญาณ-วิชา” คือ ปัญญาหยั่งรู้ ความรู้แจ้ง ความรู้
พิเศษ ซึ่งหมายถึง การบรรลุถึงความตรัสรู้ในอริยสัจธรรม ที่แสดงถึง “ความเป็นอริยบุคคล” (โลกกุตตรภูมิแห่งพระ
อริยเจ้า) ที่เป็นขั้นสูงสุด คือ “พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า” เฉกเช่น พระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนาของเรา
ทั้งหลาย สังคมมนุษย์วัดความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของชีวิตอยู่ที่ “เทคโนโลยี-วิทยาการ” ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ
ที่เรียกว่า “นวัตกรรม” (Innovations) หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นักประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สถาปัตยกรรมทางคอมพิวเตอร์ (Computer) อินเทอร์เน็ต (Internet) การสื่อสารคมนาคม (Telecommunication)
ที่มุ่งเน้นเป็น “เครือข่ายระบบดาวเทียม” (Satellite Network) ที่ประกอบรวมกัน เรียกว่า “เทคโนโลยีสารสนเทศ”
(Information Technology) นั้นหมายความว่า วิถีชีวิตมนุษย์สมัยปัจจุบันได้ก้าวสู่ “ยุคสังคมสารสนเทศ”
(Informative Society Ages) โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพและการพัฒนาปัญญา ที่ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพสูง ที่สามารถประยุกต์ดัดแปลงใช้ “เทคโนโลยี” ได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาดและมี
ความสุ

จากนิยามคำว่า นวัตกรรม จะพบว่า เป็นแนวคิดในการปฏิบัติแบบใหม่ที่จะก่อให้เกิดผลที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ในการเรียนรู้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ถือว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบนวัตกรรมแห่งความรู้ใหม่ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดจะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสั่งสอนพุทธบริษัททั้ง 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา เป็นเวลา 45 ปี นับตั้งแต่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มีคำสอน 84,000 พระธรรมขันธ์ เมื่อนำมาจัดหมวดคำสอนเป็นหนังสือพระไตรปิฎกได้จำนวน 45 เล่มในประเทศไทย ส่วนการจัดแต่งหนังสือพระไตรปิฎกประเทศอื่น ๆ จำนวนเล่มจะเท่ากัน อยากจะกล่าวนี้นี้ คือ นวัตกรรมคำสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งสามารถสรุปหลักการสอนเพื่อการเรียนรู้ได้ดังนี้ พระพุทธองค์ทรงสอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยากหรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อริยสัจ ซึ่งทรงเริ่มสอนให้เรียนรู้เรื่องความทุกข์ความเดือดร้อน เพื่อเรียนรู้ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว เมื่อเวลาเกิดปัญหาให้เรียนรู้ปัญหานั้นด้วยตนเอง โดยให้เอาปัญหา หรือความทุกข์นั้นมาเป็นบทเรียนว่า ปัญหาอะไร สาเหตุของปัญหานั้นเกิดจากอะไร วิธีแก้ปัญหายังไง เมื่อรู้แล้ว การแก้ปัญห และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นต่อไป

จากแนวคิดข้างต้นชี้ให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ไม่ใช่สร้างปัญหาเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นทุกข์มากขึ้น วิธีการเรียนรู้จากเรื่องง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันไปหาสิ่งยากตามลำดับเป็นการสอนแบบใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยความจริงให้ผู้เรียนได้ดูได้เห็นได้ฟังเองอย่างที่เราเรียกว่าประสบการณ์ตรง สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คุณอยู่ในเรื่อง มีจุดไม่วอกวนไม่ไขว่ไขว่ ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไร เกี้ยวข้องในเนื้อหา สอนมีเหตุผล พิจารณาเห็นจริงได้ สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก ฯลฯ สอนสิ่งที่มีความหมายควรที่เขาคะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง ฯลฯ

จากแนวคิดในการสอนดังกล่าวพบว่าเป็นนวัตกรรมการสอนที่ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนผู้เรียนและเผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะหลักการสอนที่ว่าสอนเท่าที่จำเป็นพอดีกับผู้เรียน ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก คำนี้เป็นคำแนะนำครูสอนที่ดีมาก เพราะครู อาจารย์บางคนชอบสอนอวดอ้างตนเองเก่ง ศิษย์ตามไม่ทันในที่สุดไม่เกิดการเรียนรู้ คำสอนท่านก็ดูเหมือนไร้ประโยชน์ เพราะไม่บรรลุผลการสอน แต่พระพุทธเจ้าสุดยอดการสอนที่ผู้ฟังกล่าวคำเดียวกันว่า สอนให้เห็นด้วยตนเองเหมือนจูงมือไปดูด้วยตา

พุทธองค์ทรงสอนใครทรงบุคคลผู้รับการสอน หรือผู้เรียนก่อนว่าบุคคลนั้น เป็นคนประเภทใดทรงสอนให้สอดคล้องกับจริตคนนั้น และคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ ความพร้อมแคล้วและควรจะสอนอะไร จะสอนด้วยวิธีการอย่างไรให้ผู้เรียน หรือผู้ฟังได้เข้าใจโดยง่าย จากนั้นก็ปรับวิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล ดูความพร้อมของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความพร้อมความสุกงอม และสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งการสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไป ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์ พร้อมช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่มิปมด้อย ที่มีปัญหา จากแนวคิดในการสอนดังกล่าวพบว่าเป็นนวัตกรรมการสอนที่ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนผู้เรียนและเผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะหลักการสอนที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง ชี้ให้เห็นวิธีการสอนที่ดีโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักการสร้างความสนใจในการสอนคนนั้น และนำเข้าสู่อุบายได้ ต้องสร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่งเพลิดเพลินไม่ให้เกิดเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตัว พร้อมสอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น เน้นการสอนโดยเคารพ คือ

ตั้งใจสอน ทำจริงด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน การใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ขวนให้สบายใจ เข้าใจง่าย

จากข้อความข้างต้น การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยวิธีการสอนของครูที่มีความสามารถในการแนะนำให้ถูกกับจริตของคนนั้น โดยเฉพาะนวัตกรรมการสอนด้าน การสร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดภัยเพลิดเพลินไม่ให้เกิดเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตัวเรียกว่าเข้าใจสร้างบรรยากาศที่ดี หลังจากนั้นก็ใช้ศิลปะการสอนได้เต็มที่ ซึ่งจะมีตัวอย่างการสอนพุทธบริษัทจำนวนมากในพระไตรปิฎกศิลปะพุทธวิธีการสอน 4 อย่าง ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต]. 2541 : 45)

1. สันทสนา คือ อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา
2. สมาทปนา คือ จูงใจให้เห็นจริงด้วย ขวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา คือ เราใจให้แก่กลัวกลัวบังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก
4. สัมปหังสนา คือ ขโลมใจให้แช่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ

สรุปศิลปะพุทธวิธีการสอน ได้ว่า สอนให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง จูงใจยอมรับนำไปปฏิบัติ เราใจให้กล้าหาญมั่นใจทำได้ และร่าเริง เบิกบาน จากหลักการดังกล่าวจะพบว่า พระพุทธองค์ทรงใช้ศิลปะการสอนที่ดีและทันสมัยใหม่เสมอ และพระพุทธองค์ทรงมีวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดว่าเป็นนวัตกรรมแบบใหม่ ๆ เสมอเพื่อให้เหมาะสมบุคคลแต่ละคน เช่น รูปแบบสากัจฉา หรือ สนทนา แบบบรรยาย จะเห็นได้ในการประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวัน และแบบตอบปัญหา อย่างตรงไปตรงมา แบบย้อนถาม บ้างก็แยกความตอบบ้างไม่ทรงตอบ และทรงสอนแบบเปรียบเทียบ เป็นต้น หลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมมีส่วนร่วมในการซักถามข้อสงสัยในหลักคำสอนเมื่อเข้าใจแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) จะได้เกิดการเรียนรู้เข้าใจจากการปฏิบัติด้วยตนเองหรือจากประสบการณ์ จนผู้ปฏิบัติเข้าถึงหลักความจริงด้วยปัญญาของตน จิตเป็นกุศลหลุดพ้นจากกิเลส ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถในขั้นนวัตกรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเลิศเหนือคนอื่น

สรุป

นวัตกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงสอนที่เป็นเลิศ ทำให้ผู้ฟังได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตอบข้อสงสัยได้หมด จนทำให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาเลื่อมใส นำไปปฏิบัติตามด้วยความพอใจใคร่อยากเรียนรู้ด้วยตนเอง นี่คือนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธ ซึ่งคำสอนของพระองค์ กล่าวได้ว่า สันทสนา คือ อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา สมาทปนา คือ จูงใจให้เห็นจริงด้วย ขวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ สมุตเตชนา คือ เราใจให้แก่กลัวกลัวบังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก สัมปหังสนา คือ ขโลมใจให้แช่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงใช้ขั้นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาให้พุทธบริษัทได้เป็นแนวทางการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์เพื่อเรียนรู้พระธรรมวินัย ได้ถูกต้องและต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต トラบไต่ที่ยังเป็นปัญชนแบบพวกเราต้องเรียนรู้และปฏิบัติต่อไปเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เกิดจิตมีสมาธิและพัฒนาโลกียะปัญญาให้เป็นปัญญาแห่งสัมมาทิฐิที่ต้องเรียนรู้พัฒนาครูและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

จรรยา วงศ์สายัณห์. (2520). **นวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2521). **หลักการทฤษฎีและนวัตกรรมของการศึกษา**. กทม. :
ประสานการพิมพ์.

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. (2562) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://eduandtechno.blogspot.com/> [12 มิถุนายน 2562].

บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2543). **นวัตกรรมการศึกษา**. นนทบุรี: SR Printing.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11**.
กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 30**.
กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
www.ratchakitcha.soc.go.th [30 เมษายน 2563].

ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2563). **ความหมายของนวัตกรรม
การศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://ceit.sut.ac.th/km/?p=138>
[30 เมษายน 2563].

ศิลปศึกษาท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ART EDUCATION IN THE AGE OF THE 21st CENTURY SKILLS

สืบศักดิ์ สิริมงคลกาล

SUEBSAK SIRIMONGKOLGAL

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการปรับตัวของวงวิชาการศิลปศึกษา ท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนางานการศึกษาในทุกแขนงทั่วโลกตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยปัจจุบันวงวิชาการศิลปศึกษาในประเทศไทยมีการปรับตัวและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 แต่กระบวนการปรับตัวและพัฒนาดังกล่าวยังเป็นไปภายใต้กรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2558 รวมถึงระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. และ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานเหล่านี้เต็มไปด้วยระเบียบข้อบังคับมากมาย การเรียนการสอนศิลปศึกษาจึงขาดความหลากหลายเชิงวิชาการ ไม่สามารถบูรณาการตามแนวคิดการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอกระบวนการพัฒนาครูศิลปศึกษาด้วยรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ไว้ในช่วงท้ายของบทความ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

คำสำคัญ : ศิลปศึกษา, รูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The aim of this article is to present the process of adapting 21st century skills to art education. Such skills play an important role in developing education in all areas of study. Recently, art education in Thailand has adapted and developed curriculums, relating to the 21st century skills. The process of adaptation and development is still based on the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, Thai Qualification Framework for Higher Education B.E. 2558 with quality assurance. There are many rules to this stands. There is also a lack of knowledge within art education and no integration of teaching and learning using the 21st century skills. At the end of this article, the author presents the process of developing art education teachers to use the 21st century skills. A guideline to develop curriculums and the process of teaching and learning is given with the aim of matching students and the users of graduates' needs. There is a need to be

up to date with the 21st century skills as regards to changes with society, the economy, and politics.

Keywords : Art education, Teaching and learning for the 21st century.

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันวงวิชาการทางการศึกษาทุกแขนงในประเทศไทย กำลังถูกขับเคลื่อนให้ปรับตัวท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่กำลังมีอิทธิพลและบทบาทต่อวงการศึกษาทั่วโลก ส่งผลให้ปัจจุบันเกิดเวทีอบรมสัมมนาเชิงวิชาการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 กันอย่างกว้างขวาง แรงกระตุ้นทางการศึกษาดังกล่าวได้ส่งผลต่อวงวิชาการทางศิลปศึกษาของไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นแรงขับให้วงวิชาการทางศิลปศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษาเริ่มมีการตื่นตัว มีการเคลื่อนไหวทั้งการจัดอบรมสัมมนาในรูปแบบการบรรยายในเชิงวิชาการ รูปแบบการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงาน (Workshop) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 หรือแม้กระทั่งการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรฯ ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 กันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากจะศึกษากระบวนการปรับตัว และกระบวนการพัฒนาของวงวิชาการศิลปศึกษาท่ามกลางกระแสการสอนดังที่กล่าวมา จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันทั้งระบบจึงจะสามารถเข้าใจกระบวนการปรับตัว และกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในระดับอุดมศึกษาอย่างรอบด้านได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอกระบวนการปรับตัวของวงวิชาการศิลปศึกษา ท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อแสดงบทบาทและอิทธิพลของรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มีต่อวงวิชาการศิลปศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตของเรื่อง

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการนำเสนอกระบวนการปรับตัวของวงวิชาการศิลปศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยเนื้อหาของบทความแสดงบทวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์สภาพระบบการศึกษาและสภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยกรอบมาตรฐานทางการศึกษาที่มีระเบียบข้อบังคับมากมาย ส่งผลครูผู้สอน ตลอดจนวงวิชาการศิลปศึกษาไม่สามารถพัฒนา และปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนทิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ ดังนั้นในช่วงท้ายของบทความนี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาครูศิลปศึกษาด้วยรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูศิลปศึกษาให้ตรงต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในศตวรรษที่ 21ต่อไป

คำจำกัดความหรือนิยามต่าง ๆ

รูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีออนไลน์อันทันสมัย และมุ่งเน้นกระบวนการเรียนการสอนเชิงบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ พร้อมทั้งส่งเสริมวิชาการภาคปฏิบัติเชิงพื้นที่นอกห้องเรียนมากยิ่งขึ้น

สภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสอนเพื่อตอบสนองต่อโจทย์วัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด ซึ่งระบุชุดอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้วางกรอบและกระบวนการสอนภายใต้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2551 ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวได้ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กับโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และใช้กับโรงเรียนทั่วไปในปี พ.ศ.2546 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเปิดโอกาสให้ชุมชนและสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ต่อมาในปีพ.ศ.2551 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนและรวบรวมจุดดี จุดด้อยของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 มาพัฒนาและปรับปรุงร่วมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ส่งผลให้หลักสูตรฯ พ.ศ.2551 มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เป็นต้น ทำให้มีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติในการเรียนการสอนในแต่ละระดับ และยังเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้นที่สำคัญทางการศึกษาอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 :คำนำ)

สำหรับวิชาการด้านศิลปศึกษา ภายใต้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่บังคับใช้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2551 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ภายในหลักสูตรฯ ได้มีการกำหนดหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะขึ้น โดยมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน ครอบคลุม ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ สำหรับในด้านศิลปะซึ่งกำหนดไว้คือทัศนศิลป์นั้นได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่ององค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ มีความเข้าใจในวัสดุอุปกรณ์ และสามารถประยุกต์เทคนิค วิธีการของศิลปินมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจากจินตนาการ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถวิพากษ์วิจารณ์คุณค่าของงานทัศนศิลป์ได้ (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 :น. 1) โดยองค์ความรู้ที่กล่าวมาทางหลักสูตรได้กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ด้านคือ มาตรฐาน ศ 1.1 มุ่งเน้นด้านทฤษฎีและปฏิบัติ รวมถึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ศิลปะในชีวิตประจำวัน และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ ส่วนมาตรฐาน ศ 1.2 มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจองค์ความรู้ในด้านความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ศิลป์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสากล ซึ่งทั้ง 2 มาตรฐานครอบคลุมระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาที่ 1-6 และระดับมัธยมศึกษาที่ 1-6

จากมาตรฐานการศึกษาภายใต้หลักสูตรแกนกลางในข้างต้น เมื่อผู้เขียนพิจารณากระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้หลักสูตรฯ ดังกล่าวในปัจจุบัน ผ่านประสบการณ์นิเทศน์ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาตลอด 9 ปีที่ผ่านมาพบว่า ผู้สอน (นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) สามารถทำการสอนภายใต้ระบบหลักสูตรฯ ได้ดีในระดับหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือผู้สอนยังไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ตามที่หลักสูตรฯ กำหนดได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเนื่องจากในกระบวนการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนหรือนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงเป็นเพียงเด็กและเยาวชนเท่านั้น ดังนั้นสมาธิในการนั่งฟังบรรยายทฤษฎีทางศิลปะจึงยังส่งผลให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการศึกษาด้านทฤษฎีไปพอสมควร ในขณะที่มาตรฐานการศึกษาในด้านทักษะปฏิบัตินั้น กลับพบว่าธรรมชาติของผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่า แต่เมื่อผู้เขียนพิจารณาภายใต้ความสนใจของผู้เรียนนั้นกลับพบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานตามโจทย์ที่ผู้สอนได้มอบหมาย แต่กลับไม่สามารถใช้จินตนาการเพื่อ

สร้างสรรค์ผลงานตามมาตรฐานการศึกษาที่ระบุไว้ได้แต่อย่างใด สาเหตุดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นเพราะครูผู้สอนซึ่งเป็นนักศึกษาฯยังไม่มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดที่ดี เช่น ผู้สอนเคยชินกับการจินตนาการได้แล้วลงมือสร้างสรรค์ผลงานทันที ดังนั้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการสอนจึงไม่สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนนำจินตนาการที่คิดได้นั้นมาร่างแบบ (Sketch) ก่อนนำแบบร่างมาสร้างสรรค์ผลงานจริง อีกทั้งผู้สอนยังคุ้นชินกับการเป็นผู้รับในรั้วมหาวิทยาลัย เมื่อต้องเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ให้หรือผู้สอนจึงไม่สามารถถ่ายทอดวิธีการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาได้นอกจากนี้เมื่อผู้เขียนได้ทำการสังเกตกระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพพบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนมักจะไม่ได้มีทักษะที่พัฒนามากขึ้นกว่าเดิมเท่าใดนัก กล่าวคือ ก่อนเรียนมีทักษะอย่างไรหลังเรียนก็ยังมีทักษะอย่างนั้น อาจมีร่องรอยการพัฒนาขึ้นบ้างเพียงเล็กน้อย อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ของผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนก็ไม่ได้ตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์การเรียนรู้เท่าที่ควร

นอกจากข้อสังเกตในประเด็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบมาตรฐานการศึกษาในปัจจุบันที่ผู้เขียนค้นพบข้างต้น ผู้เขียนพบว่าวงวิชาการศิลปศึกษาไม่ว่าจะเป็นภายในหรือนอกจังหวัดนครราชสีมา การที่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามามีบทบาทในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการบีบบังคับให้ครูต้องออกห่างจากนักเรียนเพื่อไปทำรายงานประกันคุณภาพให้กับโรงเรียน หรือไปทำผลงานส่วนตัวเพื่อให้กลุ่มสาระมีศักยภาพ รวมไปถึงมุ่งปั้นเด็กนักเรียนบางกลุ่มเพื่อส่งผลงานศิลปะเข้าประกวดตามเวทีประกวดงานศิลปะต่างๆ ในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งนอกจากนี้เวทีประกวดดังกล่าวแล้วทางโรงเรียนยังมีการจัดเวทีประกวดขึ้นเองหลายระดับ รวมถึงมีการรวมตัวขับเคลื่อนการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการศิลปะ หรือพยายามผลักดันให้ตนเองไปสู่การเดินทางไปพัฒนาทักษะทางศิลปะในต่างประเทศ จากปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับวงวิชาการศิลปศึกษาเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนขึ้นจากการผลักดัน บิบบันจากระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งหากมองในแง่ดีก็อาจจะมองได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมุ่งหวังให้สถานศึกษามีคุณภาพในด้านการศึกษาอย่างรอบด้าน โดยเป็นการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และสถาบันการศึกษาทั้งระบบ แต่ภายใต้ข้อดีที่กล่าวมานั้นผู้เขียนกลับพบข้อเสียมากมายหลายประการ โดยพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพทางศิลปะเพียงบางกลุ่มเท่านั้นในประเด็นนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างผลสัมฤทธิ์ที่พบจากการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะทางศิลปะให้สูงขึ้นตามมาตรฐานการศึกษาแม้แต่น้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะความแออัดของหลักสูตรฯ และระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ด้านหนึ่งต้องการพัฒนาผู้เรียนทั้งระบบ แต่อีกด้านหนึ่งก็มุ่งผลงานลักษณะรางวัลจากการประกวดมาจนเกินไป ส่งผลให้ครูต้องทิ้งนักเรียนกลุ่มใหญ่เพื่อไปพัฒนานักเรียนกลุ่มเล็กที่มีทักษะทางศิลปะสูงกว่า โดยครูกลับทุ่มเทเวลาในการฝึกฝนและผลักดันให้เด็กกลุ่มนี้ลงแข่งขันเพื่อชิงรางวัล สำหรับนำมาใช้เป็นผลงานในการประกันคุณภาพให้กับสถานศึกษา

2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์รวมถึงครูผู้ช่วย ต้องมุ่งเน้นกิจกรรมการแข่งขันชิงรางวัลต่างๆ ให้กับสถานศึกษาเพื่อนำรางวัลเหล่านั้นมายกย่องเชิดชูศักยภาพของสถาบันการศึกษามากจนเกินไป ส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์และครูผู้ช่วยต้องทิ้งหน้าที่สอน เพื่อมาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนหรือหน้าที่นักกิจกรรมให้กับสถานศึกษา ซึ่งการทิ้งหน้าที่ที่ตนเองส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการสอนที่แยลง เด็กๆ เมื่อไม่มีครูมาให้ความรู้หรือความใส่ใจ ด้วยธรรมชาติของเด็กในวัยนี้จึงไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาศิลปะ เนื่องด้วยคุณครูยังไม่สนใจพวกเขาเท่าที่ควรนั่นเอง

3. มาตรฐานการศึกษาด้านศิลปะ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาค่อนข้างล้าสมัย กล่าวคือ ท่ามกลางสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามเทคโนโลยี ดิจิตอลที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่ไม่มีการปรับปรุงหรือพัฒนามากว่า 10 ปี จะล้า

หลังและไม่ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วขององค์ความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน อีกทั้งระบบประกันคุณภาพที่ประเมินไม่ตรงจุด กลับบีบบังคับให้ครูผู้สอนต้องทิ้งหน้าที่สอนไปทำหน้าที่อื่น ส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน และควบคุมชั้นเรียนอย่างเต็มศักยภาพได้ ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ที่ปรากฏอยู่บนกระดาน หากตรวจสอบย้อนกลับไปตามแนวทางแล้ว จะพบว่าผลการเรียนและผลงานต่างๆ ที่ออกมานั้น เป็นการสร้างข้อมูลที่สวยงามเพียงเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจประกันคุณภาพการศึกษาเพียงเท่านั้นซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อมูลวิชาการที่ปรากฏในวารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามที่ระบุว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษาควรถูกยกเลิก เพราะถึงแม้โรงเรียนหลายแห่งได้คะแนนประเมินระดับดีเยี่ยม แต่เด็กไทยกลับมีคะแนนวัดผลการศึกษาที่ต่ำลง เหตุเพราะครูไม่มีเวลาสอน เนื่องจากต้องแบ่งเวลาไปทำเอกสารประกันคุณภาพ ซึ่งก็เป็นรายงานเอกสารที่ไร้ความจริง เมื่อครูไม่มีเวลาสอนเด็กๆ จึงถูกปล่อยปละละเลย แล้วการศึกษาไทยจะมีคุณภาพได้อย่างไร (วิริยะ ฤาชัยพานิชย์. 2559: 7)

4. คุณค่าของวิชาการศิลปะที่สูงค่า แต่กลับไม่ได้รับความสำคัญในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าที่ควรดังที่ปรากฏเป็นจำนวนหน่วยกิต และชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์ที่น้อยมาก จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า วิชาการและองค์ความรู้ทางศิลปะที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในด้านจินตนาการ สุนทรียภาพ จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญานั้น กลับได้รับการให้คุณค่าน้อยมากในระบบการศึกษาไทย ซึ่งในประเด็นนี้ไม่ใช่ว่าเกิดขึ้นเพียงในยุคปัจจุบันเท่านั้นแต่กลับปรากฏว่าคุณค่าทางวิชาการศิลปะได้ถูกละเลยและด้อยค่ามาตั้งแต่อดีตแล้ว โดย อำนาง เย็นสบาย ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า นับตั้งแต่มีการบรรจุวิชาศิลปะลงในหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา พัฒนาการของวิชาการทางด้านศิลปะนั้น ตกอยู่ในสภาพต่ำต้อยด้อยความสำคัญ ถึงขนาดให้ใครมาสอนก็ได้ หรือเวลาใกล้สอบกลับมีการดัดวิชาด้านศิลปะ แล้วเอาวิชาที่มีคะแนนสูงกว่ามาเรียนมาสอนแทน ซึ่งสภาพในโรงเรียนและสภาพหลักสูตรการเรียนการสอนเช่นนี้แทบไม่ต่างกับสภาพสังคมที่มองผู้ประกอบอาชีพศิลปะอยู่ในสภาพที่ต่ำต้อย ไม่สามารถส่งเสริมให้ร่ำรวย เป็นเพียงพวกศิลปินไส้แห้ง หรือเดินกินรำกินเท่านั้น (อำนาง เย็นสบาย. 2545 :15) จากคำกล่าวของนักวิชาการดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าสถานะของวงวิชาการด้านศิลปะและศิลปศึกษาถูกมองข้ามมาโดยตลอด ซึ่งในปัจจุบันสถานะดังกล่าวก็ยังคงปรากฏชัดเจนในหลักสูตรฯ ว่าวิชาการทางด้านศิลปะถูกมองข้ามจากผู้มีอำนาจทางการศึกษา โดย วิริยยุทธ เพชรประไพ ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รร.เสิงสาง จ.นครราชสีมา ได้กล่าวเสริมในประเด็นนี้ว่า หากมองในแง่ความสำคัญของวิชาการศิลปศึกษาในปัจจุบัน จะเห็นว่าแม้บ้านเราจะมีการพัฒนาหรือปฏิรูปการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารก็ยังคงไม่ให้ความสำคัญกับรายวิชาศิลปะมากนัก โดยมองศิลปะเป็นเพียงวิชาเสริม ซึ่งทัศนคติคุณค่าของวิชาการศิลปะในแวดวงการศึกษา ถือเป็นปัญหาต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง หรือแม้แต่ตัวผู้เรียนเองที่ยังไม่รู้ว่าการเรียนศิลปะคืออะไร เรียนไปแล้วนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร เมื่อผู้คนมองไม่เห็นคุณค่า ความสำคัญจึงมีน้อย วิชาการศิลปะจึงมักไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในวงการศึกษาเท่าที่ควร(วิริยยุทธ เพชรประไพ. 2551 : 160-161) จากคำกล่าวของนักวิชาการด้านศิลปะทั้ง 2 ท่านแสดงให้เห็นสภาพวิชาการศิลปศึกษาในระบบการศึกษาไทยอย่างชัดเจนว่าวิชาศิลปะคงเป็นเพียงวิชาที่นำมาเติมที่ว่างในหลักสูตรให้เต็มเพียงเท่านั้น ไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากฝ่ายบริหารการศึกษาเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ทางศิลปะอย่างมาก จึงมองไม่เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของวิชาการศิลปะที่จะนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมได้อย่างไร

ภายใต้ข้อเสีย 4 ประการซึ่งผู้เขียนได้เสนอมานี้ เป็นเพียงข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนในระบบการศึกษาด้านศิลปศึกษาของไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนถึงสภาพการศึกษาไทยอย่างชัดเจนทั้งระบบอีกด้วย ดังนั้นสภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงไม่สามารถผลิตผู้เรียนให้มี

ศักยภาพตรงต่อมาตรฐานการศึกษาปี พ.ศ.2551 อย่างเต็มศักยภาพมากมายได้ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่ไม่เป็นไปตามเป้านี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

สภาพการเรียนรู้การสอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

สำหรับวิชาการศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบัน กระบวนการเรียนการสอนถูกกำกับภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติหรือที่นิยมเรียกกันเป็นตัวอักษรย่อว่า มคอ. (Thai Qualifications Framework for Higher Education :TQF) โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒินี้ทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2552 ฉบับที่สองในปี พ.ศ.2554 จนถึงปัจจุบันที่เป็นฉบับที่ 3 ปี พ.ศ.2558 โดยการเรียนการสอนภายใต้มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แต่ละมหาวิทยาลัยสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดของการบริหารและจัดการเรียนการสอน หรือเพิ่มเติมองค์ความรู้ได้อย่างอิสระกว่าในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งแต่ละมหาวิทยาลัยยังได้รับอิสระในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของตนได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งในประเทศไทยจึงมีความเข้มข้นและมีความหลากหลายเชิงวิชาการที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่สิ่งที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันคือกระบวนการเรียนการสอนวิชาการศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะมุ่งเน้นการพัฒนาให้นักศึกษาให้มีความพร้อมสำหรับประกอบวิชาชีพครูต่อไปในอนาคต

ในกระบวนการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่ครูศิลปศึกษาภายใต้กรอบ มคอ. ในปัจจุบัน หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทยนิยมร่างหลักสูตรฯ ให้รายวิชาเอกมีจำนวนหน่วยกิตอยู่ที่ 3 หน่วยกิต การระบุให้รายวิชาเอกมี 3 หน่วยกิต เป็นเพราะธรรมชาติการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะจำเป็นต้องเรียนทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการปฏิบัติ และหากเป็นรายวิชาปฏิบัติการทางศิลปะโดยตรงแล้วก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนมาก ดังนั้นจำนวนหน่วยกิตจึงนิยมระบุไว้ที่ 3 หน่วยกิต เพื่อความเหมาะสมขององค์ความรู้ของรายวิชา นอกจากนี้รายวิชาต่างๆ ของวิชาเอกภายในหลักสูตรฯ จะจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวิชาด้านทฤษฎีและกลุ่มวิชาด้านปฏิบัติ โดยจำนวนรายวิชาในทั้ง 2 กลุ่ม ทางหลักสูตรฯ จะเฉลี่ยรายวิชาให้เท่ากัน หรืออาจเน้นหนักไปทางกลุ่มด้านปฏิบัติมากกว่าเล็กน้อย ส่วนหนึ่งเนื่องจากวิชาปฏิบัติการทางศิลปะมีความหลากหลายทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะสื่อผสม และศิลปะรูปแบบประยุกต์ศิลป์ เป็นต้น การจำแนกรายวิชาออกเป็น 2 กลุ่มดังกล่าว เพื่อให้ศึกษามีองค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ภายในหลักสูตรศิลปศึกษาส่วนใหญ่ยังมีกลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไปที่มุ่งให้ผู้เรียนความรู้รอบด้าน และมีกลุ่มวิชาชีพครูที่กำกับองค์ความรู้ทางด้านการสอนและการประเมินผล ซึ่งหากมองในภาพรวมของหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแต่ละแห่ง จะมีโครงสร้างหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันคือ โครงสร้างหลักสูตรฯ จำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวิชาเอก กลุ่มวิชาชีพครู และกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป

สำหรับสภาพการเรียนรู้การสอนศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้รับแนวคิดและอิทธิพลจากกระบวนการเรียนการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ) ผู้ขับเคลื่อนการเปิดสอนระดับปริญญาตรี การศึกษาด้านจิตรกรรมศิลปะศึกษา ในปี พ.ศ.2511 โดยหลักสูตรฯ ดังกล่าวถือเป็นก้าวแรกที่ครูผู้สอนศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษา จะได้รับปริญญาตรีทั้งหมด ดังนั้นวิทยาลัยวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งภายหลังคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงนับเป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่ผลิตครูศิลปศึกษาเข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย (พิบูลย์ มังกร. 2560 : 28) นอกจากนี้ อารี สุทธิพันธุ์ ยังเป็นผู้บุกเบิกกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาในรูปแบบพัฒนาการ (Progressive Education) ในประเทศไทย โดยกระบวนการเรียนการสอน

ดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจาก จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (ค.ศ.1859-1952) ที่มีแนวทางการศึกษาแบบเสรีนิยมต่อต้านวิธีการศึกษาแบบท่องจำ ให้ความสำคัญกับสติปัญญา และมุ่งเน้นความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ โดย อารี สุทธิพันธุ์ นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นเสรีภาพทางความคิด ส่งเสริมศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน และเน้นการลงมือทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์ โดยกระบวนการสอนรูปแบบนี้ผู้สอนต้องเป็นผู้แสวงหาวิธีสอนใหม่อยู่เสมอ และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่กระบวนการมากกว่าผลงานสำเร็จ (พิบูลย์ มังกร. 2560 : 33-35 ; มาลี จิรพัฒนานนท์. 2561 : 1480)

กว่า 5 ทศวรรษในกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับปริญญาตรี อารี สุทธิพันธุ์ ถือเป็นผู้ให้ทั้งแนวคิด กระบวนการสอน องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการศิลปศึกษาให้แก่ลูกศิษย์มากมาย โดยกลุ่มลูกศิษย์ดังกล่าวได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพหลากหลายสาขา ทั้งวิชาชีพครู อาจารย์ นักวิชาการ นักออกแบบ ศิลปินอิสระ นักธุรกิจ ฯลฯ กลุ่มลูกศิษย์เหล่านี้ได้มีส่วนขับเคลื่อนให้วงวิชาการศิลปศึกษาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันแต่อย่างไรก็ตามภายหลังกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบที่พัฒนาการตามแนวทางของ อารี สุทธิพันธุ์ ถูกนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนลดน้อยลง เนื่องจากระบบการศึกษามีการปรับรูปแบบกระบวนการสอนให้เข้ากับกระแสความต้องการครูศิลปศึกษาที่สอนเก่งถ่ายทอดเก่งมากกว่าเก่งทักษะปฏิบัติดังนั้นในระยะหลังกลุ่มวิชาศิลปศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญกับทักษะการสอนก่อนการแสวงหาความรู้จากทักษะทางศิลปะ กระบวนการสอนที่ลดความเข้มข้นทางด้านการปฏิบัติลงอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ทางศิลปะไม่จำเป็นต้องเกิดจากประสบการณ์ปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ดังนั้นภาพการศึกษาวชิราวุธศึกษาในปัจจุบันจึงเป็นไปในลักษณะมุ่งเน้นให้นักศึกษามีทักษะการสอนมากกว่าทักษะปฏิบัติ โดยมหาวิทยาลัยบางแห่งมุ่งเน้นไปที่ทักษะการสอนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นวิชาการศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันในภาพรวมจึงเป็นไปในลักษณะเน้นทักษะการสอนมากกว่าทักษะปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งกระบวนการสอนในรูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตครูศิลปศึกษาที่มีความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการศิลปะแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเชี่ยวชาญ ซึ่งผู้สอนอาจไม่มีความจำเป็นต้องมีทักษะทางปฏิบัติที่เชี่ยวชาญมากเท่าใดนัก เพราะผู้สอนเป็นครูไม่ใช่ศิลปิน

“ผมเป็นครู ไม่ใช่ศิลปิน” เป็นวาาทกรรมสำคัญของอารี สุทธิพันธุ์ ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงความหมายของคำดังกล่าวไว้ว่าอย่างน่าสนใจว่า “ผมเป็นครู ไม่ใช่ศิลปิน” เป็นคำที่ท่านอาจารย์กล่าวอยู่เสมอ โดยท่านอุทิศตนเป็นครูผู้สอนวิชาการศิลปะ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของครูอารีจึงเป็นการค้นหากระบวนการ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นหลังหรือลูกศิษย์สร้างงานศิลปะด้วยตัวของเขาเอง (อารี สุทธิพันธุ์. 2556 : 3) ซึ่งการค้นหากระบวนการของอารี สุทธิพันธุ์ในความหมายดังกล่าวนี้ เป็นไปในลักษณะฝึกสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างสม่ำเสมอและฝึกทักษะปฏิบัติที่เข้มข้น เมื่อค้นพบกระบวนการหรือเทคนิคใหม่จากการฝึกฝน หรือแม้กระทั่งจากการค้นคว้าเชิงวิชาการ อารี สุทธิพันธุ์จะนำมาถ่ายทอดในกระบวนการเรียนการสอนภายในห้องเรียนในทันที ต่อมาภายหลังวาาทกรรมดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้สื่อความหมายบิดเบือนไปมากพอสมควร กล่าวคือ คำว่าครูไม่ใช่ศิลปินกลายเป็นนิยามที่นักวิชาการศิลปศึกษาในยุคหลังนำมาใช้ตีความให้สอดคล้องกับหลักสูตรศิลปศึกษาที่ตนเขียนขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมุ่งเน้นผลิตครูศิลปะที่มีทักษะการสอนหรือการถ่ายทอดที่ดีเยี่ยม ดังนั้นครูจึงถูกตีความหมายว่าต้องมีทักษะถ่ายทอดเก่ง จนภายหลังหลักสูตรการสอนศิลปศึกษาจึงให้ความสำคัญกับทักษะการสอนมากกว่าทักษะปฏิบัติ เห็นได้จากจำนวนหน่วยกิตทางวิชาชีพครู จำนวนกิตติวิชาการทางการสอนและวิชาการทางด้านทฤษฎี มีจำนวนมากกว่าหน่วยกิตทางด้านวิชาปฏิบัติ ดังนั้นในปัจจุบันจึงมักได้ยินคำว่า “ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องเก่งทักษะปฏิบัติ เพราะเป็นครูศิลปะไม่ได้เป็นศิลปิน” จากครู อาจารย์ ตลอดจนนักเรียนนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษาทั่วประเทศ วาาทกรรมดังกล่าวจึงได้เป็นข้อถกเถียงกันในวงวิชาการศิลปศึกษาและวงวิชาการศิลปะเชิงทัศนศิลป์ที่มีความใกล้เคียงทางศาสตร์และองค์ความรู้แต่วิชาการศิลปะเชิงทัศนศิลป์นั้นมิได้เรียนองค์

ความรู้ทางการสอนแต่อย่างใด กระบวนการถกเถียงดังกล่าวเป็นไปในลักษณะเชิงคำถามว่าตกลงผู้สอนศิลปะควรมีความรู้ทางการสอนมากกว่าทักษะปฏิบัติหรือ ถ้าอย่างนั้นครูจะเอาความรู้ทางศิลปะที่ลุ่มลึกด้านไหนไปสอน เพราะครูศิลปะยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญในทักษะปฏิบัติที่ดีเลย แล้วจะสอนผู้เรียนให้มีความรู้มีทักษะทางปฏิบัติที่ดีได้อย่างไร

สำหรับประเด็นคำถามถึงปัญหาของกระบวนการผลิตครูศิลปศึกษาในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้นจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เสนอข้อคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่าในกระบวนการผลิตครูศิลปศึกษา ซึ่งมีพื้นฐานองค์ความรู้ทางวิชาสามัญ วิชาชีพ และวิชาพื้นฐาน จึงเป็นปัญหาว่ากระบวนการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูศิลปศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ควรมุ่งเน้นไปในทางไหน ซึ่งหากเน้นไปที่วิชาสามัญและวิชาชีพเฉพาะมาก ก็จะได้ครูที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาเฉพาะสาขาศิลปะมาก แต่อาจจะขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ความสามารถดังกล่าว แต่หากเน้นไปที่วิชาการศึกษามากก็จะมีผลให้ความรู้ความสามารถในวิชาชีพศิลปะเฉพาะสาขาน้อยลง ก็จะมีผลต่อความสามารถในการสอนเช่นกัน ดังนั้นลูกผสมระหว่างสายการศึกษาและวิชาชีพเฉพาะด้านอย่างศิลปศึกษาต้องมีการจัดสัดส่วนระหว่างวิชาการและปฏิบัติการให้ดี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกระทั่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการผลิตครูศิลปศึกษาที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ซึ่งในประเด็นนี้ก็จำเป็นต้องสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและทิศทางของการพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน (จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. 2545 : 94-95) นอกจากนี้ พิบูลย์ มังกร อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ยังได้เสนอข้อคิดเห็นในประเด็นข้างต้นไว้อย่างน่าสนใจเช่นกันว่า ในกระบวนการผลิตครู ทักษะปฏิบัติและทักษะทางทฤษฎีควรพัฒนาควบคู่กันไป เนื่องจากหากพัฒนาทักษะปฏิบัติมากเกินไป ผู้เรียนจะเก่งสร้างสรรค์และอาจมีฝีมือทัดเทียมกับครูหรือเหนือกว่าครูแต่กระบวนการนี้จะเป็นการสอนให้ผู้เรียนเลียนแบบหรือลอกแบบครูส่งผลให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานได้แต่ถ่ายทอดไม่เป็น ไม่มีวิธีสอน จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในวิชาชีพครูได้ แต่หากมุ่งเน้นทฤษฎีมากเกินไปผู้เรียนก็จะอ่อนด้อยทักษะปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนเมื่อไปเป็นครู จะไม่สามารถสาธิตหรืออธิบายกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานให้นักเรียนเข้าใจได้ ดังนั้นกระบวนการทั้งสองจึงควรพัฒนาควบคู่กันไปอาจารย์หรือครูผู้สอนศิลปศึกษาควรเป็นเพียงผู้แนะแนวหรือโค้ช ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นไปตามแนวทางตนเองถนัด นอกจากนี้ยังควรเสริมเรื่องทักษะทางความคิดเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งทักษะทางความคิดจะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น คิดเชื่อมโยง คิดพลิกแพลง คิดสร้างสรรค์ (พิบูลย์ มังกร. 2563 : สัมภาษณ์)

จากคำกล่าวของนักวิชาการทางศิลปศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นว่าจำเป็นที่ครูศิลปศึกษาต้องเก่งทั้งทักษะการสอนและทักษะปฏิบัติควบคู่กันไป จึงจะสามารถเป็นครูศิลปศึกษาที่มีศักยภาพได้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสภาพการปรับตัวของวิชาการศิลปศึกษาอย่างชัดเจนว่า วิชาการศิลปศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาไทยที่มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา การจะมีนักวิชาการเช่น อารี สุทธิพันธุ์ มาขับเคลื่อนกระบวนการคิดรูปแบบใหม่ๆ ให้กับการสอนศิลปศึกษาเหมือนในอดีตนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสภาพปัจจุบันกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศึกษาทั่วประเทศล้วนถูกกำกับมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นการคิดใหม่ทำใหม่ทีนอกเหนือจากกรอบคิดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) นั้นจึงเป็นเรื่องยาก ประกอบกับวิชาการสายวิชาชีพครูทุกแขนงล้วนถูกกำกับโดยคุรุสภาอีกทอดหนึ่ง ส่งผลให้ความหลากหลายทางวิชาการในระดับอุดมศึกษาที่เคยเป็นมาในอดีตจึงลดน้อยถอยลง แม้กระบวนการเขียนหลักสูตรจะมีช่องทางให้สามารถเขียนหลักสูตรที่แสดงอิสระทางวิชาการได้ แต่ก็ต้องเป็นไปภายใต้กรอบของ มคอ. คุรุสภา และระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเห็นได้ว่าทางฝ่ายบริหารทางการศึกษาในประเทศไทยวางระบบ

และกลไกการศึกษาเป็นไปตามกรอบที่ตนเองตั้งขึ้น และเชื่อมั่นว่าระบบมาตรฐานการศึกษาและประกันคุณภาพการศึกษาจะช่วยให้คุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยดีขึ้นตามลำดับ

ขณะที่ฝ่ายบริหารทางการศึกษามีความเชื่อมั่นว่าระบบมาตรฐานการศึกษาและระบบประกันคุณภาพการศึกษาจะช่วยให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น กลับปรากฏสภาพความเป็นจริงของวงวิชาการอุดมศึกษาที่ปรากฏปัญหาต่างๆ สู่สายตาประชาชนคนไทยมากมาย เช่น ภาพสถาบันการศึกษาต่างๆ ใช้เวลาเตรียมเอกสาร เตรียมรับการประเมิน และรับการประเมินอยู่ตลอดทั้งปี รวมถึงตัวบ่งชี้ในกระประเมินก็เปลี่ยนไปทุกรอบการประเมิน ส่งผลให้การประเมินคุณภาพกลายเป็นภาระและไม่เป็นตัวช่วยในการยกระดับคุณภาพการศึกษาเท่าใดนัก (สมาน อัครภูมิ. 2557 : 9) นอกจากนี้ปัญหائبณฑิตตงานที่เห็นได้จากตัวเลขบัณฑิตจบใหม่ว่างงานสูงขึ้นโดยปรากฏข้อมูลว่าในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีบัณฑิตตงานจำนวนสูงถึง 3.7 แสนคน และในเดือนมีนาคม ปีพ.ศ.2563 จะมีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนทั้งกว่า 3 แสนคน เมื่อรวมตัวเลขบัณฑิตตงานกับบัณฑิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในเดือนมีนาคม ปีพ.ศ.2563 จะมีบัณฑิตว่างงานทั้งสิ้นกว่า 5 แสนคน (ฐานเศรษฐกิจ. ออนไลน์. 2563) ประกอบกับข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติล่าสุด เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 ระบุว่า ผู้ว่างงานที่สำเร็จการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 1.48 แสนคน คิดเป็นอัตราว่างงานร้อยละ 1.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2562 : 5) จากตัวเลขดังกล่าวแม้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติจะมีตัวเลขน้อยกว่าข้อมูลจากสื่อฐานเศรษฐกิจ แต่ก็เป็นที่ชัดเจนว่าตัวเลขบัณฑิตว่างงานหรือตงานมีจำนวนที่สูง ประกอบกับการที่รัฐบาลดำเนินโครงการยุวชนสร้างชาติ ใช้งบประมาณกว่า 8.6 พันล้านบาทเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการว่างงานของบัณฑิต โดยโครงการนี้จะมีโครงการแยกย่อยอีก 3 โครงการ (BBCไทย. ออนไลน์. 2563) ซึ่งการเกิดขึ้นของโครงการดังกล่าวได้ตอกย้ำปัญหائبณฑิตตงานให้เห็นชัดว่าเป็นปัญหาที่วิกฤตและเร่งด่วนเพียงไร

ปัญหائبณฑิตตงานในข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลคุณภาพของบัณฑิตไทยที่ปรากฏข้อมูลว่าสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้รับงบประมาณในสัดส่วนที่สูงมากแต่กลับมีคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำเมื่อดูจากคุณภาพของบัณฑิตไทย ซึ่งปัญหาของคุณภาพบัณฑิตนี้เกิดจากมหาวิทยาลัยมุ่งผลประโยชน์เชิงธุรกิจมากเกินไป การเปิดหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หลักสูตรเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติทำให้เด็กขาดทักษะฝีมือสำหรับนำไปประกอบอาชีพ และอาจารย์มหาวิทยาลัยไม่มีคุณภาพ (จตุพล ยงสร. 2560 : 2) ส่งผลให้คุณภาพการสอนของอาจารย์ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านการสอนและภาษาอังกฤษ ต้องสร้างความตระหนักเรื่องคุณภาพการศึกษาให้กับอาจารย์ รวมทั้งปรับปรุงตัวชี้วัดให้ชัดเจน และลดการตรวจสอบเอกสารให้น้อยลง (ภาวนา กิตติวิมลชัย. 2561 : 121) ปัญหาต่างๆ ในเหล่านี้เป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับรองคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากสภาพการณ์เช่นนี้คงไม่อาจเชื่อมั่นได้ว่าระบบระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ทางฝ่ายบริหารนำมาใช้นั้น จะสร้างประชากรคุณภาพที่จะนำพาประเทศชาติให้อยู่รอดและก้าวหน้าท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้อย่างไร

การพัฒนาครูศิลปศึกษาด้วยรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

สถานะที่น่าเป็นห่วงจากคุณภาพการศึกษาไทยในระดับอุดมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ปัจจุบันนักวิชาการทางการศึกษามีแนวคิดที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 หรือที่นิยมเรียกว่า “ทักษะแห่งอนาคตใหม่”(21st Century Skills)ที่แพร่หลายในโลกตะวันตกมาใช้พัฒนากระบวนการศึกษาไทย โดยทักษะดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีออนไลน์อันทันสมัย และมุ่งให้ระบบการศึกษาออกจากพื้นที่ห้องเรียนมาสู่ภายนอกห้องเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมวิชาการภาคปฏิบัติเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น จากกระแส

แนวคิดทางการศึกษาดังกล่าวส่งผลให้วงวิชาการทางการศึกษาของประเทศไทยมีการตื่นตัวในแนวคิดทักษะแห่งอนาคตใหม่เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการจัดอบรมสัมมนาแนวคิดดังกล่าวให้กับบุคลากรทางการศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสนับสนุนให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นของสถาบันการศึกษาของภาครัฐหรือเอกชน โดยให้มีการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในระบบการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

นอกจากกระแสการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว การที่ประเทศไทยเข้าร่วมประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ส่งผลให้วิชาการทางการศึกษาระหว่างประเทศมีการเคลื่อนไหวแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างไร้พรมแดน โดยปัจจุบันหลักสูตรวิชาการศึกษาต่างๆ ของประเทศไทย มักจะมีรายวิชาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะรายวิชาศิลปะและศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เป็นที่นิยมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในอาเซียนอย่างแพร่หลาย ส่วนหนึ่งเพราะธรรมชาติของศิลปะมักจะมีการลื่นไหลทางศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว ซึ่งกระบวนการแลกเปลี่ยนดังกล่าวนี้นิยมทำในรูปแบบของนิทรรศการแสดงผลศิลปะและศิลปวัฒนธรรมอาเซียน หรือศิลปวัฒนธรรมนานาชาติ ซึ่งการที่วงการการศึกษาในประเทศไทยให้ความสำคัญในวิชาการอาเซียน และยังส่งเสริมกระแสทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้วิชาการทางศิลปศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับตัว เพื่อให้พร้อมสำหรับรองรับกระบวนการแลกเปลี่ยนทางแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบผลงานศิลปะกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงในระดับสากลเป็นวงกว้าง ผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศไร้สายในปัจจุบัน

จากกระแสการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และบริบทการศึกษาไทยหลังการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อผู้เขียนพิจารณาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในประเด็นหลักการและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของวิชาการศิลปศึกษาพบว่าหลักการและจุดมุ่งหมายที่ใช้อยู่ถึงปัจจุบัน ยังมีความทันสมัย โดยในด้านจุดมุ่งหมายมีการระบุชัดเจนว่าการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้หลักสูตรฯ ยังส่งเสริมให้มีความยืดหยุ่นในด้านสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และเวลา อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร แก้ปัญหา มีความสามารถใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต สำหรับในด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ทางหลักสูตรฯ ได้มีการระบุความสำคัญอย่างชัดเจน 5 ประการ คือ 1. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร 2. มีความสามารถในการคิด 3. มีความสามารถในการแก้ปัญหา 4. มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

จากจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฯ มีความทันสมัยสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่พอสมควร ซึ่งความสอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิชาการศิลปศึกษาภายใต้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยนั้น มีกรอบแนวคิดครอบคลุมและทันสมัยต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แต่ภายใต้ความทันสมัยของหลักสูตรฯ เมื่อผู้เขียนพิจารณาผลผลิต(นักเรียน)ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาพบว่า ระบบการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยนั้น ขาดความยืดหยุ่นในรูปแบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากตัวผู้สอนยังติดกับระบบการสอนศิลปะในห้องเรียน เนื่องจากถูกปลูกฝังมาด้วยระบบการสอนดังกล่าว นอกจากนี้ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการค้นคว้าองค์ความรู้ทางศิลปะในสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบูรณาการข้ามศาสตร์ ส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนรวมถึงผลงานศิลปะที่นำเสนอสู่สาธารณชนในปัจจุบัน ยังคงเป็นผลงานรูปแบบเดิมๆ เป็นกระบวนการผลิตซ้ำกว่า 5 ทศวรรษมาแล้ว นอกจากนี้ระบบการศึกษาของประเทศไทยยังยึดติดกับคะแนนประเมินผู้สอน คะแนนประเมินคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้ครูต้องทำงานประเมินตนเองและทำงานประเมินให้สถาบันการศึกษามากกว่าการสอน

สภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นโจทย์สำคัญที่ผู้สอนระดับอุดมศึกษา ต้องทำการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ให้มีความทันสมัยต่อรูปแบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยในประเด็นนี้ผู้เขียนในฐานะที่เป็นผู้สอนวิชาการศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงขอเสนอแนะกระบวนการพัฒนาศิลปศึกษาด้วยรูปแบบการสอนในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสอน จากกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ รูปแบบทัศนศิลป์เชิงบูรณาการ เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนของตนได้
2. ครูผู้สอนต้องมีการพัฒนาทักษะความสามารถเชิงสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่ผลงานมีลักษณะเฉพาะตน ผ่านการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน
3. ครูผู้สอนต้องสามารถเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างหลากหลาย สำหรับพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เชิงบูรณาการ และต่อยอดไปประยุกต์ใช้ในการสอนของตนได้

กระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนในข้างต้น เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอนศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงมุ่งพัฒนานักศึกษาศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการศิลปะที่รอบด้านกล่าวคือ มีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นคว้าข้อมูลทางศิลปะ มีความสามารถนำข้อมูลนั้นมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างเชี่ยวชาญ มีความสามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอนและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มีลักษณะเฉพาะและน่าสนใจได้ โดยกระบวนการสอนแบบบูรณาการนี้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง (Storyline Method) ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนเอง และมุ่งเน้นการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ทิตินา แวมมณี, 2552:54) โดยรูปแบบการสอนทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ผู้เขียนนำเสนอรวมถึงทฤษฎีการสอนรูปสร้างเรื่องเป็นกระบวนการสอนรูปแบบทักษะแห่งอนาคตใหม่ ที่จะช่วยให้นักศึกษาศิลปศึกษามีองค์ความรู้ทางวิชาการศิลปะอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านทฤษฎี ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านการสอนศิลปะ รวมไปถึงมีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อแสวงหาแนวคิดและเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบใหม่ๆ ตลอดจนมีความสามารถในการเลือกใช้สื่อสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในการแสวงหาข้อมูล และนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอนของผู้เรียนต่อไปในอนาคตได้ นอกจากนี้กระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนข้างต้น ยังเป็นการสนับสนุนหลักการและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของวิชาการศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่มุ่งเน้นกระบวนการสอนที่ทันสมัยตามรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

สรุป

วิชาการศิลปศึกษาภายใต้ระบบการศึกษาในประเทศไทยทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าศิลปศึกษาภายใต้ระบบการศึกษาไทยเต็มไปด้วยกรอบมาตรฐานการศึกษา ทั้งมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2551 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยกรอบมาตรฐานดังกล่าวบังคับให้ทางสาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันการศึกษาทั่วประเทศต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การที่มีระบบและกลไกของมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวมาครอบและตีกรอบไว้นั้น ส่งผลให้ความหลากหลายทางวิชาการศิลปศึกษาลดน้อยถอยลงไป นอกจากนี้คุณภาพของบัณฑิตที่จบออกไปบรรจุเป็นครูศิลปศึกษาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็เต็มไปด้วยปริมาณมากกว่าคุณภาพ ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับตัวเลขของคุณภาพการศึกษาเลยแม้แต่น้อย แต่อย่างไรก็ตามภายใต้มาตรฐานการศึกษาของไทยที่มีกรอบเข้มงวด กลับระบุแนวทางและข้อสนับสนุนให้ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการมุ่งเน้นดังกล่าวได้สอดคล้องกับทักษะการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลางเช่นกัน แต่ความเป็นศูนย์กลางของผู้เรียนในแนวคิดนี้นั้น ผู้สอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ในเชิงบูรณาการกล่าวคือ สามารถบูรณาการศาสตร์และองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในการสื่อสาร แก้ปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ อีกทั้งผู้สอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อค้นคว้าองค์ความรู้ทางศิลปะ และยังสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางเทคโนโลยีไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า กระบวนการพัฒนาศิลปศึกษาด้วยรูปแบบการสอนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ข้อที่ผู้เขียนเสนอไว้ในข้างต้น จะช่วยยกระดับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ แนวคิดและวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ยกระดับวิชาการศิลปศึกษาในสถาบันการศึกษา ทั้งในด้านกระบวนการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ในศตวรรษที่ 21 ที่บริบทของโลกถูกขับเคลื่อนและหมุนไปด้วยเทคโนโลยีไร้สายอันทันสมัยและไร้พรมแดน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จตุพล ยงศร. (มกราคม-มิถุนายน 2560). “การสูญเสียทางการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิตของอุดมศึกษาไทย”. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 18(1): 2.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2545). “ศิลปศึกษาระบบการเรียนการสอนที่ต้องพัฒนา”. พลที ศุภเศรษฐศิริ, บรรณาธิการ. **ศิลปะ: ศิลปศึกษา**. 94-95. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2563). **บัณฑิตตกงานปัญหาเร่งด่วนในตลาดแรงงานไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thansettakij.com/content/columnist/415736> [25 มกราคม 2563].
- ทิตินา แหมมณี. (2552). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูลย์ มังกร. (2560). **การศึกษาแนวคิดทางทัศนศิลป์ที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนทัศนศิลปศึกษา: กรณีศึกษา อารี สุทธิพันธุ์**. ปริญญาโท สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจิตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. อาจารย์ประจำสาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. สัมภาษณ์. 25 มกราคม 2563.
- ภาวนา กิตติวิมลชัย. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561). “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารหลักสูตรตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพกรณีศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น”. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 13(2): 121.
- มาลี จิรวรรณานนท์. (2561). **สะท้อนคิดทัศนศิลปศึกษาสู่การย้อนคิดการศึกษาไทยเพื่อเสริมสร้างการพัฒนามนุษย์**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล. (2554). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Openworlds.
- วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์. (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม 2559). “เปิดมุมมองปัญหาการศึกษาไทยสู่แนวทางพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ”. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

3(2): 7.

วีรยุทธ เพชรประไพ. (2551). “วิชาศิลปะในมุมมองของครูศิลปะ”. วิรุณ ตั้งเจริญ, บรรณาธิการ. **ครูศิลปศึกษา**. 160-161. กรุงเทพฯ: บริษัท กริดส์ ดีไซน์ แอนด์คอมมูนิเคชั่น จำกัด.

สมาน อัสวภูมิ. (มิถุนายน-กันยายน 2557). “คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นและปัญหาที่ต้องแก้ไข”. วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต. 14(3): 9.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). **สรุปผลการสำรวจ ภาวะการทำงานของประชากร เดือนธันวาคม พ.ศ.2562**. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://www.nso.go.th> [25 มกราคม 2563].

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551).

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อารี สุทธิพันธุ์. (2556). **เพราะผมทำอย่างนี้หรือเขาจึงให้เป็นศิลปินแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : พรินต์โพ.

อำนาจ เย็นสบาย. (2545). “แนวความคิด และการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา”. พลฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, บรรณาธิการ. **ศิลปะ: ศิลปศึกษา**. 15. กรุงเทพฯ :สันติศิริการพิมพ์.

BBC ไทย. (2563). **คนว่างงาน โครงการยุวชนสร้างชาติ 8.6 พันล้านจะแก้ปัญหาบัณฑิตตกงานได้หรือไม่**.

[ออนไลน์].แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-50420137> [25 มกราคม 2563].

4 วิถีชุมชนสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต

4 WAYS OF LIFE IN THE FORM OF A LIVING MUSEUM

สุธิดา วรธนะปรกรณ์, สุธิชาติ ไจชอบสันเทียะ, ภัคดี ปริดาศักดิ์,
นุสรรา ทองคลองไทร, อลิศา โชตินนท์ภิกษา

SUTHIDA WATTHANAPAKON, SUTTICHAT JAICHOBSUNTIA, PAKDEE PREEDASAK,
NUSARA THONGKLONGSAI, ALISA CHOTINONPHICHA

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง 4 วิถีชุมชนสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เป็นการนำเสนอสาระผ่านทัศนคติและการศึกษาข้อมูลจากการประมวลสื่อ และประสบการณ์ตรงของคณะผู้เขียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสื่อสารการวิเคราะห์และวิพากษ์ โดยยกตัวอย่างการศึกษาบริบทเรื่องการออกแบบนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต 4 พื้นที่ ได้แก่ ตลาดสามชุก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และตลาดคลองสวน 100 ปี ในส่วนของการใช้จุดเด่นเรื่องวิถีชีวิตของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างบรรยากาศ และความน่าสนใจภายในพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวาอันเป็นตัวอย่างในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทยอันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” ภายใต้แนวคิดการสร้างชุมชนนวัตกรรม

คำสำคัญ : วิถีชุมชน, พิพิธภัณฑ์มีชีวิต

ABSTRACT

This article focuses on 4 ways of life in the form of a living museum. It is presented through the attitude, data processing documentation, and authors' experience from both direct experience and related article review. The purposes of this study are to communicate the analysis to criticize an overview by illustrating the study of the context of exhibition design or 4 living museums: Sam Chuk Market, Amphawa Floating Market Damnoen Saduak floating market And Khlong Suan Market 100 year In terms of using the strength of community life, an important mechanism to make emotional. And interesting inside the large museum is vitality. This is an example of creating the important social and cultural tourist attraction in Thailand that is the strategy of "Thailand 4.0" under the concept of creating the Nawatwithi community

Keywords : way of Life, living museum

บทนำ

หลักการและเหตุผล

4 เส้นทางต่างวิถี “หากสายน้ำเปรียบดังวิถี ชุมชนก็คือชีวิตที่ดำเนินไปตามเส้นทางที่ขับเคลื่อนผ่านกาลเวลานั้นใด นักท่องเที่ยวก็เปรียบดังผู้ที่แล่นเรือเพื่อแสวงหาและหวังชื่นชมความงดงามจากภาพของริม 2 ฝั่งแม่น้ำฉั่นนั้น” ซึ่งเส้นทางน้ำที่จะกล่าวถึงนี้ เป็นเส้นทางน้ำที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตริมฝั่งในเส้นทางที่เริ่มเดินทางจากจากจังหวัดสุพรรณบุรี สมุทรสงคราม ราชบุรี และไหลวนกลับสู่พื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผู้เขียนมีโอกาสได้เยี่ยมชมและเรียนรู้ถึงความน่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ริมน้ำ ตลอดจนการปรับตัวที่ใช้ประโยชน์จากทุนทางสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่มีในการขับเคลื่อนเพื่อเน้นจุดเด่น ตลอดจนสามารถบูรณาการจนเกิดการเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างสอดคล้องลงตัว ซึ่งในบทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาในส่วนของการใช้จุดเด่นเรื่องวิถีชุมชนเหล่านี้เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการเป็นสื่อภาพประกอบสำหรับการสร้างบรรยากาศ และความน่าสนใจภายในพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยชีวิตชีวาที่มีชื่อว่า ตลาดสามชุก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และตลาดคลองสวน ซึ่งทั้ง 4 ที่นี้ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย โดยมีจุดขายคือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำเสนอภาพลักษณ์และข้อมูลความน่าสนใจของชุมชนในอดีตที่ยังคงมีชีวิตอยู่ควบคู่ไปกับยุคสมัยของเทคโนโลยีแบบโลกาภิวัตน์ ที่ขับเคลื่อนอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน เปรียบได้กับโอเอซิสทางสังคมที่ช่วยให้พื้นที่เล็กๆ กับผู้คนไทยหาอดีต ได้มีที่สำหรับการหวนคืนและนึกถึงความหลัง พักตัวพักใจจากความวุ่นวายภายใต้บริบทของชาวเมือง และได้มีโอกาสในการเสพย์เนื้อหาของการจัดนิทรรศการที่ตอบสนองต่อผู้สละทั้ง 6 ของผู้เข้าชมได้อย่างแนบเนียน

วัตถุประสงค์

เป็นการสื่อสารการวิเคราะห์ และวิพากษ์ โดยยกตัวอย่างการศึกษาบริบทเรื่องการออกแบบนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต 4 พื้นที่ ได้แก่ ตลาดสามชุก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และตลาดคลองสวนในส่วนของการใช้จุดเด่นเรื่องวิถีชีวิตของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” ภายใต้แนวคิดการสร้างชุมชนนวัตกรรม

เนื้อเรื่อง

ตลาดสามชุก: เป็นที่แรกที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงจากประวัติความเป็นมาของตลาดสามชุกนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยมนต์เสน่ห์ของบรรยากาศเก่าๆ ที่ทำให้ผู้ไปเยี่ยมชมเยือนได้หวนนึกถึงความหลังตลาดแห่งนี้ถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2439 และยังคงสภาพความเป็นมาดังเช่นกาลก่อนโดยอ้างอิงบรรยากาศให้จินตนาการถึงภาพบรรยากาศความรุ่งเรืองของชุมชนการค้าเก่าแก่ของชาวไทยเชื้อสายจีนแห่งสุพรรณบุรีในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ตลาดสามชุกถูกจัดอันดับ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งสามารถบอกเล่าเรื่องราวและเชื่อมโยงภาพอดีตสู่คนยุคปัจจุบันได้อย่างมีมิติครบรสทั้งรูป รส กลิ่น กระทั่งบรรยากาศ ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการในทุกๆ อนุของพื้นที่

ในการจัดผังเส้นทางมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นซอยต่างๆ ที่สามารถเดินสวนได้ มีป้ายบอกหมายเลขซอยเพื่อสร้างการจดจำ และสะดวกในการนัดหมายหรือระบุพิกัดของผู้เข้าชม หากได้มีโอกาสในการลัดเลาะไปตามตรอกซอยของตลาด จะพบว่าในทุกพื้นที่นั้นถูกออกแบบและจัดสรรให้มีการสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน รวมทั้งยังมีส่วนในการส่งเสริมบรรยากาศซึ่งกันและกัน โดยผู้เขียนได้แบ่งพื้นที่ตามประโยชน์ในการแสดงข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่พื้นที่นิทรรศการหลักที่ถูกกำหนดให้เป็นส่วนแสดงข้อมูล และนิทรรศการแฝงซึ่งเป็นพื้นที่เสริมความน่าเชื่อถือ

ของข้อมูลโดยทำหน้าที่ในการเสริมสร้างบรรยากาศ โดยในส่วนของพื้นที่ ที่ถูกกำหนดให้แสดงข้อมูลที่ชัดเจนนั้นพบได้ 2 จุดใหญ่ ได้แก่พื้นที่บริเวณบ้านขุนจ่านง จินารักษ์ ซึ่งเป็นจุดแสดงข้อมูลหลักที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของตลาดและชุมชน โดยมีการจัดแสดงสื่อนิเทศในหลากหลายลักษณะทั้งแผ่นป้าย แบบจำลองของตลาด การจำลองบรรยากาศที่สอดแทรกเรื่องราวผ่านงานสถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายในที่ใกล้เคียงกับของดั้งเดิมให้มากที่สุด ตลอดจนการแทรกของตกแต่งซึ่งเป็นของจริงช่วยสร้างความแนบเนียนให้กับเรื่องราว ซึ่งทั้งหมดจะถูกต่อยอดข้อมูลผ่านผู้บรรยาย ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และทำให้เกิดความชัดเจนในการสื่อสารข้อมูลมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 บ้านขุนจ่านง จินารักษ์ ตลาดสามชุก
ที่มา <http://www.suphan.biz/Samchuk.htm>

ส่วนจัดแสดงข้อมูลที่สำคัญอีกจุดหนึ่งคือบริเวณห้องน้ำส่วนกลางที่ให้บรรยากาศการการวางผังงานสถาปัตยกรรมแบบจีนที่มีพื้นที่ว่างเป็นลานอเนกประสงค์กลางบ้านและมีต้นไม้ใหญ่คอยให้ร่มเงา ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้จะมี การจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบของนิทรรศการขนาดเล็กในการจำลองการจัดบ้านและหน้าร้านโดยใช้สิ่งของโบราณมาช่วยสร้างบรรยากาศ และมีการติดป้ายนิเทศที่มีเนื้อหาการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่น่าสนใจภายในพื้นที่ตลาด ในลักษณะเป็นแผ่นป้ายแนะนำสถานที่ อันประกอบไปด้วยแผนที่เส้นทางการเดินทางและสินค้าแนะนำ ความเป็นมาที่น่าสนใจของร้านค้าหรือสินค้าดั้งเดิม โดยเจตนาให้ผู้ที่มาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนกลางนี้ได้มีโอกาสศึกษาข้อมูลเบื้องต้นได้ในจุดพักรอนี้

ภาพที่ 2 จุดแสดงข้อมูลบริเวณห้องน้ำส่วนกลาง
ที่มา <http://theephoto21.multiply.com>

ซึ่งนอกเหนือจากการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนใน 2 จุดที่กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังมีในส่วนของการนิทรรศการแฝงซึ่งมีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของข้อมูลโดยเป็นภาพรวมของการจัดการพื้นที่ใช้สอยของตลาดเน้นที่สถาปัตยกรรมเรือนไม้แลห้องแถวที่เรียงรายเป็นร้านรวง และที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่ สินค้าและป้ายที่แสดงถึงความเป็นร้านเก่าแก่ที่มีข้อมูลอ้างอิง สินค้าบางประเภทที่ส่งเสริมและเข้ากับสถานที่อาทิเช่นขนมโบราณของเล่นโบราณ ร้านขายยา ร้านกาแฟเก่าแก่โรงแรม เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนส่งเสริมที่สร้างเป็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจน และจุดขายสำคัญของตลาดสามชุก

ตลาดน้ำอัมพวา : ในอดีตถือว่าเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำขนาดใหญ่และชุมชนริมน้ำที่เป็นศูนย์กลางด้านพาณิชย์กรรม ทางเทศบาลตำบลอัมพวาโดยความร่วมมือ ร่วมใจของประชาชนในท้องถิ่น ได้ฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาอีกครั้งเพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ซึ่งในปัจจุบันจะหาได้ยาก ให้สืบทอดตลอดไป โดยใช้ชื่อว่า "ตลาดน้ำอัมพวายามเย็น"ความน่าสนใจในฐานะของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตของอัมพวานั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกคือส่วนค้าขาย ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่การจัดหน้าร้านและพื้นที่การขายที่แฝงการแสดงวิถีชีวิตริมน้ำที่ผสมผสานกับการตกแต่งแบบร่วมสมัย ในสไตล์contemporary ที่มีทั้งภาพลักษณ์ของการจัดพื้นที่ บรรยากาศ และภาพรวมของงานสถาปัตยกรรมบ้านไม้ริมน้ำแบบดั้งเดิมที่มีการตกแต่งที่เสริมบรรยากาศที่ดูทันสมัยแต่ยังคงไม่ขัดตากับเรือค้าขายของคนในท้องถิ่น

ภาพที่ 3 บรรยากาศของตลาดน้ำอัมพวยามเย็น

ที่มา : AttamaSaributr

ส่วนที่สองคือส่วนของการจัดการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศซึ่งมีจุดขายคือการล่องเรือชมภาพความงดงามและวิถีชีวิตของคนริมน้ำของ 2 ฝั่งแม่น้ำแม่กลองยามพลบค่ำ และการชมหิ่งห้อยยามค่ำคืนโดยรวมแล้วการจัดแสดงเนื้อเรื่องของอัมพวาถูกจัดการในลักษณะของการจัดการระบบและสถานที่ เพื่อใช้บรรยากาศจริงเป็นตัวดำเนินเรื่องโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานราชการและชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งมีการอบรมให้ความรู้เรื่องข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวและการเป็นไกด์ท้องถิ่นให้กับผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวและชาวบ้านเพื่อส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสู่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ณ ตลาดน้ำอัมพวาแห่งนี้ได้รับประสบการณ์ทั้งความรู้และความประทับใจจากภาพบรรยากาศจริงไปพร้อมกัน ซึ่งในส่วนของการจัดการระบบและรูปแบบในการแฝงการส่งต่อข้อมูลในการสื่อสารผ่านประสบการณ์ในรูปแบบเช่นนี้สามารถพบได้เช่นกันที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ภาพที่ 4 บรรยากาศการล่องเรือชมหิ่งห้อยที่อัมพวา

ที่มา : <http://www.chaosuaphatheaw.net/>

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก : เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากของราชบุรี เปิดตัวสู่สายตาชาวโลกในฐานะแหล่งท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2510 ในภาพของตลาดลอยน้ำที่คลาคล่ำไปด้วยเรือพายลำย่อม พ่อค้าแม่ค้าสวมเสื้อผ้าพื้นถิ่นแบบชาวสวน พายเรือเร่ขายแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นจำนวนมาก ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นตลาดน้ำที่เกิดจากการขุดคลองดำเนินสะดวกขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชการที่ 4) โดยคลองนี้จะเชื่อมแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำแม่กลองเข้าไว้ด้วยกัน ใช้เวลาขุดประมาณ 2 ปี

ที่มาของชื่อคลองได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นตัวอย่างของนิทรรศการมีชีวิตอีกหนึ่งรูปแบบ โดยมีการจัดการท่องเที่ยวที่ใช้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเพื่อเป็นจุดขายจุดเด่นคือการให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในการล่องเรือไปตามร่องสวนเพื่อชมวิถีชีวิตริมน้ำ รวมการเพิ่มอัตราในการจำหน่ายสินค้าริมน้ำ ซึ่งถ้าไม่ได้ล่องเรือก็จะไม่สามารถเข้าถึงกิจกรรมเหล่านี้ได้ ซึ่งความแตกต่างด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของอัมพวาและตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือลักษณะของรูปแบบการเข้าถึง ซึ่งของอัมพวาจะมีการเข้าถึงได้หลายรูปแบบ ในขณะที่ดำเนินสะดวกเป็นการบังคับรูปแบบในการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกจัดเตรียมไว้

จุดขายของตลาดน้ำดำเนินสะดวกคือบรรยากาศของการล่องเรือเพื่อสัมผัสประสบการณ์ตรงโดยนักท่องเที่ยวสามารถวางแผน และเลือกชุดเส้นทางได้ตามที่ชาวเรือได้กำหนดไว้ซึ่งในระหว่างการเดินทางจะได้รับข้อมูลจากชาวเรือรวมทั้งยังมีการจัดกิจกรรมของผู้ประกอบการในการให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น อาทิ การแสดงกรรมวิธีการได้มาซึ่งน้ำตาลมะพร้าว การเปิดสวนให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชมผลิตภัณฑ์และแวะชื่นชมตามสถานที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 5 แม่ค้าพายเรือขายของที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ที่มา : www.momypedia.com

ตลาดคลองสวน 100 ปี : ตั้งอยู่ริมคลองประเวศน์บุรีรมย์ ในพื้นที่ 2 จังหวัดคือ ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลคลองสวน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตลาดคลองสวนเป็นตลาดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีคนไทยเชื้อสายจีนได้เข้ามาค้าขายอยู่เป็นส่วนใหญ่ จุดที่สังเกตได้ชัดที่สุดคือมีศาลเจ้าจีนอยู่บริเวณใจกลางของตลาด ซึ่งส่งผลให้ลักษณะของสินค้ารวมไปถึงการตกแต่งร้านค้าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลการ

ตกแต่งจัดวางที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนเจือปนอยู่วิถีชีวิตของชาวคลองสวนนั้นถือเป็นพื้นที่ ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่มีทั้งชาวไทยจีน ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ได้ผสมผสานการดำรงชีวิตประจำวัน อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ซึ่งจะเห็นได้จากสิ่งก่อสร้าง เช่น โรงเจ วัด สุเหร่า ที่ตั้งอยู่เคียงกันอย่างไม่มีการแบ่งแยก

ปัจจุบัน ตลาดคลองสวน 100 ปี อยู่ในความดูแลของ สำนักงานเทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ สำนักงานเทศบาลตำบลคลองสวน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้สนับสนุนให้ชุมชนในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์บ้านเรือนรวมทั้งการดำเนินชีวิตให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ตลาดคลองสวน 100 ปี เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่ยังคงไว้ซึ่งกลิ่นอายของอดีตกาลในช่วงยุคสมัยของรัชกาลที่ 5

การจัดเส้นทางเดินเป็นการจัดแบบการบังคับเส้นทาง แต่สามารถเดินสวนกันได้โดยมีทางเข้าและทางออกหลักเป็นจุดเดียวกัน มีการจัดการบริหารพื้นที่ส่วนกลาง 3 ส่วนได้แก่ ห้องน้ำ ศาลเจ้า และส่วนจัดแสดงข้อมูลประวัติความเป็นมาของตลาดที่มีการจัดป้ายนิเทศ และโมเดลประกอบกับการจัดแสดงของเก่าในลักษณะของการตกแต่งเพื่อเป็นส่วนเน้นสร้างบรรยากาศและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ โดยมีการเสริมภาพรวมบรรยากาศของตลาดด้วยการจัดร้านของผู้ขาย การติดป้ายเพื่อให้ข้อมูลของร้านเก่าแก่ รวมไปถึงตัวผลิตภัณฑ์ และสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นสินค้าย้อนยุคที่หาได้ยากในตลาดในเมืองในยุคปัจจุบัน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยส่งผลถึงภาพรวมของตลาดชวนให้ชวนนึกถึงช่วงเวลาที่ย้อนกลับไปในวันวานของคุณปู่คุณย่า

ภาพที่ 6 จุดนิทรรศการแสดงข้อมูลหลักของตลาดคลองสวน 100 ปี

ที่มา : www.momypedia.com

สรุป

จากที่ได้กล่าวในข้างต้นนี้เป็นเพียงตัวอย่างของ 4 วิธีของการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบของการบริหารจัดการ และการออกแบบสร้างสรรค์นิทรรศการที่นำเอาวิถีชีวิตของคนในชุมชนเข้ามาผสมผสานจนเกิดเป็นพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตชีวา อันเป็นสาระสำคัญในการสร้างแรงจูงใจตลอดจนเกิดเป็นกรณีศึกษาให้กับ

รายวิชาการออกแบบนิทรรศการ ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งของหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ ที่ช่วยให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการจัดนิทรรศการที่เกิดจากการเอื้อประโยชน์ของภาคการปกครองและท้องถิ่น ในการปรับตัวและประยุกต์ใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางวัฒนธรรม สังคมและสภาพแวดล้อมที่มีอยู่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- 102 ที่ท่องเที่ยวออร์ส. (ม.ป.ป). ชมตลาดร้อยปีที่เป็นดังเช่นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตตลาดสามชุกสุพรรณบุรี, สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2558. จาก <http://www.dooasia.com/102travel/082.shtml>
- ท่องเที่ยวไทยดอทคอม. (ม.ป.ป). ตลาดคลองสวน 100 ปี เทียวตลาดโบราณคลองสวน, สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563. จาก. <https://www.xn--72c5aba9c2a3b8a2m8ae.com/>
- ไปด้วยกันดอทคอม. (ม.ป.ป). ตลาดน้ำดำเนินสะดวก, สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563. จาก. https://www.paiduaykan.com/76_province/central/ratchaburi/damnoen.html
- ไปด้วยกันแหล่งชุมชนคนชอบเที่ยว. (ม.ป.ป). สมุทรสงคราม, สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2558. จาก. http://www.paiduaykan.com/76_province/central/samutsongkhram/ampawa.html